

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГОНЧАРУК ОЛЕКСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 351.74:343.98(477)

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

081 – «Право»

08 – «Право»

Подається на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ **О.М. Гончарук**

Науковий керівник **Ісмайлов Карен Юрійович**, кандидат юридичних наук,
доцент

АНОТАЦІЯ

Гончарук О.М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2025.

У відповідності до Конституції України проголошена незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, а також керуючись статтею 102 Конституції України: «Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору»[57, ст. 102]. На підставі цього одним із ключових сегментів розвитку органів Національної поліції України є інтеграція інформаційно-аналітичної діяльності у відповідності до стандартів Європейського Союзу, яка є складовою частиною єдиного процесу реалізації завдань та функцій Міністерства внутрішніх справ України.

Сучасна результативність розслідування кримінальних правопорушень безпосередньо корелює з якістю управлінських рішень, що приймаються на основі опрацювання великих масивів інформації. У контексті триваючої реформи сектору безпеки й правоохоронної системи, зокрема Національної поліції України, інформаційно-аналітичні процеси та нормативно-правові засади їх здійснення вже частково гармонізовано з вимогами Європейського Союзу. Водночас актуалізується потреба у всеосяжному, системному аналізі нормативного забезпечення функціонування підрозділів кримінального аналізу НПУ з урахуванням європейських стандартів в умовах нової соціальної, економічної та політичної реальності.

У межах дослідження здійснено теоретичне осмислення сутності категорії «інформаційно-аналітична діяльність». Показано, що на відміну від науки як

інституту продукування знання, ця діяльність має переважно оперативно-прикладний характер і органічно інтегрована у механізми забезпечення публічної безпеки. На підставі концептуального аналізу вперше аргументовано змістову відмінність між «інформаційною» та «аналітичною» складовими відповідної діяльності.

Обґрунтовано доцільність виділення двох взаємопов'язаних компонентів: інформаційно-пошукового та розвідувально-аналітичного. Доведено дуалістичну природу інформаційно-аналітичної діяльності: її інформаційний вимір охоплює первинне опрацювання даних (збір, систематизацію, класифікацію, зберігання, базовий кількісний аналіз) і концептуально наближається до «інформаційно-пошукової діяльності»; натомість аналітичний вимір передбачає якісно-змістовне перетворення інформації – виявлення латентних елементів і причинно-наслідкових зв'язків, генерацію нового знання та підготовку обґрунтованих управлінських рішень.

У роботі висвітлено ключові риси інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ та уточнено лінгвістико-правовий зміст її двох взаємодоповнювальних компонентів – інформаційно-пошукового та розвідувально-аналітичного. Особливий акцент зроблено на аналітичному вимірі, що органічно пов'язаний із креативністю, критичним мисленням і проактивною діяльністю.

Центральне місце в методології аналітичної роботи посідають ідентифікація та коректне формулювання проблеми. Ефективне її розв'язання неможливе без побудови причинно-наслідкових ланцюгів і визначення ієрархії чинників та наслідків. Підкреслено необхідність сутнісного переосмислення інформаційно-аналітичної діяльності як процесу, зорієнтованого на виявлення прихованих, а іноді й навмисно маскованих елементів змісту даних. Саме ця здатність і становить її визначальну характеристику, виокремлюючи аналітичну складову як провідну.

Розуміння зазначеного методологічного вузла забезпечує якісний зсув до глибшого пізнання природи інформаційно-аналітичних процесів, що має безпосереднє прикладне значення для розслідування кримінальних правопорушень і високоякісної обробки інформації.

На основі аналізу досвіду розслідування кримінальних правопорушень країн Європейського Союзу, їх інформаційно-аналітичної діяльності у системі запобігання злочинності, інтегрованого відео нагляду, що є ключовими у пізнанні організації, правового забезпечення складових інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України та їх змісту в контексті євроінтеграційних процесів в Україні, а також із врахуванням фундаментальних прав людини, законності, необхідності та пропорційності обмежень цих прав, складових рівності та недискримінації в інформаційно-аналітичній діяльності, обґрунтовано визначення та зміст принципів інформаційно-аналітичної діяльності, до яких віднесено: законність; спеціалізацію; достатність; взаємодію; компетентність; об'єктивність; коректність форм та методів; цілеспрямованість; системність; безперервність.

Зазначається, що розвиток та удосконалення системи інформаційно-аналітичної діяльності є необхідністю та носить актуальний характер. Адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України здійснюється з урахуванням національних і міжнародних стандартів та упровадженням сучасних технологій обробки інформації.

Аргументується висновок щодо змін у законодавстві України, які стосуються інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України як передового елемента процесу адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду у дослідженні обґрунтовані конкретні пропозиції щодо ухвалення Закону України «Про підвищення престижності правоохоронних органів», що стосуються: поліпшення умов праці працівників правоохоронних органів та їх сімей, що буде сприяти залученню

високоосвічених людей з аналітичним складом мислення до виконання службових обов'язків в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні.

З огляду на потенціал моделі справляти системний вплив, її імплементація має відбуватися через органічну інтеграцію в існуючу інституційну архітектуру кримінального провадження з урахуванням потреб усіх його суб'єктів. Комплексна природа завдання – поєднання прогнозування ризиків і впливу на управлінські дії – передбачає синтез аналітичних процедур та процесів ухвалення рішень, що суттєво підвищує вимоги до фаховості аналітико-розвідувальних підрозділів. За цих умов функція аналітика трансформується від допоміжної до стрижневої на етапах стратегічного планування та прийняття рішень у сфері публічної безпеки.

Об'єктивно необхідним є подальше посилення розвідувально-аналітичного виміру інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, його чітка регламентація в базовому Законі України «Про Національну поліцію»[105], вихід кримінального аналізу за межі суто оперативно-розшукового інструментарію і розбудова стратегічної компоненти за зразком методологій ЄВРОПОЛ (СОСТА, ІОСТА). Масштаби та наслідки організованої злочинності зумовлюють потребу в національному аналогові СОСТА, здатному забезпечити глибинне розуміння проблематики, тактик і динаміки злочинних утворень у визначених часових межах. Всеосяжна картина загроз і завданої шкоди – на міжнародному, національному й локальному рівнях – із простеженням змін та трендів створює основу для скоординованих і результативних контрстратегій.

Виявлено, що чинні підходи до ризик-орієнтованої оцінки в розслідуванні кримінальних правопорушень недостатньо спираються на валідовані якісні та кількісні показники. Зокрема, під час вимірювання уразливостей і впливу загроз не конкретизовано індикативні характеристики, на підставі яких визначаються

рівні ризику (незначний, помірний, високий), а також не формалізовано дані, що обґрунтовують відповідні рішення.

Підкреслено, що відсутність системного підходу і неуніфікованість змішаної (якісно-кількісної) методології породжують надмірну суб'єктивізацію висновків аналітиків і працівників Національної поліції України та знижують точність прогнозів. На базі здійсненого теоретико-методологічного аналізу: - конкретизовано дефініцію «інформаційно-аналітична діяльність» із виразним пріоритетом аналітичної складової; - окреслено місце аналітико-розвідувальної компоненти у загальній системі цієї діяльності; - диференційовано зміст і особливості кримінального аналізу у співвідношенні з аналітико-розвідувальною складовою підрозділів кримінального аналізу НПУ.

Дістали подальшого розвитку положення щодо: - обґрунтування змісту європейських стандартів і напрямів модернізації нормативно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ у контексті євроінтеграції; - концептуалізації внутрішніх елементів цієї діяльності (зміст, принципи, функції, завдання, суб'єкти, рівні) та суміжних категорій (інформаційна безпека, запобігання злочинності, оброблення даних, інформаційні ресурси, інтегровані ІКС тощо); - систематизації джерел права у сфері регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу; - розроблення пропозицій щодо змін до законодавства з метою інституційного та методичного підсилення аналітичної компоненти.

Таким чином, розв'язано наукове завдання теоретичного узагальнення і комплексного аналізу адміністративно-правового забезпечення підрозділів кримінального аналізу НПУ з виокремленням доктринальних новацій і практичних рекомендацій. Отримані результати мають прикладну цінність для наукових досліджень у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення, удосконалення правотворчої та правозастосовної практики в процесі реформування підрозділів відповідно до стандартів ЄС, а також для освітнього процесу підготовки та підвищення кваліфікації здобувачів ЗВО МВС України.

Ключові слова: правопорушення; кримінальний процес; цифрові докази; інформація; аналітика; інформаційно-аналітична діяльність; кримінальний аналіз; аналітика правоохоронних органів; інформаційно-аналітичне забезпечення; правоохоронна діяльність, керована аналітикою (ILP); аналіз ризиків; управління ризиками; оцінка загроз; OSINT; AI.

ABSTRACT

Goncharuk O.M. Administrative and Legal Support for the Activities of Criminal Analysis Units of the National Police of Ukraine. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Law in the specialty 081 «Law». Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2025.

In accordance with the Constitution of Ukraine, the irreversibility of Ukraine's European and Euro-Atlantic course has been declared, and also guided by Article 102 of the Constitution of Ukraine: «The President of Ukraine is the guarantor of the implementation of the state's strategic course for Ukraine's full membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization»[57, Art. 102]. Based on this, one of the key segments of the development of the National Police of Ukraine is the integration of information and analytical activities in accordance with the standards of the European Union, which is an integral part of the unified process of implementing the tasks and functions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

The current effectiveness of the investigation of criminal offenses directly correlates with the quality of management decisions made on the basis of processing large amounts of information. In the context of the ongoing reform of the security sector and law enforcement system, in particular the National Police of Ukraine, information and analytical processes and the regulatory and legal framework for their implementation have already been partially harmonized with the requirements of the European Union. At the same time, the need for a comprehensive, systematic analysis of the regulatory support for the functioning of the criminal analysis units of the National Police of Ukraine, taking into account European standards in the conditions of the new social, economic and political reality, is being actualized.

Within the framework of the study, a theoretical understanding of the essence of the category of “information and analytical activity” was carried out. We show that, unlike science as an institute for producing knowledge, this activity has a predominantly operational-applied nature and is organically integrated into the

mechanisms for ensuring public safety. Based on the conceptual analysis, the substantive difference between the “information” and “analytical” components of the relevant activity was argued for the first time.

The expediency of distinguishing two interrelated components: information and search and intelligence and analytical is substantiated. The dualistic nature of information and analytical activity is proven: its information dimension covers the primary processing of data (collection, systematization, classification, storage, basic quantitative analysis) and conceptually approaches “information and search activity”; instead, the analytical dimension involves qualitative and meaningful transformation of information – identification of latent elements and cause-and-effect relationships, generation of new knowledge and preparation of substantiated management decisions.

The paper highlights the key features of the information and analytical activities of the criminal analysis units of the National Police and clarifies the linguistic and legal content of its two complementary components – information and search and intelligence and analytical. Special emphasis is placed on the analytical dimension, which is organically linked to creativity, critical thinking and proactive activity.

The central place in the methodology of analytical work is occupied by the identification and correct formulation of the problem. Its effective solution is impossible without the construction of cause-and-effect chains and the definition of the hierarchy of factors and consequences. The need for a fundamental rethinking of information and analytical activity as a process focused on identifying hidden, and sometimes deliberately masked elements of data content is emphasized. It is this ability that constitutes its defining characteristic, distinguishing the analytical component as the leading one.

Understanding the specified methodological node provides a qualitative shift to a deeper understanding of the nature of information and analytical processes, which has direct applied significance for the investigation of criminal offenses and high-quality information processing.

Based on the analysis of the experience of investigating criminal offenses in the European Union countries, their information and analytical activities in the crime

prevention system, integrated video surveillance, which are key in understanding the organization, legal support of the components of the information and analytical activities of the criminal analysis units of the National Police of Ukraine and their content in the context of European integration processes in Ukraine, as well as taking into account fundamental human rights, legality, necessity and proportionality of restrictions on these rights, components of equality and non-discrimination in information and analytical activities, the definition and content of the principles of information and analytical activities are substantiated, which include: legality; specialization; sufficiency; interaction; competence; objectivity; correctness of forms and methods; purposefulness; systematicity; continuity.

It is noted that the development and improvement of the system of information and analytical activities is a necessity and is of a relevant nature. Administrative and legal support for the information and analytical activities of the criminal analysis units of the National Police of Ukraine is carried out taking into account national and international standards and the introduction of modern information processing technologies.

The conclusion is argued regarding changes in the legislation of Ukraine that relate to the information and analytical activities of the criminal analysis units of the National Police of Ukraine as an advanced element of the process of adapting national legislation to the legislation of the European Union. Based on the analysis of domestic and foreign experience, the study substantiates specific proposals for the adoption of the Law of Ukraine "On Increasing the Prestige of Law Enforcement Agencies", which relate to: improving the working conditions of law enforcement officers and their families, which will contribute to the involvement of highly educated people with an analytical mindset in the performance of official duties in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation.

Given the potential of the model to have a systemic impact, its implementation should occur through organic integration into the existing institutional architecture of criminal proceedings, taking into account the needs of all its subjects. The complex nature of the task – a combination of risk forecasting and impact on management

actions – involves the synthesis of analytical procedures and decision-making processes, which significantly increases the requirements for the professionalism of analytical and intelligence units. Under these conditions, the analyst's function is transformed from an auxiliary to a core one at the stages of strategic planning and decision-making in the field of public security.

Objectively, it is necessary to further strengthen the intelligence and analytical dimension of the information and analytical activities of the criminal analysis units of the National Police of Ukraine, its clear regulation in the basic Law of Ukraine «On the National Police»[105], the transition of criminal analysis beyond the limits of a purely operational and investigative toolkit and the development of a strategic component based on the EUROPOL methodologies (SOCTA, IOCTA). The scale and consequences of organized crime determine the need for a national analogue of SOCTA, capable of providing a deep understanding of the issues, tactics and dynamics of criminal formations within certain time frames. A comprehensive picture of threats and damage – at the international, national and local levels – with tracking of changes and trends creates the basis for coordinated and effective counter-strategies.

It was found that current approaches to risk-based assessment in the investigation of criminal offenses do not rely sufficiently on validated qualitative and quantitative indicators. In particular, when measuring vulnerabilities and the impact of threats, the indicative characteristics on the basis of which risk levels are determined (minor, moderate, high) were not specified, and the data substantiating the relevant decisions were not formalized.

It was emphasized that the lack of a systematic approach and the non-unification of the mixed (qualitative-quantitative) methodology give rise to excessive subjectivization of the conclusions of analysts and employees of the National Police of Ukraine and reduce the accuracy of forecasts. On the basis of the theoretical and methodological analysis carried out: - the definition of "information and analytical activity" was specified with a clear priority of the analytical component; - the place of the analytical and intelligence component in the general system of this activity was

outlined; - the content and features of criminal analysis are differentiated in relation to the analytical and intelligence component of the criminal analysis units of the NPU.

The following provisions were further developed: - substantiation of the content of European standards and directions for modernization of the regulatory and legal support of the information and analytical activities of the criminal analysis units of the NPU in the context of European integration; - conceptualization of the internal elements of this activity (content, principles, functions, tasks, subjects, levels) and related categories (information security, crime prevention, data processing, information resources, integrated ICS, etc.); - systematization of sources of law in the field of regulating the activities of criminal analysis units; - development of proposals for amendments to the legislation in order to institutionally and methodologically strengthen the analytical component.

Thus, the scientific task of theoretical generalization and comprehensive analysis of the administrative and legal support of the criminal analysis units of the NPU with the identification of doctrinal innovations and practical recommendations was solved. The results obtained have applied value for scientific research in the field of information and analytical support, improvement of law-making and law enforcement practice in the process of reforming units in accordance with EU standards, as well as for the educational process of training and advanced training of applicants for higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: offense; criminal process; digital evidence; information; analytics; information and analytical activities; criminal analysis; law enforcement analytics; information and analytical support; law enforcement activities guided by analytics(ILP); risk analysis; risk management; threat assessment; OSINT; AI.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гончарук О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 130-137.

2. Гончарук О.М., Ісмаїлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9.

3. Гончарук О.М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363.

4. Гончарук О.М. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. №2, 2025. С. 145-155.

5. Гончарук О.М. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Гончарук О.М., Желновач Є.Г. До питання властивості інформації під час калабарцінізму. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 85-87.

7. Гончарук О.М., Ісмаїлов К.Ю. Деякі питання забезпечення прав і свобод людини при моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою.

Права людини під час дії правового режиму воєнного стану: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 р.), 2024. С. 242-247.

8. Гончарук О.М. До питання впровадження та розбудова системи поліцейської діяльності, керованої аналітикою в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 557-560.*

9. Гончарук О.М. Особливості принципів, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 213-216.*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НПУ.....	27
1.1. Історико-правові аспекти формування поняття кримінального аналізу.....	27
1.2. Поняття та принципи діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ.....	50
1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.....	69
Висновки до розділу 1.....	83
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НПУ.....	85
2.1. Структура та зміст адміністративно-правового механізму забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України....	85
2.2. Форми та методи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.....	105
2.3. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.....	126
Висновки до розділу 2.....	141
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ .	144
3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу.....	144
3.2. Напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.....	165
Висновки до розділу 3.....	174
ВИСНОВКИ	177
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	184
ДОДАТКИ.....	206

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ВРУ – Верховна Рада України;
- КМУ – Кабінет міністрів України;
- МВС – Міністерство внутрішніх справ;
- НПУ – Національна поліція України;
- Мінцифра – Міністерство цифрової трансформації України;
- Мінфін – Міністерство фінансів України;
- Мін'юст – Міністерство юстиції України;
- ЗСУ – Збройні Сили України;
- ООН – Організація Об'єднаних Націй;
- ОБСЄ – Організація з безпеки та співробітництва у Європі;
- ЄС – Європейський Союз;
- ІАД – інформаційно-аналітична діяльність;
- ІАС – інформаційно-аналітична служба;
- ІПС – інформаційна пошукова система;
- ДКА – Департамент кримінального аналізу;
- ОРД – оперативно-розшукова діяльність;
- СІА – Criminal Intelligence Analysis;
- Big Data – великі данні;
- ІАСА – International Association of Crime Analysts;
- ІЛР – поліцейська діяльність, керована аналітичною розвідкою;
- ЕУАМ – European Union Advisory Mission;
- RTCC (Real-Time Crime Center) – централізований підрозділ поліції, який використовує сучасні технології та аналіз даних для надання миттєвої підтримки;
- OSINT (Open Source Intelligence) – аналіз інформації із загальнодоступних джерел;

SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment) – стратегічна оцінка загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією Європейського поліцейського офісу (Європолу);

IOCTA (Internet Organised Crime Threat Assessment) – стратегічна оцінка загроз кіберзлочинності в ЄС;

GDPR (General Data Protection Regulation) – загальний регламент ЄС про захист даних.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах збройної агресії росії проти України та еволюційних змін у глобальній політико-економічній системі розширюється спектр загроз збільшення рівня злочинності. Реалізація окреслених завдань потребує впровадження інноваційних концепцій та технологій у сфері безпеки, що охоплюють сучасні методи інформаційного аналізу, стратегічних комунікацій, міжвідомчої взаємодії й прогнозування криміногенних процесів, зокрема шляхом удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності. Актуальність дослідження полягає у тому, що Національна поліція (НПУ) постійно перебуває у стані трансформації, розвитку, вдосконалення форм та методів запобігання злочинності, що узгоджується зі стандартами Європейського Союзу (ЄС) та постійно потребує науково-методичного забезпечення й практико-орієнтовного застосування відповідних сучасних інструментів та методів інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД) в умовах сучасного розвитку інформаційних технологій.

Інформаційно-аналітична діяльність посідає одну з ключових позицій у функціонуванні Національної поліції України та виступає ефективним інструментом підтримки управлінських рішень і керівної діяльності. Результативність розслідування кримінальних правопорушень значною мірою залежить від здійснення комплексу заходів інформаційно-аналітичного характеру, що включають ідентифікацію, системний аналіз та оцінювання загроз і ризиків. Враховуючи, що інформаційно-аналітична діяльність поєднує технологічний і організаційний виміри та потребує сучасного нормативно-правового регулювання, особливо в умовах активізації євроінтеграційних процесів, виникає об'єктивна потреба у запровадженні й адаптації європейських практик у діяльність Національної поліції України

Ступінь наукової розробленості теми. Науково-теоретичну основу дослідження склали напрацювання таких науковців, як Є.А. Антонової, С.В. Албула, Д.С. Афоніна, В.А. Буралангулова, О.Ю. Бусола, Р.Ю. Бутко, І.О. Воронова, О.Ф. Долженкова, А.І. Дороніна, О.М. Заєць, В.П. Захарова, К.Ю. Ісмайлова, А.В. Мовчана, М.К. Каретнікова, М.В. Корнієнко, О.Є. Користіна, В.П. Сальникова, Н.П. Свириденко, В.А. Некрасова, І.А. Федчака, А. Ханкевича, А.Ф. Хараберюша, В.Г. Хахановського, І.О. Юрченка, та а також праці інших провідних науковців, теоретичні положення яких сприяли окресленню перспективних напрямів розв'язання зазначеної проблематики. Вагомими науковими здобутками у сфері дослідження адміністративно-правових засад інформаційно-аналітичної діяльності НПУ є праці таких вчених як Л.М. Барана, В.Л. Зьолки, Д.В. Іщенко, Р.А. Калюжного, І.П. Катеринчука, В.А. Кириленка, І.П. Кушнір, Р.М. Ляшука, М.А. Стрельбіцького, О.Б. Фаріон. Проте низка питань, пов'язаних з інтегруванням НПУ у правоохоронний простір ЄС, потребує поглибленого аналізу та визначення ключових засад щодо сучасних моделей діяльності і особливостей розвитку інформаційно-аналітичної діяльності НПУ з достатнім науково-теоретичним та методологічним підґрунтям, визначення адекватних правових механізмів формування й реалізації відповідної державної політики. Необхідність проведення комплексного дослідження зумовила вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана в межах тематики науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ: «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (номер державної реєстрації 0123U103538, 08.2023-08.2028 рр.); «Використання кримінального аналізу в правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0124U001432, 2024-2029 рр.); «Інформаційні технології: сучасний стан, особливості в умовах війни та післявоєнний період» (номер державної реєстрації 0123U103748, 2023-2028 р.р.). Дослідження підготовлено

відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України на основі її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011 (п. 5)); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого розпорядженням КМУ від 23 серпня 2024 року № 792-р, з урахуванням Концептуальних засад впровадження в діяльність органів правопорядку ризик-орієнтованих підходів, надісланих листом МВС від 14.03.2025 № 8620/08/14-2025. Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454) та на 2025-2029 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.05.2024 № 326). Пріоритетним напрямкам розвитку Національної поліції України (запровадження застосування ризик-орієнтованого підходу в діяльність НПУ, наказ НПУ від 03.07.2025 № 765). Дисертація відповідає Пріоритетним напрямкам фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначеним у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 р.р., затвердженій постановою загальних зборів Національної академії правових наук від 26 березня 2021 року № 12-21 (зокрема, п. 1. «Теоретико-правові основи забезпечення національної, інформаційної та кібернетичної безпеки, захисту суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України, прав та безпеки людини і громадянина» розділу 1.11 «Правове забезпечення у сфері національної безпеки та оборони»; п. 8 «Теоретичні та прикладні засади запобігання злочинності в умовах реформування українського суспільства», п. 16. «Теорія і практика застосування сучасних технологій та інновацій у сфері створення безпечного соціального середовища, прогнозування і планування злочинності» розділу 1.15. «Фундаментальні та прикладні проблеми наукового забезпечення боротьби зі злочинністю в Україні»). Тему дисертаційного дослідження схвалено та затверджено рішенням вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 1 від 29 вересня 2022 року).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі ґрунтовного аналізу наукової літератури, норм національного й міжнародного законодавства та практики їх реалізації здійснити теоретико-методологічне обґрунтування розвитку адміністративно-правової та інформаційно-аналітичної складових у системі протидії злочинності, а також визначити організаційно-правові засади імплементації європейського досвіду й удосконалення правового регулювання з метою досягнення належного рівня нормативно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

- обґрунтувати значущість інформаційно-аналітичної діяльності в умовах сучасного суспільного розвитку та розкрити дуалістичний характер її сутності на підставі теоретичного аналізу феноменів «аналітика» та «кримінальна аналітика»;

- здійснити ретроспективний огляд становлення інформаційно-аналітичної діяльності НПУ у контексті еволюційного розвитку підрозділів кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності на теренах сучасної України

- проаналізувати трансформацію вітчизняної правової системи з огляду на процес адаптації та впровадження європейських стандартів аналітичних моделей в діяльність НПУ;

- розкрити методологічні засади інформаційно-аналітичної діяльності НПУ на основі аналізу ключових понять кримінального аналізу;

- на підставі аналізу європейського досвіду та змісту фундаментальних прав людини дослідити принципи функціонування підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України та обґрунтувати особливості їх правового забезпечення;

- охарактеризувати стан євроінтеграційних процесів у сфері правового регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України та здійснити систематизацію відповідного масиву нормативно-правових актів;

- розкрити сутність та обґрунтувати зміст аналітико-розвідувальної складової у діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ, визначивши її значення в забезпеченні ефективності правоохоронної діяльності;

- охарактеризувати євроінтеграційний розвиток підходу ІЛР у діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ;

- Сформулювати й науково обґрунтувати зміни та доповнення до чинного законодавства, спрямовані на його подальше вдосконалення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять наукові методи, застосовані комплексно з метою забезпечення достовірності отриманих результатів, досягнення поставленої мети та завдань, а також обґрунтованості сформульованих висновків і практичних рекомендацій, зокрема: діалектичний метод – для комплексного сприйняття і системного опрацювання теоретичних і нормативних положень, що стосуються використання спеціальних знань (розділи 1-3); метод спостереження – для виявлення та вивчення закономірностей, що характеризують ІАД НПУ (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2); історико-правовий метод – для розкриття наукових поглядів щодо визначення поняття, видів та форм використання спеціальних знань у різні історичні періоди (підрозділ 1.2); компаративний метод – для порівняльного аналізу досвіду різних країн та моделей правоохоронної діяльності (підрозділи 1.3, 2.2, 3.1); логіко-юридичний метод застосовано для інтерпретації правових норм та категорій, що мають безпосередній зв'язок із ІАД НПУ (підрозділи 1.3, 2.3, 3.1, 3.2); метод системного аналізу – з метою узагальнення особливостей використання спеціальних знань для застосування сучасного

інструментарію ІАД НПУ (підрозділи 3.1, 3.2); догматичний метод – для тлумачення понять, що використовуються у ІАД НПУ (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 2.2).

Емпіричну базу дослідження становлять: матеріали нормативно-правового, науково-публіцистичного й аналітичного характеру щодо інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України; довідкові видання та статистичні матеріали. Нормативно-правову базу дослідження становлять як загальні, так і спеціальні джерела, серед яких Конституція України, чинні закони та підзаконні нормативно-правові акти, а також проекти нормативних документів, що визначають специфіку організації інформаційно-аналітичної діяльності в системі Національної поліції України

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за своїм характером і змістом дисертація є однією з перших в Україні працею, що присвячена комплексному та системному дослідженню адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Конкретний внесок дисертанта в наукове розроблення положень теоретичного осмислення змісту та правового регулювання ІАД НПУ полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та практичне застосування, зокрема:

уперше:

– спираючись на концептуальне осмислення сутнісних ознак феномену «інформаційно-аналітична діяльність» виділено змістовну відмінність між інформаційно-аналітичною і кримінально-аналітичною діяльністю;

– обґрунтовується зміст інформаційно-пошукової, розвідувально-аналітичної складових та ризик-орієнтованого підходу в системі інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ;

– на підставі аналізу європейського досвіду та концептуального змісту фундаментальних прав людини визначено та розкрито принципи інформаційно-

аналітичної діяльності Національної поліції України з виокремленням ключових засад аналітичної діяльності;

– пропонується запровадити підготовку офіцерського складу з питань геоінформаційних, OSINT та технологій 3D моделювання усіх військових формувань і правоохоронних органів на базі Одеського державного університету внутрішніх справ у співпраці з European Union Advisory Mission (EUAM) Ukraine;

– доводиться твердження, щодо створення інституційного утворення (приклад США - Real-Time Crime Center (RTCC)), що представлятиме інститут кримінального аналізу в Україні як централізовану єдність різнорідних суб'єктів, що виконують правоохоронні функції у закріпленій за ними сфері відповідальності;

– запропоновано для збереження та підвищення рівня соціального захисту працівників правоохоронних органів прийняття Закону України «Про підвищення престижності праці працівників правоохоронних органів».

удосконалено:

– поняття «інформаційно-аналітичної діяльності із пріоритетним акцентом на розкритті та уточненні змісту її аналітичної складової;

– підходи до виокремлення аналітико-розвідувальної компоненти в структурі інформаційно-аналітичної діяльності;

– підходи до змістовної характеристики та окреслення особливостей кримінального аналізу в співвідношенні з аналітико-розвідувальною складовою ІАД Національної поліції України;

набули подальшого розвитку:

– обґрунтування змісту європейських стандартів та визначення основних напрямів розвитку нормативно-правового регулювання інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України;

– теоретичне обґрунтування сутності внутрішніх структурних елементів інформаційно-аналітичної діяльності, зокрема її змісту, принципів, функцій, завдань, суб'єктного складу та рівнів, а також базових суміжних категорій, таких

як інформаційна безпека, запобігання злочинності, кримінальна інформація тощо;

– виокремлення гносеологічного становлення інституту інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ в Україні;

– обґрунтування щодо систематизації нормативно-правових актів у системі правового регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ;

– пропозиції щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства щодо напрямів вдосконалення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації, напрацьовані в межах дисертаційного дослідження, вже були використані та можуть бути застосовані в подальшому:

– у сфері правотворчої діяльності – результати дослідження містять низку обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства, зокрема стосовно розроблення нових і уточнення існуючих нормативно-правових актів у сфері запобігання злочинності, а також щодо удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України;

– правозастосовній діяльності – мають сприяти підвищенню якості та ефективності використання інструментарію діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ;

– науково-дослідній роботі – при вивченні загальнотеоретичних питань, пов'язаних із модернізацією та удосконаленням інформаційно-аналітичної діяльності в правоохоронному секторі;

– освітньому процесі – матеріали дослідження можуть використовуватись під час підготовки працівників правоохоронних органів, а також для викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Основи кримінального аналізу», «Кримінальний аналіз», «Інформаційно-аналітична діяльність НПУ».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Наукові положення та висновки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. При використанні наукових доробків інших вчених для обґрунтування власних міркувань автора на них обов'язково зроблені посилання відповідно до вимог академічної доброчесності.

Апробація результатів дисертації. Основні положення наукової роботи обговорювалися на засіданні кафедри кримінального аналізу та інформаційних технологій, кафедри адміністративно-правових дисциплін, науково-дослідної лабораторії з актуальних питань кримінального аналізу Одеського державного університету внутрішніх справ. Результати дослідження було апробовано на: II Всеукраїнській науково-практичній конференції Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму (м. Одеса, 21 липня 2023 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції Права людини під час дії правового режиму воєнного стану (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 року); X Міжнародній науково-практичній конференції Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права (м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 року); Міжнародній науково-практичній конференції Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів (м. Одеса, 23 травня 2025 року).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (224 найменувань – на 22 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 214 сторінки, із них основний обсяг тексту – 174 сторінки.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Історико-правові аспекти формування поняття кримінального аналізу

Сучасний розвиток інформаційних технологій уможливорює доступ до величезних обсягів інформації у практично будь-якій сфері. У тому числі, і до інформації про функціонування правоохоронних органів, про злочинність у широкому розумінні цього поняття та про інші соціально небажані явища. Зокрема, правоохоронні органи зацікавлені у здобутті даних стосовно структур, активності та методів дій у сфері злочинності міжнародного та локального рівнів. Велике значення у цьому процесі мають різні форми розвідки, зокрема, застосування сучасних знарядь, що нівелюють небажані суспільні явища. Одним з них є кримінальний аналіз – знаряддя, що динамічна розвивається та приносить вимірні результати. В поєднанні із заходами, спрямованими на оцінювання ризиків, він є ефективним способом протидії злочинності.

З метою з'ясування теоретичних аспектів та історичних закономірностей формування сучасної системи кримінального аналізу в органах поліції потрібно визначити її зміст та складові, здійснити комплексне дослідження генези та етапів інституційного становлення зазначеного інституту у структурі діяльності кримінального блоку правоохоронних органів.

Запропоноване гіпотетичне походження покликане ілюструвати органічний та незаперечний зв'язок кримінального аналізу з історичною еволюцією людських спільнот. Із моменту зародження цивілізаційною місією будь-якого соціального утворення було забезпечення гармонійного співіснування й захисту членів колективу від внутрішніх загроз. Система

підтримання публічного порядку завжди виконувала функцію гаранта базової безпеки, що становить підґрунтя для реалізації інших прав та свобод. У цьому контексті кримінальний аналіз постає не лише як інструмент оперативно-службової діяльності поліції, але й як інтелектуальний центр її функціонування, який забезпечує перехід від суто реактивного реагування на злочини до їх превенції. Саме аналітична діяльність дає змогу оптимізувати розподіл ресурсів, підвищити ефективність правоохоронної системи та мінімізувати суспільні витрати на протидію злочинності.

Практика аналізу злочинної поведінки існувала задовго до її інституціоналізації у вигляді окремої професії. Ще в добу Ассирії, Вавилону чи Риму охоронці правопорядку інтуїтивно користувалися знанням про «гарячі точки», закономірності повторних правопорушень і діяльність рецидивістів. Вони усвідомлювали необхідність концентрації сил у певних місцях, у визначені часові проміжки та щодо конкретних осіб задля досягнення найбільшої результативності. Подібні уявлення були притаманні й пересічним громадянам різних епох: землероби у Фівах, учасники торгів в афінській агорі чи мешканці середньовічного Лондона уникали небезпечних кварталів та залишалися вдома у періоди активності злочинних угруповань. У цих практиках уже проявлялися елементи кримінального аналізу, який протягом тисячоліть залишався радше емпіричним знанням, перш ніж у другій половині XX ст. сформувався як визнана професія. Те, що цей напрям інституціоналізувався саме в межах поліцейських органів, пояснюється двома ключовими чинниками: по-перше, їх безпосереднім доступом до релевантної інформації, по-друге, функціональною спорідненістю із завданнями поліції, яка має практичні можливості для застосування виявлених закономірностей і тенденцій. Отже, історія кримінального аналізу як професійної діяльності відрізняється від його доктринальної чи концептуальної історії: вона бере початок з неформальних методів виявлення повторюваних шаблонів, які використовували патрульні поліцейські, слідчі та управлінці. Симптоматично, що вже у 1973 р. у керівництві Управління сприяння

правоохоронним органам США підкреслювалося: елементарний, «неофіційний» аналіз злочинів у найпростішій формі фактично здійснюється кожним офіцером під час виконання розслідувань[175, с. 8].

Історично працівники поліції – від рядових патрульних до детективів – завжди застосовували певні елементи неформального аналізу злочинної діяльності. Однак такий підхід був фрагментарним і залежав від особистого досвіду конкретного службовця, який обмежувався часом його роботи та колом безпосередніх спостережень. Унаслідок цього виникала значна розбіжність між знанням одного офіцера та колективною обізнаністю підрозділу. Відсутність єдиної бази порівняння між повідомленнями про правопорушення означала, що зіставлення здійснювалося переважно на основі пам'яті чи суб'єктивних свідчень колег, а отже – залишалося випадковим і неповним. Саме ця обставина обґрунтувала необхідність створення окремих підрозділів, які б займалися кримінальним аналізом на професійній та систематичній основі.

Перші зародки організованого підходу пов'язують із формуванням сучасної поліцейської служби в Лондоні 1829 року, започаткованої Робертом Пілом. Уже в середині XIX ст. у лондонській столичній поліції з'явилися штатні детективи, які почали виявляти взаємозв'язки між окремими подіями та використовувати елементи того, що сьогодні відносять до методів кримінального аналізу. Відомо, що до 1847 року в Лондоні вже збиралася індивідуальна статистика злочинності, яка слугувала основою для виявлення закономірностей. У цьому ж середовищі сформувався концепція *modus operandi*, що дозволила класифікувати злочини та правопорушників за характером їхніх дій. Хоча спочатку цей підхід застосовувався переважно у справах про вбивства (зокрема, у випадку резонансних злочинів в Іст-Енді 1888–1889 рр.), саме він заклав підґрунтя подальшої професіоналізації кримінального аналізу. Перенесення британських практик у США сприяло оформленню аналізу злочинності як окремої спеціалізованої професії[154].

Засновником засад сучасної організації поліцейської діяльності, орієнтованої на аналітичний підхід, вважається August Vollmer[184] – керівник поліції міста Берклі (США), який ще на початку ХХ століття, зокрема у 1906 році, започаткував використання картографічного аналізу для виявлення зон підвищеної злочинності та локалізації діяльності кримінальних угруповань. Спираючись на ретроспективний аналіз результатів роботи поліції за попередній період, Вольмер розробив підходи до просторового планування поліцейської активності, що дозволяло зосереджувати ресурси у найбільш проблемних районах. Саме ці ідеї стали концептуальним підґрунтям для формування моделей превентивного реагування та нейтралізації злочинності у її осередках, і значною мірою зберегли актуальність у практиці правоохоронної діяльності й дотепер[184].

Як сказав August Vollmer громадянин очікує від поліцейських мудрості Соломона, мужності Давида, сили Самсона, терпіння Йова, лідерства Мойсея, доброти доброго самарянина, стратегічної підготовки Олександра, віри Даниїла, дипломатичність Лінкольна, толерантність Теслі з Назарета і, нарешті, глибоке знання кожної галузі природничих, біологічних і соціальних наук. Якби у нього було все це, він міг би бути хорошим поліцейським[184].

До вагомих здобутків August Vollmer у становленні інституційної та функціональної моделі сучасної поліцейської діяльності відносяться численні інновації, які заклали основу для її професіоналізації. Зокрема, йдеться про впровадження велосипедного та автомобільного патрулювання, використання радіозв'язку, розвиток криміналістичних методів (включаючи дактилоскопію), ініціювання системи підготовки поліцейських кадрів на рівні вищої освіти, а також заснування поліцейської академії та Школи кримінології при Каліфорнійському університеті.

Втім, у контексті розвитку аналітичної парадигми особливу цінність становлять новаторські підходи August Vollmer до систематизації та аналізу поліцейської інформації. Уже в 1906 році під його керівництвом було створено

базову систему обліку правопорушень, що дозволяла впорядковувати поліцейську звітність у спосіб, який сприяв подальшому аналізу. Значну увагу він приділяв візуалізації даних: місця вчинення злочинів позначались кольоровими маркерами на карті, що дозволяло виявляти концентрацію злочинності та коригувати дислокацію нарядів. Зібрана інформація слугувала підґрунтям для раціонального планування патрульних округів, з урахуванням інтенсивності викликів із різних частин міста. Вже в 1909 році August Vollmer впровадив велосипедні патрулі, тактику дій яких було адаптовано відповідно до прогнозованої кількості звернень у кожному адміністративному секторі. Таким чином, саме його підходи заклали підвалини геоаналітичного планування поліцейської діяльності, що випередили свій час і залишаються актуальними в умовах цифрової трансформації правоохоронної системи[175, с. 8].

Попри те, що термін «аналіз злочинів» на початку ХХ століття ще не був сформульований у сучасному розумінні, низка висловлювань August Vollmer засвідчують його глибоке розуміння концептуальних засад цього явища[175, с. 9]. Зокрема, у праці «Поліцейське патрулювання» він зазначав, що припустити регулярність злочинів та подібних подій, можна звести ці випадки в таблицю за районами в межах міста й таким чином визначити точки, що становлять найбільшу небезпеку злочинів, а які – найменшу[175, с. 9]. Це свідчить про наявність у Вольмера інтуїтивного розуміння базових елементів просторового аналізу злочинності, що є ключовим інструментом у сучасній кримінальній аналітиці.

Однак, попри інноваційний характер його підходів, більшість поліцейських структур того часу не сприйняли ці ідеї як системний інструмент для повсякденної практики. Концепція аналізу злочинів залишалася поза рамками інституційного визнання до середини ХХ століття. Значний внесок у розвиток цього напрямку здійснив Орландо Вілсон (1900-1972) – один із найвідоміших реформаторів американської поліції, прямиий учень і послідовник Вольмера.

Протягом своєї кар'єри Вілсон обіймав низку ключових посад, зокрема начальника поліції у містах Фуллертон і Вічіта, декана Школи кримінології Каліфорнійського університету в Берклі та суперінтенданта поліції Чикаго (1960-1971). Саме під його керівництвом було започатковано інституціалізацію підрозділів аналізу злочинів у складі великих поліцейських департаментів США. Його концептуальні погляди були викладені у низці фундаментальних праць: «Поліцейські протоколи» (1942), «Поліцейське управління» (1950, 1963) та «Планування роботи поліції» (1957)[175, с. 9].

У другому виданні «Поліцейського управління» (1963) наводиться одне з перших чітких визначень змісту та функцій кримінального аналізу в структурі поліції. Зокрема, у розділі «Спеціалізація в рамках великого відділу планування» автор зазначає: «Секція аналізу злочинів вивчає щоденні повідомлення про тяжкі правопорушення з метою встановлення місця, часу, особливостей, схожості з іншими випадками та інших суттєвих даних, що можуть сприяти ідентифікації злочинця або виявленню злочинної схеми. Ця інформація є важливою для планування роботи підрозділів і територіальних округів поліції».

Це твердження Вілсона є першим задокументованим прикладом використання терміну «аналіз злочинів» у сучасному значенні. Примітно, що вже в першому виданні його праці 1950 року наявні згадки про необхідність виявлення закономірностей та тенденцій у злочинності, проте відсутня формалізована модель організації цієї роботи. Лише в наступних редакціях, зокрема у виданні 1972 року, він приділяє цьому аспекту окремі розділи, в яких розглядає адміністративні, організаційні та функціональні аспекти діяльності підрозділів аналізу злочинів як повноцінних структур у системі поліцейського управління[175, с. 9].

Таким чином, саме Орландо Вілсон заклав концептуальні та організаційні підвалини для інституціалізації аналітичної функції в діяльності поліції США, водночас термінологічно закріпивши поняття «аналіз злочинів» у професійній мові правоохоронців. Його внесок відіграв ключову роль у трансформації

поліцейського управління від традиційної моделі реагування до аналітично орієнтованої парадигми прийняття рішень.

У 1960–1970-х роках у США було зафіксовано пікові показники злочинності, що зумовило пошук нових організаційних і фінансових рішень для підвищення ефективності правоохоронних органів. Важливим кроком стало ухвалення у 1965 році Закону про допомогу правоохоронним органам, на основі якого створено спеціальне управління, покликане координувати програми протидії злочинності. Наступним етапом стало прийняття у 1968 році Закону про безпечні вулиці, внаслідок чого виникла Адміністрація допомоги правоохоронним органам (LEAA), яка фінансувала розробку численних ініціатив на рівні місцевої поліції. Саме завдяки LEAA у США почали масово створюватися відділи кримінального аналізу, зокрема у невеликих департаментах, що не мали власних ресурсів.

Для підтримки цих структур у 1970-х роках було підготовлено низку фундаментальних методичних посібників – зокрема «Police Crime Analysis Unit Handbook» (1973), «Crime Analysis: Principles and Practices» (1977), «Patrol Operations Analysis» (ICAP, 1977) тощо. Паралельно Національна консультативна комісія зі стандартів і цілей кримінального правосуддя рекомендувала створення аналітичних підрозділів у кожному поліцейському відомстві. Кульмінацією цього процесу стало запровадження Інтегрованої програми затримання злочинців (ICAP) наприкінці 1970-х р.р., яка систематизувала наявні практики і вперше чітко визначила чотири напрями аналізу: кримінальний аналіз, аналітику розвідданих, слідчий аналіз та аналіз операцій.

У низці штатів (зокрема Каліфорнія) ICAP була інституціоналізована у вигляді регіональних програм, таких як SSCAP, що сприяло подальшому поширенню аналітичних відділів у місцевих органах поліції. Проте вже на початку 1980-х років унаслідок скорочення федерального фінансування та розпуску LEAA адміністрацією Дж. Картера професія кримінального аналітика

опинилася в кризовому становищі: лише ті підрозділи, які були інтегровані у постійні бюджети поліції, зберегли свою діяльність.

Новий етап розпочався у 1990-х рр., коли на хвилі розвитку інформаційного суспільства та впровадження комп'ютерних технологій з'явилися перші картографічні системи, здатні візуалізувати злочинність у просторовому вимірі. Цей період характеризується як «ренесанс кримінального аналізу», оскільки він поєднав технологічні інновації з інституційними реформами. Ключовим інтелектуальним внеском цього десятиліття стала концепція «Problem-Oriented Policing», запропонована Г. Голдштейном, яка змістила акценти з реагування на окремі інциденти до виявлення і нейтралізації глибинних причин злочинності. Її вплив проявився у масштабному поширенні програм POP та зміні парадигми поліцейської діяльності на більш превентивну і системно орієнтовану.

Зрештою, саме у 1990-х роках кримінальний аналіз набув міжнародного виміру: було засновано Міжнародну асоціацію кримінальних аналітиків (ІАСА), а в структурі Інтерполу та Європолу з'явилися підрозділи, що використовують аналітичні методи як основу для стратегічного і тактичного управління боротьбою зі злочинністю[167, с. 37]. Це свідчить про завершення процесу інституціоналізації кримінального аналізу як окремого професійного напрямку, інтегрованого у діяльність більшості розвинених країн. Очевидним наслідком для практик аналізу злочинності є те, що розв'язання проблем передбачає їх попередню ідентифікацію та дослідження – це безпосередня сфера відповідальності кримінального аналітика. Власне, аналіз злочинності формує опорну платформу, на якій поліція здатна відповідати на значно ширші й глибші запити, що впливають із проблемно-орієнтованого підходу до розслідувань. В умовах, коли окремі співробітники можуть не володіти повною картиною подій поза межами своїх секторів або у періоди позаслужбового часу, саме аналітичні підрозділи забезпечують інтеграцію розрізнених відомостей, необхідних для розкриття правопорушень. Проблемно-орієнтована поліцейська діяльність, у свою чергу,

стимулює раціональніше та інтенсивніше використання масивів даних, які традиційно накопичуються в процесі кримінального аналізу[167, с. 37].

Ті поліцейські установи, які відповідально впроваджували проблемно-орієнтовану модель, швидко усвідомили структурну потребу в аналітичній спроможності. Це спричинило розширення штату – як поліцейських, так і цивільних фахівців – на офіційних і неформальних засадах. Додатковим поштовхом для професіоналізації стала інституціалізація спільноти: 1990 року засновано Міжнародну асоціацію аналітиків злочинності (IACA), ініційовану групою практиків для обміну досвідом, відстоювання професійних стандартів і розвитку навчальних можливостей. Упродовж наступних дванадцяти років IACA проводила щорічні конференції в різних містах США; попри навчальний фокус, їхньою найбільшою цінністю стала мережевість і регулярний обмін ідеями між сотнями фахівців[167, с. 37].

Дев'яності також ознаменувалися появою нового формату федерального фінансування через Office of Community Oriented Policing Services (COPS), Бюро з підтримки правосуддя та Національний інститут юстиції. Після відкриття Офісу COPS у 1994 р., який було пов'язано з ініціативою адміністрації Президента Б. Клінтона щодо виведення на вулиці 100 тисяч поліцейських і перерозподілу ресурсів у сферу громадсько орієнтованої безпеки, чимало підрозділів кримінального аналізу отримали фінансування на посади і технічне оснащення. У цей період виникли і нові професійні асоціації штатного рівня, зокрема Массачусетська асоціація аналітиків злочинності (1997 р.)[167, с. 37].

Паралельно відбувся стрибок технологічної спроможності завдяки доступності продуктивних рішень для текстового набору, табличних обчислень, керування базами даних, комунікацій і презентацій. Вплив цих змін був особливо відчутний у сегменті, що швидко розвивався, – картографування злочинності. У першій половині десятиліття компанії ESRI (Environmental Systems Research Institute) та MapInfo представили перші комерційно доступні програмні продукти для потреб кримінального аналізу, які за ціною та технічними вимогами стали досяжними

пересічному аналітику. Відтепер створення базових «pin-maps» займало у рази менше часу, а розширені можливості ГІС – від растрового відображення до буферного аналізу та 3D-візуалізації – стали інструментами повсякденної практики[167, с. 37].

У 1994 році Департамент поліції Нью-Йорка запровадив CompStat – процесуальну рамку, що поєднала аналітику злочинності, стратегічне планування та менеджерську підзвітність і інтенсивно спиралася на картографічні дані. Багато департаментів по країні прагнули відтворити задекларовані результати CompStat. 2000 року телеканал CBS презентував драму The District, засновану на кар’єрі колишнього заступника комісара NYPD Джека Мейпла, співрозробника CompStat; у серіалі демонструвалося складне динамічне відображення злочинності, а термін «кримінальний аналіз» уперше прозвучав у прайм-таймі[167, с. 37].

Додатковим катализатором стала поява Crime Mapping Research Center (CMRC) Національного інституту юстиції (1997 р.), покликаного просувати дослідження, оцінювання, розвиток і популяризацію ГІС-технологій та просторового аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Від першої конференції в Денвері (жовтень 1997 р.) центр щороку проводить осінні зібрання, намагаючись зшивати академічні та практичні спільноти, поліцію – з картографами, а кінцевих користувачів – із розробниками програмного забезпечення[167, с. 37].

У виданні Ради Європи, присвяченому аналізу кращих практик боротьби з організованою злочинністю, також виділяється значення кримінального аналізу як інституційній складовій правоохоронної діяльності та зазначається зміст кримінального аналізу у площині практики та теорії:

- найкращі практики використовують такі визначення:
- кримінальний аналіз є функцією правоохоронних органів, за допомогою якої дані, що стосуються злочинності, збираються, порівнюються, аналізуються та поширюються. Простіше кажучи, – кримінальний аналіз – це дослідження моделей злочинності та тенденцій у спробі розкрити злочини або запобігти їх повторенню. у площині теорії: Кримінальний аналіз ґрунтується, що злочини не

є абсолютно випадковими, ізольованими та унікальними подіями, а можуть бути об'єднані в набори, що мають спільні риси та демонструють чіткі закономірності[210, с. 3].

По-перше, спостерігалася проблема нестабільності фінансового забезпечення. Зміна політичного керівництва у 2000 році зумовила трансформацію підходів до розподілу федеральних ресурсів: частина програм, зокрема ініціативи громадсько орієнтованої поліції, була скорочена. Додатковим ускладненням стали наслідки уповільнення економічного зростання, що викликало бюджетні обмеження для окремих правоохоронних установ.

По-друге, залишалось невирішеним питання професійної атестації. Попри зростання ролі аналітиків у правоохоронній діяльності, ця професія тривалий час зберігала фрагментарний та дезорганізований характер. Лише у поодиноких юрисдикціях, як-от у штаті Каліфорнія, було започатковано процедури сертифікації. У більшості випадків доступ до професії залишався відкритим для осіб без належної фахової підготовки чи академічного підґрунтя. Водночас у першому десятилітті ХХІ століття почався процес формування державних і національних асоціацій, а також розширення участі університетів у розробці стандартів професійної освіти та критеріїв працевлаштування.

По-третє, суттєво змінювалася система підготовки та підвищення кваліфікації аналітиків. Якщо раніше домінували декілька приватних компаній, то згодом освітній простір розширився завдяки університетським програмам, асоціаціям, державним інституціям і приватним корпораціям. Відкриття численних сертифікаційних програм у закладах вищої освіти створило передумови для виокремлення аналізу злочинності як самостійної спеціальності. Це, у свою чергу, вимагало від комерційних організацій суттєвого оновлення навчальних курсів задля підтримання конкурентоспроможності.

По-четверте, значущим викликом залишалася динаміка злочинності. Кримінологічні прогнози вказували на ймовірність зростання рівня злочинності у середньостроковій перспективі. Таким чином, професія аналітика, що

сформувалася у сприятливих умовах історичного зниження злочинності, була поставлена перед необхідністю адаптації до нової реальності. Очікуване зростання злочинності стало своєрідним випробуванням гнучкості та життєздатності інституту кримінального аналізу.

По-п'яте, технологія. У контексті розвитку сучасних інформаційних технологій спостерігається амбівалентний вплив цифрових рішень на діяльність аналітиків у сфері протидії злочинності. З одного боку, технологічні інструменти сприяють оптимізації аналітичної діяльності, дозволяючи здійснювати обробку великих масивів даних значно швидше та ефективніше порівняно з традиційними ручними методами. З іншого боку, інтеграція ІТ-компонентів у процес кримінального аналізу супроводжується зростанням навантаження на фахівців, які вимушені не лише опанувати новітні цифрові інструменти, а й виконувати завдання, характерні для сфери інформаційних технологій. Динаміка технічного прогресу у XXI столітті не демонструє тенденцій до уповільнення: ринок регулярно поповнюється новими програмними продуктами, орієнтованими на автоматизацію та інтелектуалізацію кримінального аналізу. У зв'язку з цим аналітики змушені не лише адаптуватися до постійно змінюваного технологічного середовища, але й проявляти інноваційність у пошуках шляхів збереження фокусності на змістовному, а не виключно технічному аспекті аналізу. Відтак, технологізація кримінального аналізу має супроводжуватися не лише підвищенням цифрової компетентності фахівців, а й науковим осмисленням меж і можливостей використання технологій у межах правової системи.

По-шосте, фактор терористичної загрози. Події 11 вересня 2001 року суттєво трансформували державні пріоритети у сфері безпеки, зумовивши концентрацію ресурсів та уваги на протидії терористичним проявам. У цьому контексті постає питання щодо ролі кримінального аналізу у розслідуванні та запобіганні терористичним актам. Водночас актуалізується проблема розподілу фінансування та визначення пріоритетів у підготовці фахівців: чи зосередяться

ресурси на підтримці аналітиків у сфері розвідки, чи збережеться належний рівень інституційного розвитку кримінальних аналітиків. Виникає також дилема адаптації традиційних підрозділів кримінального аналізу: чи доведеться їм інтегрувати елементи розвідувальної аналітики для збереження конкурентоспроможності та забезпечення подальшої життєздатності професії.

Відтак, у сучасних умовах трансформації правоохоронної діяльності аналіз злочинності повинен бути визнаний однією з базових функцій поліцейських органів. Подібно до того, як повноцінне функціонування поліції є неможливим без залучення слідчого, кінолога або криміналіста, відповідальних за ідентифікацію слідів правопорушень, аналітична складова має посідати рівнозначне місце в організаційній структурі та функціональному забезпеченні поліції. Відсутність системного підходу до аналітичного забезпечення кримінальних розслідувань призводить до зниження ефективності оперативно-розшукової діяльності та фактичного повернення до застарілих підходів, коли епізодичний і фрагментарний аналіз здійснювався окремими працівниками без належної методичної підтримки. Натомість ефективне впровадження аналітичних програм дозволяє суттєво розширити спроможності поліції до проактивної діяльності, спрямованої на вирішення проблем, оптимізацію розподілу ресурсів, зниження рівня злочинності та запобігання значній кількості правопорушень. Вказані процеси можуть бути концептуалізовані як еволюція спеціалізованих правових та управлінських інструментів аналізу кримінальних правопорушень. Ця еволюція є об'єктивним відображенням поступового розвитку управлінського механізму Національної поліції України, що визначається процесами інтелектуалізації, цифровізації та стандартизації державного управління в умовах сучасного етапу інституційного розвитку [207, с. 136].

Початкові кроки у впровадженні системи поліцейської діяльності, орієнтованої на аналітику, в Україні можна віднести до кінця 2000-х років. Саме тоді в окремих оперативних та оперативно-технічних підрозділах МВС почали

застосовувати новітні методи обробки даних. Так, уже у 2008 році співробітники Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю використовували програмний продукт IBM i2 Analyst's Notebook, що суттєво підвищував ефективність опрацювання оперативної інформації, зокрема телефонних трафіків та даних про перетин державного кордону. Успішність таких інновацій привернула увагу керівництва МВС, що зумовило необхідність виокремлення цього напрямку в окрему сферу діяльності.

Варто зазначити, що першими офіційно закріпили аналітичний підхід у відомчій практиці представники Державної прикордонної служби України, які наказом № 28 від 15 січня 2008 року затвердили Інструкцію про організацію та ведення кримінального аналізу оперативно-розшуковими підрозділами ДПСУ. Це стало першим нормативним актом, що визначив організаційні засади аналітичної роботи у правоохоронній діяльності.

Подальший розвиток інституціоналізації кримінального аналізу пов'язується зі створенням у 2016 році наказом Національної поліції відділу кримінального аналізу в структурі Департаменту інформаційної підтримки та координації поліції «102»[78]. На початковому етапі його діяльність мала переважно адміністративний характер, а у Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України[78] взагалі не було чітко визначено завдання та функції у сфері кримінальної аналітики[78].

Важливим етапом стала реорганізація 2020 року, коли у структурі апарату Національної поліції було створено Управління кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції)[222]. Це рішення відповідало рекомендаціям Консультативної місії Європейського Союзу та положенням Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року. Згідно з наказом було реорганізовано штатні структури, створено Департамент кримінального аналізу чисельністю 51 штатна посада[102].

На Департамент покладено завдання щодо проведення та координації інформаційно-аналітичної діяльності, збору, оцінки та передачі відомостей, у тому числі з обмеженим доступом, уповноваженим підрозділам для реалізації їхніх повноважень. Також у межах цього підрозділу було об'єднано функції кримінальної аналітики з підтримкою автоматизованої інформаційної системи оперативного призначення. Підставою такого об'єднання став наказ МВС України від 2 липня 2020 року № 504[77].

Розвиток системи тривав і надалі: 12 березня 2020 року було видано наказ про створення підрозділів кримінального аналізу у структурі територіальних органів поліції[80], а 10 червня 2020 року – наказ про затвердження штатних структур відповідних підрозділів у головних управліннях Національної поліції в областях та м. Києві (232 штатні одиниці)[79].

До 2022 року чисельність аналітичних підрозділів зростає до 173 осіб, а попит на їхні продукти збільшився у кілька разів. У тому ж році було започатковано створення секторів кримінального аналізу в кожному районному управлінні поліції м. Києва, що забезпечило майже повне перекриття аналітичних потреб на місцевому рівні[224]. На початку 2023 року цей досвід масштабувався на загальнодержавний рівень: підрозділи кримінального аналізу вже функціонували у кожному з 25 обласних управлінь та у 35 районних підрозділах кримінальної поліції. Загальна чисельність співробітників перевищила 400 осіб, із яких майже 70 % становили аналітики-практики[196, с. 19-20].

Таким чином, процес становлення кримінального аналізу в Україні пройшов шлях від локального використання програмних засобів до створення комплексної інституційної системи, інтегрованої у діяльність Національної поліції. У межах протидії російській агресії аналітиками поліції зібрано установчу інформацію відносно 3,5 тис. осіб, причетних до колабораціонізму, забезпечено відпрацювання інформації відносно 12 тис. громадян російської федерації та білорусі на причетність до збройних формувань країни-агресора або

диверсійно-розвідувальних груп. Створено 300 аналітичних досьє відносно високопосадовців російської федерації, причетних до посягання на територіальну цілісність України, за результатами чого виявлено їх бізнес і нерухомість у 12 країнах ЄС і США. У взаємодії з Департаментом міграційної поліції здійснюється аналітична робота щодо перевірки фактів депортації російською федерацією дітей з окупованих територій. На сьогодні вже опрацьовано відомості відносно 5,8 тис. дітей[197, с. 45]. Складовими кримінального аналізу є також діяльність з отримання, обробки, реструктуризації інформації та прогнозування розвитку ситуації. За своїм змістом «кримінальний аналіз» об'єднує два окремі поняття: «кримінальний» і «аналіз». Кримінальний – такий, що належить до сфери пізнання злочинів і злочинності, а також до діяльності з їх запобігання та протидії. Аналіз (розкладання, розчленування) – це: (1) метод наукового дослідження, який полягає в мисленнєвому або практичному поділі цілісного об'єкта на складові для подальшого їх вивчення; (2) спосіб уточнення логічної форми (структури) міркування засобами формальної логіки; антипод – синтез. Аналітичний – отриманий унаслідок розчленування об'єкта та дослідження виділених компонентів; пов'язаний із всебічним розглядом фактів і явищ, у тому числі з визначенням їх властивостей. Кримінальний аналіз – це інституційно організована діяльність підрозділів правоохоронних органів, що спирається на системний підхід і інтелектуальне програмне забезпечення для цілеспрямованого збирання релевантної інформації та її опрацювання. Зміст діяльності охоплює виявлення характеристик і тенденцій, установлення причинно-наслідкових та ситуаційних зв'язків між фактами, подіями, явищами, суб'єктами й об'єктами. Результати кримінального аналізу використовуються для оптимізації управлінських рішень у правоохоронних органах на державному й територіальному рівнях, а також для оперативного розв'язання конкретних завдань протидії злочинності.

У чинному законодавстві України поняття «кримінального аналізу» відсутнє як юридична категорія. Водночас його зміст частково охоплюється:

- ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» (аналітична діяльність як частина оперативної функції);
- ст. 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- наказом МВС № 650 від 06.07.2022 року «Про впровадження аналітичних підрозділів в систему НПУ»;
- відомчими інструкціями щодо формування інформаційно-аналітичних продуктів.

Відповідно до дефініції, схваленої у червні 1992 р. дванадцятьма європейськими державами – членами Інтерполу, кримінальний аналіз – це встановлення і припущення зв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно із ними пов'язаними, для використання їх правоохоронними та судовими органами[205, с. 13].

Здійснивши огляд та узагальнення різних наукових і практичних підходів до визначення кримінального аналізу, Бурангулов В.А. зазначив наступне, і ми з ним згодні:

– весь аналіз даних, що здійснюється в правоохоронних органах (із врахуванням усіх правоохоронних функцій, зокрема: патрульної, слідчої, превентивної, сервісної та екстреного реагування тощо), підпадає під категорію «кримінальний аналіз»;

– наголошено, що слово «кримінальний» у словосполученні «кримінальний аналіз» не потрібно сприймати буквально, тобто аналітики досліджують усі дані, важливі для поліції;

– кримінальний аналіз забезпечує підтримку всіх основних функцій у правоохоронній діяльності[209, с. 17].

На думку професора Олександра Користіна, з якою ми повністю погоджуємося, враховуючи певні особливості професійного використання терміну «кримінальний аналіз», можливим та достатньо обґрунтованим є сприйняття та узгоджене використання його в інтерпретації як «аналіз

злочинності». Водночас, некоректним все ж залишається професійне використання термінів «кримінальний аналітик», «кримінальна аналітика»[211, с. 65]. Уникаючи різночитань та неадекватного сприйняття їх змісту, порівняно з професійним осередком, більш широкою громадянською спільнотою, використання термінів: «аналітик правоохоронного органу», «аналітик злочинності», «аналітична діяльність, що пов'язана з дослідженням злочинності», «аналітика злочинності» відповідно, є більш коректним та менш дискусійним у визначенні відповідної правоохоронної діяльності[211, с. 65-66].

Отже, кримінальний аналіз – це система заходів, яка здійснюється шляхом логічного процесу мислення, спрямованих на встановлення та передбачення зв'язків між інформацією про злочин та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, з метою їх використання правоохоронними органами та в кримінальному судочинстві[205, с. 14]. Іншим поняттям кримінального аналізу є – це специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на встановлення та передбачення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання, інтерпретація та прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання під час досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також для розроблення тактичних і стратегічних заходів із протидії злочинності. За своїм змістом кримінальний аналіз може мати як загальний, так і спеціалізований характер. Загальний кримінальний аналіз орієнтований на охоплення широкого спектра злочинних проявів, що переважно характерно для невеликих відомств або обмежених юрисдикцій. Натомість спеціалізований кримінальний аналіз спрямований на дослідження конкретних форм злочинної діяльності чи визначених об'єктів, зокрема у сферах незаконного обігу наркотичних засобів, промислового шпигунства або організованої злочинності.

Систему кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів доцільно поділяти на два провідні напрями:

1. Аналіз злочинності – дослідження її рівня, структури, причин і умов виникнення, соціальних характеристик осіб, які вчиняють злочини, а також вивчення механізмів контролю й заходів боротьби (включно із заходами запобігання).

2. Аналіз злочинів – вивчення механізмів їх відображення в інформаційних джерелах, процесів розкриття, розслідування та запобігання усім видам кримінальних правопорушень, а також розробка на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття.

Отже, кримінальний аналіз виступає важливим інструментом пізнання природи злочинності, її структури, динаміки та чинників, що її зумовлюють. Він забезпечує усвідомлення того, якими засобами суспільство спроможне протидіяти злочинним проявам, які методи доцільно застосовувати з урахуванням реального стану криміногенної ситуації, а також яке місце посідають правоохоронні органи у цій боротьбі. У цьому контексті постає питання про співвідношення між каральними заходами (закон і покарання) та соціально-економічними чи виховними стратегіями превенції[152; 157; 158].

Розв'язання окреслених проблем потребує від науковців не лише інтелектуальних і методологічних зусиль, але й належного організаційного та матеріально-технічного забезпечення, а також подолання низки труднощів практичного характеру. У науковій літературі виокремлюють чотири основні групи завдань кримінального аналізу[162].

По-перше, пізнавальні завдання. Аналіз злочинності та особи злочинця ще не вичерпав свого наукового потенціалу. Його подальший розвиток сприятиме глибшому розумінню причин і закономірностей злочинної поведінки.

По-друге, прогностичні завдання. Недостатньо лише констатувати стан криміногенної ситуації – необхідним є передбачення можливих тенденцій її розвитку. Прогнозування у сфері злочинності має ймовірнісний характер і дозволяє виявити загальні напрями змін (зростання чи стабілізацію), хоча й не забезпечує абсолютної точності у кількісних показниках. Водночас відсутність такого прогнозу робить практику протидії злочинності хаотичною. Науково

обґрунтований прогноз базується на аналізі попередніх тенденцій та накопиченої інформації[152; 158].

По-третє, рекомендаційні завдання. Результати кримінального аналізу мають знаходити практичне застосування у діяльності державних та громадських інституцій. Йдеться не лише про вивчення феномену злочинності, а й про розробку превентивних заходів. Особливо важливим є постійне удосконалення таких заходів відповідно до соціально-економічних трансформацій і використання новітніх методичних та технологічних напрацювань[157; 188].

По-четверте, інформаційні завдання. Практика доводить, що без підтримки населення спеціалізованим органам складно ефективно протидіяти злочинності. Проте рівень обізнаності громадян у цій сфері часто залишається фрагментарним і спотвореним через закритість відомостей, страх перед злочинним світом чи тенденційне висвітлення злочинців у засобах масової інформації, що іноді призводить до їх «героїзації». Тому важливо формувати у громадян коректне уявлення про кримінальні загрози, роз'яснювати шляхи захисту від злочинних посягань та заохочувати до активної протидії злочинності[162; 188].

Предмет аналізу злочинів охоплює дві взаємопов'язані площини: по-перше, закономірності формування механізму злочинної події та появи інформації про неї – як у цілому, так і щодо її окремих елементів; по-друге, закономірності збирання, дослідження, оцінювання й використання відповідних відомостей, тобто пошуково-пізнавальну діяльність правоохоронних органів[162; 188]. До характерних закономірностей такого аналізу належать: існування причинно-наслідкових зв'язків між компонентами злочинної діяльності; відбиття цієї діяльності у зовнішніх проявах; детермінуючий вплив оперативної обстановки та обраного виконавцем способу вчинення на механізм і перебіг злочину.

Основні цілі кримінального аналізу включають: висунення (та перевірку) гіпотез; реконструкцію ходу правопорушень; визначення можливої тотожності

виконавця; установлення злочинця, його зв'язків і відомостей, релевантних для доказування; осягнення логіки функціонування злочинних мереж; вимірювання масштабів і характеристик злочинної активності[162; 188].

Змістовно мета кримінального аналізу полягає у продукуванні нових напрямів досудового розслідування; якісному плануванні окремих слідчих (розшукових) дій; аналітичному супроводі оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування; оцінюванні результативності слідчої, оперативної й превентивної діяльності; обробленні великих масивів даних із відстеженням та пов'язуванням фактів спеціальними методами; аналізі складних, розгалужених мережеских зв'язків об'єктів ОРС чи кримінального провадження; виявленні ризиків і трендів подальшого розвитку злочинності та формуванні превентивних рішень; розв'язанні довгострокових завдань із ідентифікації ключових фігур/синдикатів, прогнозуванні динаміки окремих видів злочинної діяльності та визначенні пріоритетів правоохоронних органів; а також у довготерміновому аналізі даних задля виявлення закономірностей і побудови прогнозів.

Для належного розуміння процесу кримінального аналізу його складники доцільно описувати як окремі, але взаємопов'язані етапи/функції, що разом утворюють цілісну систему. Послідовність дій передбачає збирання, оцінювання та впорядкування інформації; подальшу організацію даних у форму, зручну для інтерпретації, що дозволяє виявити прогалини та спрямувати додатковий збір відомостей. На цій основі формуються передумови для індуктивних висновків і конструювання однієї або кількох гіпотез щодо ключових аспектів злочинної активності.

Принципова відмінність кримінального аналізу від загальної інформаційно-аналітичної діяльності полягає у здатності генерувати нову, оперативно значущу інформацію не лише про події й об'єкти, а й про причинно-наслідкові зв'язки та додаткові кваліфікуючі ознаки (стійкість, згуртованість, внутрішня ієрархія групи, розподіл ролей тощо), а також забезпечувати оперативне прогнозування імовірних подій. Прискорений розвиток

обчислювальної техніки, спеціалізованого аналітичного ПЗ та інформаційних технологій стимулює інноваційні підходи до опрацювання даних: що сучасніший інструментарій, то ширші можливості відкриває практика кримінального аналізу. Наявність відповідного програмного забезпечення та компетенцій щодо його застосування є необхідною умовою, однак вирішальним чинником лишається професійна спроможність аналітика (креативність, кмітливість, логічне мислення).

Запровадження системи кримінального аналізу в діяльність НПУ зумовило зростання ефективності аналітичного супроводу оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, насамперед у протидії організованим злочинності, і створило підґрунтя для розвитку національного та міжнародного співробітництва у сфері ризик-аналізу й кримінальної аналітики. Уніфіковані процедури, принципи та умовні візуальні позначення формують «міжнародну мову» інтерпретації кримінальних подій, що відкриває додаткові можливості для результативної взаємодії національних і міжнародних органів правопорядку.

Отже, знання про види, форми, сфери, умови та можливості застосування кримінального аналізу мають бути широко поширені серед усіх суб'єктів протидії злочинності; відповідними компетентностями повинні володіти як аналітики і керівники на всіх рівнях, так і працівники, що виконують оперативно-розшукові дії, дізнання та слідство. Попри це, зберігаються проблемні вузли – від термінологічної визначеності (поняття, класифікації) та нормативного врегулювання застосування у сфері ОРД і практиці підрозділів НПУ – до належного порядку використання продуктів кримінального аналізу в доказуванні та управлінні.

У такому контексті головною метою кримінального аналізу є вдосконалення механізмів попередження, виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, а також розбудова систем моніторингу криміногенної ситуації та інформаційного обміну на регіональному, державному й міжнародному рівнях щодо тенденцій і ризиків.

Подальший розвиток кримінального аналізу, адаптований до вимог національного законодавства та архітектури протидії злочинності, забезпечить раціональний розподіл правоохоронних ресурсів і сприятиме зниженню рівня злочинності в Україні[206, с. 5-6].

Узагальнення теоретичних підходів, міжнародних практик та національного законодавства свідчить про актуальність і необхідність правового унормування поняття кримінального аналізу в Україні. На сьогодні кримінальний аналіз використовується в оперативно-розшуковій та аналітичній практиці правоохоронних органів, проте позбавлений чіткого нормативного визначення, що призводить до правової невизначеності, різнотлумачень та обмеженого використання результатів аналітичної діяльності в межах кримінального провадження.

Встановлено, що у правових системах країн Європейського Союзу та міжнародних правоохоронних структурах (Europol, INTERPOL) кримінальний аналіз має чітко регламентоване місце в структурі поліцейської діяльності, із розмежуванням видів аналізу та визначенням процесуального статусу результатів аналітичної обробки даних. Такі моделі базуються на принципах інституційної прозорості, захисту персональних даних, міжвідомчої взаємодії та відповідальності за прийняті на основі аналізу рішення.

На підставі аналізу нормативно-правової бази України виявлено, що чинне законодавство не містить єдиної дефініції кримінального аналізу, що ускладнює інтеграцію сучасних аналітичних інструментів у кримінальний процес. Потребує вирішення низка питань: визнання аналітичного продукту як допустимого джерела оперативної чи доказової інформації; правовий статус аналітика; вимоги до методів збору та обробки даних із дотриманням прав людини.

1.2. Поняття та принципи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України

Важливість існування принципів у функціонуванні будь-яких організованих систем давно констатується в суспільних науках. З цієї причини наукові пошуки для вирішення проблем принципів поліцейської діяльності, керованої аналітикою є логічним продовженням нашого дослідження у піднятій сфері суспільно-правових відносин.

Філософська категорія «принцип» (лат. *principium* – начало, основа) відома ще в античні часи. Цей феномен намагались збагнути Арістотель[171], Платон[93, с. 57], Плутарх[195], Сократ[173], Цицерон[164, с. 7] та інші, розглядаючи його з позиції онтології. В епоху середньовіччя принципи сприймають вже як елемент взаємовідносин між людиною і державою. Цей феномен фігурує як предмет філософських роздумів апологетів, патристів та схоластів, наприклад Еріугени[190, с. 837], Юстина Філософа[201, с. 537].

Принципи як основа організованого буття згадуються у трактатах Гуго Гроція[183], Бенедикта Спінози[192, с. 545], Рене Декарта[163] та інших, які вже розглядають цю категорію як правовий та управлінський феномен. У теорії соціального управління це поняття аналізувалось В.Д. Бакуменком, Ф.Б. Гілбретом, К. Кілленом, Ф. Тейлором, А. Файолем та іншими.

Принципи як феномен правових відносин досліджували і в юридичних науках. Так, у теорії права принципи досліджувались С.К. Бостаном, О.В. Волошенюком, О.М. Головком, С.Д. Гусарєвим, О.В. Зайчуком, М.С. Кельманом, М.І. Козюброю, В.В. Копейчиковим, О.В. Петришиним, І.М. Погрібним, П.М. Рабіновичем, С.С. Сливкою, М.В. Цвіком та іншими. У своїх працях автори визначали зміст та особливості принципів права, їхню сутність як джерел права, встановлювали роль та місце принципів права у правових системах тощо.

Серед адміністративістів принципи розглядали В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, П.О. Баранчик, Ю.П. Битяк, В.О. Галай, М.О. Германюк, В.Л. Грохольський, Т.О. Коломоєць, А.М. Колодій, А.Т. Комзюк, С.О. Кузніченко, А.М. Подоляка, О.П. Рябченко, В.В. Чумак, Х.П. Ярмакі та інші. Правові та організаційні принципи були предметом наукових пошуків у сфері поліцейстики, зокрема такі дослідження здійснювали Е.Е. Абдулкадірова, С.Ю. Беньковський, В.Д. Гвоздецький, Д.С. Денисюк, Д.П. Калаянов, О.С. Проневич. Серед зарубіжних учених юристів принципи у праві досліджували Р. Кей, Т.К. Хартлі та інші. Автори глибоко та всесторонньо дослідили етимологію поняття «принцип», його проникнення у суспільні, зокрема, правові науки; запропонували велику кількість авторських визначень; здійснили його класифікації тощо. Однак динамічність адміністративного та поліцейського права, наближення національного законодавства до вимог світової, у першу чергу, європейської спільноти надалі зумовлює наукові пошуки, направлені на аналіз принципів діяльності поліції.

У філософській традиції принципи розглядаються як універсальні положення, яким мають відповідати будь-які гіпотези чи теоретичні конструкції. Принципи обираються не довільно, а формуються у процесі пошуку істини, а тому можуть виникати, змінюватися і втрачати актуальність. Інше джерело філософії тлумачить принципи як основне положення, передумова, а в об'єктивному – вихідний пункт, першооснова, найперше[172, с. 60]. У праві принципи розглядають як основні начала, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значимістю, вищою імперативністю і відображають найважливіші положення права[90, с. 61].

У юридичній літературі можна зустріти безліч трактувань цього поняття. Навіть подання їхнього короткого переліку зайняло б великий обсяг нашого рукопису та загострило б дискусію стосовно його змісту. Більшість авторів виділяють кілька груп його значень: як основоположна правда (істина), закон, доктрина або припущення, керівна ідея, відправне начало, незаперечні

вимоги[122, с. 111]; як загальне правило або стандарт[113, с. 13]; як об'єктивна закономірність; як методологічне підґрунтя нормативно-правових, соціально-економічних, інституційних, етичних стосунків між суб'єктами правовідносин[26, с. 46]; як визначена наперед політика або спосіб дії; як основа або необхідний якісний складник або елемент, що визначає внутрішню природу або окремі характеристики поведінки[34, с. 74; 141, с. 121]. С.І. Бевз висловлює думку, що принципи відіграють першочергову роль у визначенні меж та напрямів діяльності державних органів та забезпечують утвердження України як правової та демократичної держави. Тобто, принципи права мають відображати зміст, характер та спрямованість правового регулювання певного кола суспільних відносин і водночас визначати їх, бути в основі такого регулювання[12, с. 109].

Так, Д.С. Денисюк під принципами діяльності поліції визначає основні загальні норми, що відображають сутність цієї діяльності[40, с. 65]. Г. Шевчук розуміє під принципами діяльності Національної поліції сукупність основоположних, керівних ідей, що закладені в сутність діяльності поліції як державного органу, та на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності[141, с. 121].

На думку Б.В. Семерей, правові принципи діяльності поліції – це безумовні вимоги, закріплені у нормативно-правових актах, які впливають безпосередньо зі змісту відповідних правових норм та є обов'язковими для виконання[119, с. 7].

Слушну точку зору висловили С.О. Шатрава та Г.Р. Парханов, які вважають, що принципами поліцейської діяльності є об'єктивно зумовлені, базові та відносно сталі, науково обґрунтовані керівні засади, закріплені нормами національного законодавства й міжнародно-правових актів, на яких ґрунтується функціонування НПУ та уповноважених посадових осіб її органів і підрозділів; ці засади реалізуються у процесі прогнозування й запобігання правопорушенням шляхом застосування дозволених національним правом превентивних поліцейських заходів і комплексу профілактичних дій[139, с. 46].

У нашому дослідженні ми розглядаємо принципи поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою з 2-х позицій: з позиції права та з позиції публічної діяльності, яка має форму правоохоронної діяльності. Таким чином, досліджувані нами принципи, а також і мета, функції, методи та організаційні прийоми складають організаційно правовий механізм діяльності, який діє в рамках аналітичної діяльності. З цього слідує, що принципи аналітичної діяльності Національної поліції слід розглядати як вимоги, що лежать в основі, організації і функціонування механізму цього виду діяльності.

Аналіз норм чинного вітчизняного законодавства дає підстави стверджувати, що функціонування будь-якого органу державної влади, зокрема й органів у системі правоохоронної діяльності, має здійснюватися відповідно до чітко визначених завдань, які, у свою чергу, повинні бути узгоджені з фундаментальними принципами його організації та діяльності. Ці принципи становлять методологічну та нормативну основу правового статусу відповідного органу, визначають межі його компетенції, а також слугують критеріями легітимності управлінських рішень.

Щодо діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, слід зазначити, що принципи їх функціонування закріплені як на рівні законодавчих, так і підзаконних нормативно-правових актів. Загальні засади організації та діяльності поліції визначено у Законі України від 2 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію»[105], який встановлює принципи законності, верховенства права, поваги до прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності тощо. Ці засади є універсальними та поширюються на всі структурні підрозділи Національної поліції, зокрема й ті, що здійснюють аналітичне забезпечення її діяльності[105].

Водночас діяльність підрозділів кримінального аналізу має свою функціональну специфіку, що обумовлює потребу у нормативному деталізовані принципів їхньої роботи на рівні підзаконних актів. Йдеться насамперед про регламентацію таких принципів, як доказовість та верифікованість інформації,

аналітична неупередженість, міжвідомча сумісність даних, конфіденційність оброблюваної інформації та захист персональних даних, об'єктивність при формуванні висновків і недопущення політичного чи організаційного впливу на результати аналітичної роботи.

Зазначені принципи мають бути чітко відображені в підзаконних нормативно-правових актах, зокрема у Положенні про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України, а також в інструкціях, методичних рекомендаціях, регламентах, які визначають стандарти аналітичної діяльності, процедури взаємодії із суміжними підрозділами та етичні вимоги до аналітиків. Такий підхід сприятиме підвищенню правової визначеності, інституційної спроможності та прозорості функціонування підрозділів кримінального аналізу в межах єдиної системи органів Національної поліції[214, с. 558-560].

Інформаційно-аналітичне забезпечення у сфері публічного управління спрямоване на підвищення його ефективності та результативності й орієнтує управлінські рішення на поліпшення організації суспільної життєдіяльності. Принципи такого забезпечення формують методологічну основу аналітичних досліджень у межах управлінських підходів до планування та реалізації заходів у конкретних сегментах державного і муніципального управління. У діяльності органів Національної поліції України ці принципи доцільно класифікувати на загально-правові, галузеві та спеціальні. До першої групи належать універсальні засади, притаманні всій системі публічного управління; до другої – положення, що впливають із галузевих нормативно-правових актів і визначають порядок роботи з інформацією та засади аналітичної діяльності; до третьої – спеціальні принципи, які детермінують організацію інформаційно-аналітичного забезпечення саме в органах поліції.

Розглянемо більш детально принципи кримінально-аналітичної діяльності. Обов'язковість дотримання принципів у юридичній, у тому числі правоохоронній, діяльності, підтверджують не лише численні праці авторів у

різних галузях права, але і їхнє закріплення у нормах права, у тому числі в Конституції та законах України. Так, відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права[57, ст. 8]; ст. 125 визначає основні принципи судоустрою України[57, ст. 125]; ч. 2 ст. 147 обумовлює, що діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків[57, ст. 147].

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» у ст. 4 закріпив норму, що така діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини[106, ст. 4].

Основним принципом є законність – аналітична діяльність здійснюється тільки в службових цілях, відповідно до закону і нормативно-правових актів. Згідно зі ст. 8 Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію», поліцейські повинні діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією і законами України. Водночас поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази[105]. Беззаперечним вважаємо твердження Д.В. Суходубова, що законність є загальною засадою будь-якої діяльності правоохоронних органів, оскільки це основний принцип діяльності, що регламентується нормами права; вимоги про точне виконання законності стосуються всіх державних органів, посадових осіб і громадян[125, с. 59]. Як наголошують П.М. Каркач і В.Л. Синчук, законність дій і рішень одне з головних конституційних правил усієї публічної та громадської діяльності в державі. Цей принцип чітко виражений у законодавчих актах, які регламентують діяльність правоохоронних органів і в яких закріплено вимоги про необхідність дотримання законодавства України[50, с. 12]. Також С.Л. Лисенков додає, що вся діяльність у сфері правового регулювання повинна орієнтуватись на принцип законності, на його прагматизм. Адже законність базується на певних принципах, тобто на

основних засадах, основоположних ідеях і керівних вимогах, що визначають її зміст і спрямованість[64, с. 242-243].

Неабиякої уваги заслуговує позиція А.Ф. Єфремова, який доводить, що принципу законності мають відповідати такі основні положення:

- закріплення основ економічного та політичного життя суспільства, основних прав і свобод громадян, засад побудови та функціонування правової системи в Конституції;

- єдність законності;

- верховенство Конституції та закону;

- рівність усіх громадян перед законом;

- повага громадян до права, володіння громадянами високим рівнем правосвідомості, правової культури тощо[43, с. 78].

У межах діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України принцип законності передбачає безумовне дотримання вимог законодавства, об'єктивне та неупереджене виконання покладених функцій, а також суворе дотримання меж службових повноважень, зокрема при застосуванні заходів примусу чи участі в процесах юридичної відповідальності. Реалізація цього принципу виступає нормативним орієнтиром та інструментом зміцнення правопорядку в сфері аналітичної діяльності поліції.

Водночас стан законності у діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України залежить від якісного рівня розвитку і взаємодії різних факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Одним із таких факторів у сучасних умовах є воєнний стан. Відповідно до ч. 4 ст. 8 Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію», під час воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України від 05 грудня 2015 року № 389-VIII-XII «Про правовий режим воєнного стану»[105]. Це стосується й особливостей реагування на повідомлення

про події, пов'язані з воєнними діями (попередження осіб, які про це повідомили, про заборону надання інформації, фото- та відеофіксації місць вибухів тощо), організаційної та координаційної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, а особливо виконання завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, територіальної оборони, організації та проведення заходів щодо порятунку людей.

Ще одним важливим принципом діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України є принцип відкритості та прозорості[216, с. 214], суть якого полягає в тому, що органи та підрозділи поліції постійно інформують органи державної влади та місцевого самоврядування, а також населення про свою діяльність у сфері охорони й захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку[105]. Цей принцип вважають одним із основних принципів, що забезпечують функціонування та сталий розвиток системи державного управління на демократичних засадах[75, с. 80-83]. Загалом у діяльності органів поліції принцип відкритості та прозорості трактується як гласність роботи їхніх службових і посадових осіб, висвітлення результатів службової діяльності у засобах масової інформації, систематичне інформування громадськості про стан охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку на певній території обслуговування[75, с. 80-83]. На думку Н.В. Гудими, відкритість і прозорість це один із принципів:

- здійснення демократії, гарантії ефективного функціонування всіх її інститутів;
- діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування й об'єднань громадян;
- реалізації права на інформацію. Забезпечується це насамперед поширенням інформації в усіх сферах суспільного та державного життя через спеціальні інформаційні служби, засоби масової інформації й інші засоби інформування, відкритим (публічним) характером державних органів, органів

місцевого самоврядування, окрім випадків, передбачених законами України[36, с. 22].

Отже, відкритість і прозорість діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України виявляється у можливості кожного бути поінформованим про їхню роботу та за потреби здійснити вплив на їх функціонування. Вважаємо, що забезпечення діяльності цих підрозділів на засадах відкритості та прозорості є вкрай необхідним для досягнення різноманітних цілей, головна з яких зміцнення довіри громадськості до Національної поліції України, що сприятиме подальшому ефективному розвитку громадянського суспільства в Україні.

На нашу думку, впровадження у діяльність підрозділів кримінального аналізу НПУ новітніх форм взаємодії має бути спрямоване на поліпшення співробітництва поліцейських та громадськості, а також підвищення ефективності роботи поліції загалом. Ключовими в цьому аспекті є ініціатива, прагнення змін і чітке розуміння керівниками підрозділів та поліцейськими того, що упорядкована співпраця в усіх напрямках роботи є запорукою відновлення довіри населення до поліції, зниження рівня кримінальних і адміністративних правопорушень.

Наступним принципом є принцип функціональної спеціалізації[216, с. 214] – аналітичні підрозділи здійснюють свою діяльність відповідно до повноважень, пов'язаних виключно з аналізом інформації. Мається на увазі чітке розмежування роботи аналітика від інших видів діяльності працівників поліції. Той факт, що організація роботи публічного адміністрування впливає на її загальну результативність, неодноразово відображався дослідниками у своїх наукових працях[176]. Пошук шляхів підвищення ефективності роботи впливає на організаційну модель адміністрування. Такою моделлю організації є спеціалізація – один з найважливіших принципів формування управлінської структури. У той час як принцип спеціалізації в управлінських науках, особливо у виробничому менеджменті, розкритий досить ґрунтовно, то в юридичних

науках він мало досліджений, хоча не залишений без уваги. Зазвичай, питанню принципу спеціалізації у праві піднімають фахівці процесуалісти, які намагаються дослідити його функціонування при побудові системи національного судоустрою та розподілу справ між суддями. Потреба у спеціалізації в юриспруденції обумовлюється великою кількістю різноманітних суспільних відносин, регульованих великою кількістю правових актів, що приводить до ускладнення правозастосування. У цей же час людська психіка має свої межі щодо осягнення інформації, тож навіть висококваліфікований правник не в змозі охопити весь нормативний матеріал, необхідний для застосування. Тому поділ справ на окремі види спеціалізованих юрисдикцій, виходячи з особливостей предмета правового регулювання, є спробою вирішення цієї проблеми та переслідує мету покращення якості вирішення управлінських завдань. Це є основною перевагою спеціалізації і у підрозділах кримінального аналізу, що призводить до швидкого і якісного вирішення та зменшення бюджетних витрат. Крім цього, спеціалізація діяльності знижує ймовірність виникнення управлінських конфліктів. У публічному управлінні спеціалізація відбувається за галуззю правовідносин та інститутом, який регулює певні види суспільних відносин – так звана суб'єктна спеціалізація. Галузева спеціалізація реалізується через створення окремих ієрархічно вибудованих інституцій. Кабінет Міністрів України формується за принципом галузевої спеціалізації для вирішення питань державного управління у сфері економіки та фінансів, соціальної політики, праці та зайнятості, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, спорту, туризму, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, природокористування, правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, запобігання і протидії корупції, розв'язання інших завдань внутрішньої і зовнішньої політики, цивільного захисту, національної безпеки та обороноздатності[104]. Суб'єктна спеціалізація здійснюється через організацію всередині управлінських інституцій спеціально уповноважених підрозділів (служб, департаментів, палат,

управлінь, відділів тощо), які вирішують управлінські завдання у певній частині правовідносин.

Принципом, який відображає особливості діяльності саме підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України доцільно вважати принцип безперервності та розумної достатності[216, с. 215]. Під розумною достатністю слід розуміти: аналітичну діяльність, яка відповідає тим обсягам, термінам і загальним ресурсам, які не перевищують необхідного для досягнення поставлених цілей. В той час, як безперервність відповідає за організацію постійного інформаційно-аналітичного моніторингу обставин, своєчасне відображення основних змін. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про Національну поліцію», вона забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань[105; 205, с. 62]. Законом України «Про Національну поліцію» передбачено, що поліцейський не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день, або ж завершення робочого дня. У цьому контексті слід погодитись із позицією В.І. Фелика, який вбачає суть принципу безперервності у тому, що органи та підрозділи поліції надають поліцейські послуги постійно, безперервно та цілодобово, в ході охорони громадського порядку та припинення правопорушень[135, с. 41; 86, с. 23].

Наступним принципом діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України є професійна компетентність, тобто готовність аналітика правоохоронних органів до здійснення професійної діяльності, володіння необхідними для цього вміннями, знаннями, навичками (досвідом). Функціонування та діяльність органів Національної поліції безпосередньо залежать від виконання службових обов'язків її посадовими особами. Правильність та повноцінність виконання обов'язків залежить не лише від статусу цих осіб, визначеного законодавством, а й від якості їхньої підготовки та професійної компетентності. Остання категорія у п.5 ст. 2 Закону України «Про

державну службу» визначена як здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку[100].

Професіоналізм діяльності – це якісна характеристика суб'єкта праці, що включає високу професійну кваліфікацію й компетентність, різноманітність ефективних професійних навичок і вмінь, у тому числі, заснованих на творчих рішеннях, володіння сучасними алгоритмами й способами вирішення професійних завдань, що дозволяє здійснювати діяльність із високою продуктивністю[15, с. 145]. Принцип професіоналізму, визначений у ст. 4 Закону України «Про державну службу» як компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності[100] та який, за твердженнями Н.Ф. Артеменко, є одним із базових принципів державної служби[6, с. 207]. Професіоналізм як ключовий принцип діяльності посадових осіб поліції базується на забезпеченні законності та правопорядку. Таку позицію справедливо відстоюють Н. Федіна[134, с. 146], Ю. Земляков[46, с. 233] та інші. Закон України «Про Національну поліцію», хоча і не містить приписів щодо принципу професіоналізму, однак його дотримання впливає зі змісту інших норм. Так, п. 2 ч. 1 ст. 18 Закону «Про Національну поліцію» до основних обов'язків поліцейського відносить професійне виконання своїх службових обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва. Професійний рівень та професійні якості є предметом оцінювання під час проведення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських[105, ст. 51, ч. 1].

Крім цього, відповідно до п. 1 Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України, підвищення професійного рівня є одним із напрямків взаємодії підрозділів кримінальної поліції з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади та

органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями. А.П. Рачинський та Н.А. Жиденко розглядають професіоналізм як основу діяльності службовців[114, с. 15].

З позиції акмеології професіоналізм у діяльності людини визначається високими рівнями кваліфікації, продуктивності, організованості, стабільності; оптимальною інтенсивністю і напруженням; високою надійністю, низькою опосередкованістю (тобто незалежністю від зовнішніх факторів); володінням сучасними засобами вирішення завдань, а також продуктивністю та точністю[6, с. 207].

На думку Д.В. Швеця, професіоналізм поліцейського найчастіше включає такі стандарти: повне розуміння призначення поліції в суспільстві; повага до Конституції і законів України, нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції України; почуття спільності з колегами; розвинений інтелект; наявність і постійне поповнення знань; володіння сукупністю методів професійної діяльності (вміння перевести знання у сферу практичної роботи); обізнаність про сильні і слабкі риси своєї особистості; психологічна й етична підготовленість; безперервне навчання новим методам поліцейської діяльності, підвищення юридичної кваліфікації та ін[140, с. 57].

Розглянемо наступний принцип[216, с. 215] – принцип об'єктивності є фундаментальною науково-методологічною засадою, яка визначає орієнтацію аналітичної діяльності на неупереджене, раціональне та доказове осмислення досліджуваних явищ. З урахуванням того, що вихідна інформація, з якою працює аналітик, може містити елементи суб'єктивності або викривлення, зазначений принцип вимагає застосування перевірених наукових методів, сучасних інформаційно-аналітичних технологій і процедур верифікації даних з метою забезпечення достовірності та аргументованості висновків. У межах діяльності правоохоронних органів дотримання принципу об'єктивності передбачає необхідність мінімізації впливу особистих переконань, ціннісних установок, корпоративних інтересів та інших суб'єктивних чинників на хід та результати аналітичного процесу. Таким чином, об'єктивність виступає не лише науковим

імперативом, а й професійним стандартом, який забезпечує легітимність, надійність і практичну цінність кримінально-аналітичної інформації у процесі прийняття рішень у сфері публічної безпеки[205, с. 62].

Наступний принцип – сумісність форм та методів. Поява нових форм інформаційного супроводу діяльності не передбачає відмову від затверджених у минулому методів, а лише уточнює їх нову роль у рамках певної системи.

Щодо принципу цілеспрямованості, який полягає у спрямуванні аналітичної діяльності на досягнення чітко визначених, практично значущих цілей, що зумовлені конкретними завданнями, які стоять перед підрозділами кримінального аналізу в межах забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Реалізація цього принципу передбачає логічну послідовність дій, оптимальне використання ресурсів і орієнтацію на кінцевий результат аналітичного процесу.

Принцип незалежності означає гарантовану можливість працівника аналітичного підрозділу формулювати та обґрунтовувати власну професійну позицію за результатами проведеного дослідження, без тиску з боку зовнішніх чи внутрішніх впливів. Цей принцип забезпечує свободу аналітичного судження, зокрема у комунікації з керівництвом, та сприяє об'єктивності, неупередженості й професійній відповідальності в ухваленні управлінських рішень.

Останнім принципом, який ми розглянемо є принцип системності, який передбачає всебічний, інтегрований підхід до аналізу проблемних явищ, з урахуванням їхнього функціонального місця, ролі та взаємозв'язків у загальній структурі діяльності органів, уповноважених на здійснення правоохоронних функцій. У межах цього підходу аналітична діяльність не обмежується вивченням ізольованих подій або даних, а розглядає їх як елементи єдиної криміногенної, соціальної чи оперативної системи, що підлягає управлінському впливу[216, с. 215].

Таким чином, ми можна обґрунтовано визначити сукупність принципів спеціального характеру поліцейської діяльності, керованою розвідувальною

аналітикою для органів Національної поліції України, які виступають основою для організації аналітичної роботи:

1. Цілеспрямованість інформаційно-аналітичного забезпечення полягає в його орієнтації на досягнення конкретно визначених цілей та розв'язання поставлених завдань. Саме цей принцип виступає фундаментальною умовою забезпечення результативності управлінської діяльності.

2. Актуальність означає необхідність повної відповідності інформаційно-аналітичної роботи практичним потребам діяльності поліції. Порушення даного принципу фактично нівелює й принцип цілеспрямованості, адже робота має бути зорієнтована на вирішення завдань високої суспільної значущості.

3. Активність передбачає функціонування систем інформаційно-аналітичного забезпечення не лише у відповідь на запити користувачів, а й за умов ініціативного прогнозування. Це визначає проактивний характер роботи аналітичних систем.

4. Достовірність даних зумовлює необхідність максимальної точності кількісних показників, виключення суб'єктивних спотворень та досягнення високого рівня обґрунтованості висновків, оцінок і пропозицій.

5. Повнота інформації означає забезпечення наявності всього необхідного обсягу даних для вирішення управлінських завдань та досягнення визначених цілей.

6. Альтернативність передбачає можливість формування різних позицій і підходів до результатів аналітичної роботи. При цьому отримані висновки повинні доводитися до керівництва у незмінному вигляді, проте із належною категоріальною інтерпретацією.

7. Обґрунтованість результатів базується на використанні сучасних досягнень науки та інноваційних інформаційно-аналітичних технологій, що забезпечують критерій достатності та наукової верифікації висновків.

8. Системність передбачає цілісну організацію інформаційно-аналітичного забезпечення, яке охоплює комплексний аналіз проблем з урахуванням їх місця, ролі та взаємозв'язків у структурі діяльності органів влади чи установ.

9. Своєчасність визначає потребу у поданні результатів аналітичної роботи у встановлені строки та у формі, зручній для кінцевих користувачів.

10. Ініціативність означає здатність аналітика чітко визначати проблеми, формулювати завдання та пропонувати варіанти їх вирішення, у тому числі й ті, що виходять за межі традиційних управлінських практик.

11. Об'єктивність вимагає неупередженого та незалежного підходу до проведення дослідження і формування висновків, що виключає прояви тенденційності.

Безперервність і гнучкість передбачають організацію постійного інформаційно-аналітичного моніторингу, який, з одного боку, дозволяє своєчасно виявляти зміни у криміногенній ситуації чи результатах реалізації заходів, а з іншого – оперативно адаптувати управлінську діяльність без радикальної трансформації методів і засобів аналітичної роботи. Перелік принципів, що визначають організацію та функціонування підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, не може вважатися остаточним і вичерпним. Це пояснюється тим, що загально-правові та організаційно-правові принципи, як абстрактні відображення закономірностей соціально-правової дійсності, володіють потенціалом до розширеного тлумачення та дозволяють виявляти нові, релевантні закономірності у сфері правоохоронних правовідносин.

З урахуванням вищевикладеного, до кола основоположних засад функціонування відповідних підрозділів доцільно віднести також принципи координації та міжвідомчої взаємодії, ефективності, плановості, цілеспрямованості, комплексності, цілісності, науковості та принцип зворотного зв'язку. Кожен із зазначених принципів, доповнюючи загальнонаціональні та міжнародні стандарти, виступає інструментом підвищення результативності аналітичної діяльності в межах кримінального процесу.

Об'єднуючи всі згадані принципи не можемо обійти питання властивості інформації, оскільки аналітик правоохоронних органів постійно з нею взаємодіє, отже у звичайних умовах функціонування суспільства інформація характеризується такими властивостями, як актуальність, повнота, об'єктивність, достовірність і доступність. Проте в умовах колабораціонізму (які

нажаль сьогодні переживає Україна) зазначені характеристики зазнають суттєвих змін під впливом окупаційної політики, зокрема[217, с. 85-86]:

1. Цензурування інформації. Окупаційні адміністрації здійснюють суворий контроль за інформаційними потоками з метою фільтрації змісту, який не відповідає їхнім стратегічним інтересам. Відомості, що можуть сприяти формуванню спротиву або викликати суспільне занепокоєння, зазвичай підлягають вилученню або спотворенню. Замість об'єктивного інформування, суспільству нав'язується лише дозволена версія подій.

2. Інформаційна пропаганда. У практиці колабораціоністського управління пропаганда виступає ключовим інструментом легітимізації влади окупантів. Створення й поширення маніпулятивної інформації здійснюється з метою формування лояльного ставлення до окупаційного режиму, нав'язування його ідеологічних орієнтирів та дискредитації національного опору.

3. Обмеження доступу до незалежних джерел інформації. Для забезпечення монополії на інформаційний простір окупаційні структури блокують доступ до альтернативних джерел, зокрема незалежних засобів масової інформації, правозахисних організацій, громадських ініціатив. Такий контроль спрямований на зменшення впливу критичних або опозиційних наративів у публічному дискурсі та зміцнення тотального інформаційного домінування.

4. Цілеспрямована дезінформація. Окупаційна влада активно впроваджує стратегії дезінформації з метою викривлення реальної картини подій, формування хибних уявлень та маніпулювання громадською свідомістю. Застосовуються засоби поширення неправдивих повідомлень, підміни фактів, а також навмисного нагнітання тривожності та соціальної нестабільності.

5. Репресивна політика інформаційного придушення. В умовах колаборації інформаційна сфера підпорядковується примусовим методам контролю. До осіб, які поширюють альтернативну чи опозиційну інформацію, застосовуються переслідування, арешти, фізичне усунення або знищення інфраструктури незалежних медіа. Такий тиск формує атмосферу страху, що паралізує свободу слова.

6. Примусове впровадження ідеологічного нарративу. Інформаційний простір використовується для нав'язування окупаційної ідеології, що може включати шовіністичні, ксенофобські або ультранаціоналістичні концепти. Метою таких дій є закріплення лояльності населення до окупаційного режиму й маргіналізація опозиційних ідентичностей.

7. Компрометація безпеки та конфіденційності. Інформація використовується як інструмент цифрового й фізичного переслідування осіб, що пов'язані з рухом спротиву або висловлюють інакомислення. Відкритий контроль за комунікаціями, ідентифікація активістів, збір персональних даних призводять до самоцензури, обмеження каналів передачі інформації та зростання інформаційної ізоляції.

8. Втрачена незалежність та професійна автономія ЗМІ. Підконтрольні медіа повністю або частково трансформуються у рупори окупаційної влади. Така підміна інституційної місії ЗМІ зумовлює втрату журналістських стандартів об'єктивності, балансу думок, достовірності джерел та фактичної перевірки інформації.

9. Інструменталізація інформації в інтересах режиму. Інформаційні ресурси підпорядковуються реалізації політичних та воєнних завдань окупантів. Це проявляється в системному використанні медійного простору для легітимізації дій режиму, формування виправдувальних нарративів, мобілізації підтримки серед населення та дискредитації будь-якої форми спротиву[217, с. 85-86].

Узагальнюючи наведене, під принципами, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою слід розуміти сукупність об'єктивно зумовлених, системоутворювальних, відносно стабільних і науково обґрунтованих нормативних засад, визначених положеннями національного законодавства та міжнародно-правових документів, що формують методологічну і правову основу аналітичної діяльності. Ці принципи визначають зміст, межі та спрямованість дій уповноважених осіб відповідних органів і структурних підрозділів Національної поліції України у процесі попередження,

виявлення, аналізу та розслідування кримінальних правопорушень із застосуванням дозволених законом поліцейських заходів і комплексу процесуальних дій, спрямованих на досягнення публічно значущих цілей безпеки[208, с. 245-246; 214, с. 559-560].

1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України

Після підписання договору про асоціацію України з Європейським Союзом одним із першочергових завдань, стало формування національної системи нормативно-правових актів, які б становили правову основу забезпечення поліцейської діяльності, керованої аналітикою, а також національної безпеки країни. Важливим кроком у цьому напрямку стало реформування правоохоронних органів, а також розбудова в її структурі підрозділів кримінального аналізу як сучасного правоохоронного інституту європейського зразка. Як слушно зауважує О.І. Безпалова, саме на рівні нормативно-правових актів, мають створюватися пріоритетні напрями управління органами поліції, визначатися коло суб'єктів, відповідальних за її реалізацію, закріплюватися шляхи взаємодії органів і підрозділів поліції, окреслюватися проблемні питання, пов'язані з процесом управління органами поліції, та пропонуватися шляхи їх вирішення[13, с. 111].

Проблемами систематизації нормативно-правових актів, направлених на регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, у різні часи досліджували: О.Є. Користін, В.А. Некрасов, С.В. Албул, І.А. Федчак та інші.

Необхідно зазначити, що питання про правові основи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України все ще не стали предметом самостійних наукових досліджень. Це, звичайно, є недооцінкою великого пласту інформації, важливої для науки та практики правозастосування.

У сучасній довідковій літературі ми можемо віднайти тлумачення поняття «основа» як те, на чому що-небудь ґрунтується, тримається, базується; головна складова частина чого-небудь; серцевина, ядро, найважливіша частина змісту чого-небудь; головні засади, підвалини чого-небудь, найважливіші, вихідні положення; нижня опорна частина чого-небудь (будівлі, споруди, конструкції та

ін.); головна умова, заорука чого-небудь; основа (застаріле слово) – заснування[24, с. 861]. Категорія «правова основа» як відповідний термін стало використовуватись у державно-правових відносинах у кінці 80-х років ХХ століття. Хоча об'єм і зміст цього поняття до сих пір не визначені.

На думку Д. Єфіменка, формула «правова основа» охоплює будь-які правовідносини, незважаючи на суб'єкти останніх. Автор ототожнює правову основу із офіційним правом, тобто із системою чинних норм права, які закріплені законодавчо в нормативно-правових актах, при цьому автор ототожнює правову основу з нормативно-правовою базою[42, с. 276].

Ю.М. Топчій, розвиваючи таку думку, слушно зазначив, що правова основа будь-яких суспільних відносин забезпечує їхнє упорядкування, регламентує основні права та обов'язки їхніх суб'єктів, визначає компетенції та повноваження публічних та приватних інституцій, встановлює заходи правового примусу з метою захисту інтересів особи, держави та суспільства тощо[130, с. 47].

Л.А. Григорян, І.Б. Киричук, М.Н. Альтшуллер та інші не розмежовують понять «нормативна основа» і «правова основа». При цьому, нормативною основою діяльності правоохоронних органів визнають сукупність нормативно-правових актів, що регулюють організацію і діяльність цих органів.

У сучасній юридичній науці переважають погляди на поняття «правова основа» як на сукупність чинних норм права та принципів, якій притаманні єдність, узгодженість, диференціація (поділ) і згрупованість норм у відносно самостійні структурні утворення (інститути, галузі та підгалузі права)[7, с. 44]. Оскільки джерелом правових основ є саме право, яке проявляється, головним чином, у правосвідомості, правових нормах і правовідносинах, формами вираження останнього є нормативно-правовий акт, правовий звичай і прецедент. Але втілені вони переважно у нормативно-правових актах: Конституції, законах та підзаконних актах, актах органів місцевого самоврядування та правових актах міжнародного характеру[145, с. 98; 18, с. 64; 31, с. 85].

Отже, категорія «правова основа» певного виду суспільних відносин закріплюється у багатьох нормативно-правових актах, серед яких головна роль належить Конституції і законам України. Так, ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію»[105], що визначаючи правову основу діяльності поліції, зазначає, що у своїй діяльності поліція керується Конституцією України[57], міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами[105]. Закон України «Про Національну поліцію України» також визначає правовою основою цього правоохоронного органу Конституцію України, цей Закон та інші акти законодавства України, відповідні міжнародні правові акти, визнані Україною[105].

Конституція України є основою національного законодавства України, головним джерелом будь-якої вітчизняної галузі права. Закони й інші нормативно-правові акти застосовуються виключно на її основі та повинні їй відповідати. Таким чином, Конституція України перебуває у центрі системи права, забезпечуючи єдність та несуперечність норм права, закріплених у різних нормативно-правових актах. Загальна властивість конституційних норм – надання державі юридичної можливості формувати та розвивати суспільні відносини у сфері інформаційної безпеки: ст. 17 «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави»[57, ст. 17].

Аналіз положень Конституції України дав можливість дослідникам зробити слушний висновок, що усі її розділи тією чи іншою мірою є, по-перше, основою для формування норм адміністративного права, по-друге, правилами, якими в своїй діяльності має безпосередньо керуватися публічна

адміністрація[45, с. 91]. Як основний закон, Конституція України визначає принципи побудови і функціонування системи публічного адміністрування; допомагає усвідомити його сутність і зміст, характерні ознаки і риси; виступає критерієм оцінки конституційної моделі публічного адміністрування, забезпечує наступність у розвитку його інститутів[7, с. 50].

Таким чином, звернення до Конституції України дає нам можливість з'ясувати інші види правового конституційного регулювання у сфері інформаційно-аналітичних правовідносинах. Наприклад, відповідно до ст. 92 виключно законами України визначаються (п. 12) організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики; органи Національної поліції та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією[57] та законами України. Відповідно до зазначеної конституційної норми, організаційно-аналітична діяльність поліції повинна ґрунтуватись на нормах права, встановлених у законодавчих положеннях, і тільки в цьому вона буде, по-перше, правильною та законною, а по-друге, ефективною та суспільно корисною.

В Україні першими кроками правового регулювання проведення кримінального аналізу відбулось тільки в 2021 році з прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про Бюро економічної безпеки» від 28 січня 2021 року № 1150-ІХ, яким передбачено поняття кримінального аналізу, поняття аналітичного продукту, завдання аналітика Бюро економічної безпеки України, вимоги, що пред'являються до аналітика, тощо[99]. Додатково, на підставі прийняття Закону України «Про Бюро економічної безпеки» ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» доповнено п. 21 в частині надання права підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, безпосередньо проводити або ініціювати проведення кримінального аналізу[106]. Цей факт суттєво вплинув на правове регулювання здійснення

кримінального аналізу, як виду аналітичної діяльності, у тому числі й підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України.

Відтак, можна стверджувати, що у теорії та практиці оперативно-розшукової діяльності сформувався новий метод. Наразі правоохоронні органи України активно застосовують кримінальний аналіз, спираючись на уніфіковані правила й принципи, використовуючи спеціалізоване аналітичне програмне забезпечення та інформаційні ресурси. Водночас зберігаються певні відмінності у віднесенні кримінального аналізу до окремих видів інформаційно-аналітичної діяльності в різних правоохоронних структурах.

Відповідно до п. 1 розділу I Типового положення про управління кримінального аналізу[222] головних управлінь НП України в АР Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, метою кримінального аналізу у діяльності підрозділів Національної поліції є прийняття управлінських рішень на основі використання комплексу методів для збирання, оцінки, аналізу та реалізації інформації при розслідуванні кримінальних правопорушень, а також при розробленні тактичних та стратегічних засад з протидії злочинності.

Завдання та функції, визначені у розділах II та III Типового положення, розкривають відповідну мету діяльності досліджуваних підрозділів. Зокрема, основними завданнями управлінь кримінального аналізу є:

- напрацювання нових гіпотез у досудовому розслідуванні кримінального провадження, оперативно-розшукової справи, а також для отримання ємного аналітичного продукту щодо об'єктів кримінального аналізу;
- якісного планування окремої слідчої дії та/або оперативно-розшукового заходу;
- аналітичного супроводження досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності;
- напрацювання нових версій (гіпотез) в процесі досудового розслідування;

- аналізу складної і розгалуженої структури зв'язків об'єктів досудового розслідування або оперативно-розшукової справи;
- виявлення ризиків, тенденцій майбутнього розвитку подій, що можуть впливати на злочинність та, вироблення шляхів та механізмів запобігання такому розвитку в середньо – та довгостроковому періоді;
- вирішення більш масштабних довгострокових проблем і завдань, для виявлення впливових суб'єктів злочинного світу або синдикатів, прогнозування зростання видів злочинної діяльності і встановлення пріоритетів діяльності правоохоронних органів;
- аналізу інформації, спрямованої на виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку злочинних загроз за великий період часу;
- оброблення великого обсягу інформації, у т.ч. неструктурованої, що унеможлиблює відстеження та пов'язування фактів без застосування спеціальних аналітичних методів;
- об'єднання надвеликих масивів неструктурованих даних та їх автоматизована обробка[222].

Вивчення внутрішньої структури та змісту, складових елементів і зв'язків між ними М.В. Ковалів, М.І. Курочка, О.А. Плашовецький вважають одним з ключових компонентів розгляду державної служби у правоохоронній сфері як соціально-правової системи[54, с. 163]. У цьому контексті формування структурних елементів багатьох органів публічної влади, у тому числі й підрозділів кримінального аналізу НПУ відбувається відповідно до порядку, визначеному у нормативно-правових документах.

Між порядком формування, структурою підрозділів кримінального аналізу НПУ та елементами цільового блоку адміністративно-правового статусу цих суб'єктів наявний причинно-наслідковий зв'язок, суть якого полягає у залежності організаційної структури органу від сукупності завдань і функцій, покладених на ці підрозділи з огляду на роль та їх місце у системі Національної поліції України[22, с. 53-57]. Саме цей зв'язок та наявність територіальної

системи органів публічної влади у контексті досліджень організаційно-структурного блоку підкреслює О.Ю. Польський, вважаючи, що організаційна структура органів державної влади залежить від функцій та завдань. Адже орган державної влади – це складний механізм, якому притаманні низка ознак, які полягають у наявності структурованої колективної організації державних службовців, розподілених за принципом територіальності, де кожен територіальний орган має статус юридичної особи, і це зумовлює наявність у нього владних повноважень, які за допомогою спеціальних засобів і способів виконують конкретні завдання з реалізації виконання функцій держави[98, с. 263-264].

У свою чергу Р.Я. Демків крім завдань і функцій відзначає важливість мати повноваження, пропонуючи під структурою державного органу розуміти апарат, що безпосередньо виконує завдання та функції держави, маючи для цього державно-владні повноваження (особи, які здійснюють керівництво, відповідно до його обов'язків і наданих їм повноважень)[39, с. 29].

Порядок формування організаційної структури підрозділів кримінального аналізу НПУ залежить від зв'язків між рівнями та ланками. Так, В.Я. Малиновський стверджує, що ланка управління – це відокремлений орган, який реалізує функції управління, при цьому наділений для цього певними повноваженнями, а також визначеною відповідальністю за виконання функцій та використання прав[69, с. 195]. Змістом кожної ланки є виконання певних управлінських функцій. З.Н. Мнушко під управлінськими функціями розуміє спеціалізовані види діяльності, спрямовані на розв'язання специфічних та складних проблем взаємодії між окремими структурними підрозділами організації, які потребують здійснення значного комплексу конкретних заходів[76, с. 15].

Г.В. Осовська визначає, що управлінські функції, з одного боку, структура взаємовідносин, прав, цілей, видів діяльності та інших чинників, які мають місце

у процесі функціонування органу, а з іншого боку процес, за допомогою якого створюється та зберігається структура органу[91, с. 62].

При цьому О.В. Крушельницька конкретизує, що функції управління полягають у встановленні постійних і тимчасових взаємовідносин між підрозділами, визначенні порядку та умов їх діяльності. Також авторка додає, що дані функції реалізуються через адміністративно-організаційний та оперативний менеджмент. Так, адміністративно-організаційний менеджмент передбачає встановлення структури підрозділів, визначення між ними взаємозв'язків і розподіл функцій, надання певних прав працівникам кожного підрозділу, а також визначення межі їх відповідальності. Натомість оперативний менеджмент передбачає функціонування кожного підрозділу відповідно до затверджених положень та планів діяльності. Він передбачає співставлення отриманих результатів із запланованими, згідно затверджених програм[63, с. 32].

Ураховуючи наведене та адміністративно-правовий устрій України, варто відзначити, що загальна структура органів і підрозділів поліції будується за дивізіональним принципом, а саме Головне управління – районне управління – відділ – відділення – сектор. Натомість структурні підрозділи розподіляються за окремими напрямками роботи, зокрема, слідчий відділ, відділ (сектор) кримінальної поліції, відділ (сектор) превенції, відділ (сектор) моніторингу, відділ (сектор) кадрової роботи, відділ (сектор) кримінального аналізу тощо. Організаційно-структурний блок вважається необхідним елементом адміністративно-правового статусу будь-якого органу чи установи. До нього відносять організаційні та структурні елементи.

У науковій літературі відсутня єдина позиція щодо визначення організаційної структури державного органу чи установи. При цьому більшість авторів наголошують на наявності певних елементів організаційної структури та їх взаємодію. К.Л. Бугайчук вважає, що організаційна структура державного органу це сукупність структурних елементів (підрозділів, посадових осіб та інших осіб), а також взаємозв'язок між ними[19, с. 15].

Крім того, у наукових працях відзначається, що структура будь-якого органу являє внутрішню будову організації, у якій наявні окремі частини і співвідношення між ними, ступені жорсткості та гнучкості організаційної конфігурації, а також типи взаємодії між внутрішніми елементами або ж те, що організаційна структура органу державної влади залежить від місця органу в організаційній структурі державного управління, обсягу та змісту його компетенції, та відповідно, ролі в управлінні суспільними процесами[60, с. 9].

З огляду на вищенаведене слід зазначити, що поняття «структура» варто застосовувати як окрему соціальну категорію, а також як елемент будь-якого органу, який певною мірою являє собою уособлену систему із притаманними їй ознаками, організаційними зв'язками та формою. Вважаємо, що організаційна структура підрозділів кримінального аналізу пов'язана з сукупністю окремих підрозділів і посад органу, між якими існують певні зв'язки, що розташовані в особливому порядку.

Аналіз чинного законодавства України та практики функціонування дає змогу дійти висновку, що підрозділам кримінального аналізу НПУ притаманна низка ознак, основні з яких дозволяють їх розглядати як організаційну структуру з відповідними взаємодіючими елементами, завданнями, функціями на управлінським і соціальним призначенням. Власне визначення організаційної структури підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України слід сформулювати як встановлена нормативно-правовими актами, прийнятих уповноваженими органами державної влади, сукупність взаємопов'язаних посад, структурних відділів і секторів, які становлять єдину систему ланок і рівнів управління та формується з метою виконання покладених на неї завдань щодо реалізації закріплених повноважень.

Відповідно до Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України, затвердженого наказом Голови Національної поліції України від 27 грудня 2019 року № 1354, структуру та штатний розпис цього департаменту затверджує Голова НПУ[97]. Так, відповідно до

нормативно-правових актів Національної поліції України структура підрозділів кримінального аналізу складається:

1) зі структурного підрозділу центрального органу управління поліції та структурних підрозділів апаратів територіальних органів НПУ;

2) у певних випадках, за рішенням Голови Національної поліції, у структурі підрозділів кримінальної поліції та досудового розслідування центрального апарату НПУ можуть утворюватися відділи (сектори) кримінального аналізу, діяльність яких здійснюється відповідно до вимог цього Положення.

Такі підрозділи безпосередньо підпорядковуються керівникам відповідних структурних одиниць центрального органу управління поліції, виконують кримінально-аналітичну роботу у межах визначених напрямів діяльності, функціонують виключно в рамках єдиної аналітичної системи НПУ та використовують уніфіковані програмні інструменти.

Водночас у частині формування єдиної політики розвитку кримінального аналізу в діяльності Національної поліції, організаційно-методичного супроводження, а також підготовки та підвищення кваліфікації працівників ці підрозділи перебувають в оперативному підпорядкуванні структурного підрозділу кримінального аналізу центрального апарату управління поліції. Діяльність підрозділу кримінального аналізу Національної поліції України здійснюється за такими основними напрямками: тактичний аналіз; оперативний аналіз; стратегічний аналіз, які забезпечують проведення відповідного кримінального аналізу; забезпечення цілодобової взаємодії між підрозділами кримінального аналізу, оперативного обміну інформацією з правоохоронними органами інших держав у межах компетенції підрозділу; технічний супровід аналітичної діяльності щодо супроводження банків даних результатів аналітичних продуктів, пошук, розроблення та впровадження сучасних програмних аналітичних інструментів у встановленому законодавством порядку; нормативно-правове супроводження, напрацювання та формалізація методики

проведення кримінального аналізу, проведення та прийняття участі у тренінгах та практичних навчаннях з набуття теоретичних знань, практичних навичок та підвищення рівня кваліфікації аналітиків правоохоронних органів; таємне діловодство та документальне забезпечення.

В структурних підрозділах кримінального аналізу апаратів територіальних органів НПУ за окремим працівником закріплюються функції за напрямками роботи структурного підрозділу кримінального аналізу центрального органу управління поліції. Організація роботи підрозділів щодо проведення кримінального аналізу здійснюється за територіальним розподілом або напрямку діяльності структурного підрозділу центрального органу управління поліції.

Структурний підрозділ кримінального аналізу центрального органу управління поліції здійснює комплекс аналітичних робіт, які умовно можна класифікувати за трьома основними напрямками: тактичним, оперативним (операційним) та стратегічним кримінальним аналізом.

1. Тактичний кримінальний аналіз.

До переліку завдань тактичного аналізу належать:

- детальне вивчення злочинної поведінки підозрюваної особи;
- виявлення співучасників, потерпілих та інших залучених осіб;
- з'ясування мотивів і цілей вчинення правопорушень;
- встановлення взаємозв'язків між даними, отриманими в ході розслідування, що відтворюють послідовність дій підозрюваного;
- визначення ймовірної ролі об'єкта у вчиненні протиправних дій із подальшим підтвердженням або спростуванням цієї версії;
- збір оперативно-значущої інформації щодо конкретних осіб, організованих груп або злочинних угруповань та відповідних об'єктів;
- порівняльний аналіз відомостей у межах одного або кількох кримінальних проваджень з метою виявлення спільних і відмінних елементів;

- детальна десагрегація даних у провадженні з їх оцінкою, уточненням аспектів та подальшою систематизацією із можливістю перегляду матеріалів у межах кількох регіонів;
- упорядкування інформації про відомі або потенційні організовані групи (злочинні організації) з метою встановлення їхньої структури, сфер впливу та ролей окремих членів;
- аналіз ефективності застосованих оперативно-розшукових заходів та підготовка практичних рекомендацій керівництву щодо вдосконалення тактики роботи у випадках тяжких і особливо тяжких злочинів або інцидентів, здатних спричинити суспільний резонанс.

2. Оперативний (операційний) кримінальний аналіз.

Оперативний напрям охоплює завдання, спрямовані на виявлення тенденцій і формалізацію інформаційних моделей злочинної активності:

- встановлення та інтерпретація тенденцій розвитку злочинності – простеження напрямів динаміки злочинності загалом, окремих її видів або дій окремих організованих угруповань у ретроспективі, на сучасному етапі та в прогностичному вимірі;
- конструювання типової інформаційної моделі злочинної діяльності – систематичний опис криміналістично значущих ознак певного роду чи виду правопорушень, що слугує інформаційною базою для розроблення методик розслідування та побудови відповідної організаційно-методичної структури;
- аналіз стану злочинності на конкретній території в короткому часовому інтервалі або щодо визначеного виду правопорушень, що дає підстави для розроблення цільових превентивних заходів;
- формування профілів злочину, підозрюваного та потенційного потерпілого – систематизована збірка характеристик, яка спрямовує вироблення версій та планування слідчих дій;
- аналіз окремих видів злочинів з реконструкцією ходу правопорушення, встановленням послідовності подій та виявленням

невідповідностей інформації з різних джерел з метою вироблення практичних рекомендацій для подальших слідчих і оперативних заходів;

- аналіз ризиків – ідентифікація індикаторів ризику та типових ознак суб'єктів із підвищеною ймовірністю вчинення правопорушень, що обґрунтовує їхнє подальше інформування та застосування заходів, передбачених законодавством.

3. Стратегічний кримінальний аналіз.

Стратегічний напрям концентрується на оцінці загроз, управлінні ризиками та довгостроковому прогнозуванні:

- оцінка й пріоритизація загроз, спричинених діяльністю організованих злочинних угруповань та тяжкими/особливо тяжкими правопорушеннями, включно з аналізом вразливостей і сприятливих умов для їх скоєння; підготовка пропозицій щодо управлінських рішень та формування стратегічних засад протидії (за потреби – з урахуванням методології SOCTA);

- управління ризиками – визначення, виявлення, оцінювання, розробка заходів мінімізації та усунення причин загроз публічній безпеці, правам і свободам людини з урахуванням зони ризиків, результатів верифікації учасників злочинної діяльності та закономірностей їхнього функціонування;

- складання прогнозів розвитку кримінальних тенденцій як фундаменту для розроблення стратегічних заходів протидії та розробки сценаріїв мінімізації ризиків і усунення причин їх виникнення.

Структурним підрозділом кримінального аналізу апарату територіального органу НПУ проводиться тактичний та оперативний аналіз щодо злочинної діяльності, що відбувається у межах відповідної території.

Підрозділи кримінального аналізу в структурних підрозділах кримінальної поліції та досудового розслідування центрального органу управління Національної поліції України проводять тактичний та оперативний аналіз щодо злочинної діяльності виключно за напрямками діяльності підрозділу.

Таким чином, кожен із відділів чи секторів підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України має свою структуру та наділений сукупністю повноважень. У сучасних умовах ці повноваження у більшості випадків закріплені у положеннях про відповідні структурні підрозділи або ж були нами виокремлені на підставі функціональних обов'язків їх працівників. Така ситуація не сприяє єдиному підходу у всіх ГУНП щодо обсягу та розподілу повноважень відповідних відділів і секторів підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Тому доцільним є прийняття Типового положення про розподіл повноважень між структурними відділами та секторами підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Це має не тільки теоретичне, а й практичне значення, оскільки сприяє удосконаленню адміністративно-правового статусу підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, формуванню їх оптимальної внутрішньо організаційної структури та ефективності діяльності.

З огляду на вищенаведене, для підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України є найбільш оптимальною лінійно-функціональна структура управління. Так-як вона забезпечує чіткість і простоту взаємодії як у всередині підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, так і зовні з іншими структурними підрозділами поліції чи органами державної влади, місцевого самоврядування і правоохоронними органами. Також даний тип організаційної структури управління сприяє оперативності у прийнятті рішень та виникненні відчуття особистої відповідальності кожного виконавця за реалізацію завдань, а також у керівника за кінцеві результати діяльності свого підрозділу.

Висновки до розділу 1.

1. Система кримінального аналізу вирізняється уніфікованістю аналітичних процедур, єдністю принципів та стандартизованістю умовних позначень візуального представлення. Завдяки цьому вона функціонує як своєрідна «міжнародна мова» інтерпретації кримінальних подій, зрозуміла аналітикам у глобальному масштабі. Такий підхід відкриває нові можливості для підвищення результативності співпраці та взаємодії національних і міжнародних правоохоронних інституцій.

2. Знання та компетентності у сфері кримінального аналізу – його видів, форм, сфер застосування та умов реалізації – мають бути поширені серед усіх суб'єктів, які прямо чи опосередковано залучені до протидії злочинності. Необхідними навичками та кваліфікаціями у цій сфері повинні володіти не лише аналітики підрозділів правоохоронних органів, але й керівники різних рівнів, а також особи, які здійснюють оперативно-розшукові заходи, проводять дізнання та досудове розслідування. В сучасних умовах належне використання інструментарію кримінального аналізу є безумовним обов'язком кожної інституції, що протидіє протиправній діяльності.

3. Стратегічною метою кримінального аналізу виступає вдосконалення механізмів запобігання, виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, а також розвиток ефективних систем моніторингу криміногенної ситуації та інформаційного обміну на регіональному, національному й міжнародному рівнях щодо тенденцій та ризиків у сфері безпеки. Подальший розвиток кримінального аналізу та його адаптація до особливостей національного законодавства й системи протидії злочинності забезпечать більш раціональний розподіл правоохоронних ресурсів і сприятимуть суттєвому зниженню рівня злочинності в Україні.

4. Під принципами поліцейської діяльності підрозділами кримінального аналізу НПУ слід розуміти сукупність об'єктивно обумовлених, стрижневих,

відносно стабільних, науково обґрунтованих керівних засад, визначених нормами вітчизняного законодавства і міжнародно-правових актів, на яких ґрунтується діяльність підрозділів кримінального аналізу НПУ, а також уповноважених осіб її органів і структурних підрозділів, яка здійснюється у процесі попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень.

5. Організація діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України повинна ґрунтуватись на стійкій та комплексній системі правових принципів, втілення яких дозволить створити ефективний механізм запобігання кримінальним правопорушенням. До цієї системи належать принципи: верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини переважного застосування методів виховання і переконання, гуманізму, спеціалізації, професіоналізму, офіційності, безпосередності, єдності прав та обов'язків, правового обґрунтування, спільності інтересів Національної поліції та інших органів державної влади, «головної ланки», координації та взаємодії, ефективності, плановості, цілеспрямованості, цілісності, комплексності, зворотного зв'язку, науковості та інші.

6. Доцільним є прийняття Типового положення про розподіл повноважень між структурними відділами та секторами підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Це має не тільки теоретичне, а й практичне значення, оскільки сприяє удосконаленню адміністративно-правового статусу підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, формуванню їх оптимальної внутрішньо організаційної структури та ефективності діяльності.

7. Впровадження для підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України найбільш оптимальної лінійно-функціональної структури управління. Так-як вона забезпечує чіткість і простоту взаємодії як у всередині підрозділів кримінального аналізу НПУ, так і зовні з іншими структурними підрозділами поліції чи органами державної влади, місцевого самоврядування і правоохоронними органами.

РОЗДІЛ 2.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ

2.1. Структура та зміст адміністративно-правового механізму
забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної
поліції України

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку[105, ст. 1], а також Національна поліція України здійснює основні та найбільш комплексні дії з утвердження інституту прав і свобод людини і громадянина в державі. В свою чергу, реагування на вчинені правопорушення, це лише одна із функцій Національної поліції України, а крім неї, не менш важливою на нашу думку, є аналітична діяльність.

Згідно зі ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень[105, ст. 25]. Так, у межах інформаційно-аналітичної діяльності вона:

1. Робить моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчає, аналізує і узагальнює результати та ефективність поліцейської діяльності;
2. Формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України;
3. Користується базами (банками) даних МВС та інших органів державної влади;
4. Здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

5. Здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями[105].

Як ми раніше вже згадували, діяльність поліції, пов'язана із захистом і обробкою персональних даних, здійснюється на підставах, визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України[105, ст. 25; 193].

Крім того, у ст. 86 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено обов'язок керівника поліції та керівників територіальних органів поліції раз на рік готувати та публікувати на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції, який має містити «аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями»[105, ст. 86].

Більш детально аналітична діяльність НПУ регламентована постановою КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877, якою затверджено Положення про Національну поліцію України[123].

Зокрема, у підп. 41 п. 4 Положення про Національну поліцію вказується, що НПУ відповідно до покладених на неї завдань здійснює моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчає, аналізує і узагальнює результати та ефективність поліцейської діяльності, інформує у порядку та спосіб, які передбачені законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також громадськість про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку[123, п. 4].

Важливим нормативно-правовим актом, що регулює інформаційно-аналітичну діяльність у сфері поліцейської діяльності, є постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024, якою затверджено

Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та перелік її пріоритетних інформаційних ресурсів. У межах цього документа Національна поліція України, як суб'єкт ЄІС МВС, наділена повноваженнями з формування переліку пріоритетних інформаційних ресурсів, необхідних для належного виконання аналітичних завдань у сфері поліцейської діяльності[110].

Правові засади, порядок та умови здійснення інформаційно-аналітичної роботи в Національній поліції визначаються комплексом відомчих нормативно-правових актів. Насамперед, йдеться про накази МВС України, якими затверджуються положення про структурні підрозділи апарату та територіальних органів поліції. Зокрема, відповідно до Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (ДООАЗОР), затвердженого наказом МВС України від 27 листопада 2015 року № 126, зазначений департамент є структурним підрозділом апарату НПУ, який у межах своєї компетенції здійснює координацію, планування, контроль та узгодження діяльності територіальних (міжрегіональних) органів і структурних підрозділів поліції з реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, дотримання принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави, а також протидії злочинності[111].

На територіальному рівні функції організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування виконують відповідні управління у складі Головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві. Їхня діяльність регламентується Типовим положенням про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві, затвердженим наказом МВС від 22 січня 2016 року № 39.

Згідно з наказом НПУ від 11 жовтня 2017 року № 1060 наразі головним підрозділом у системі інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів і підрозділів НПУ, який і здійснює організаційно-методичне керівництво

за цими напрямами роботи, є Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України (ДІАП). Так, відповідно до Положення про Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України ДІАП є структурним підрозділом Центрального органу управління поліції, який здійснює заходи, передбачені законодавством України, що спрямовані на інформаційно-аналітичне та інформаційно-пошукове забезпечення[221].

У межах процесу реформування кримінального блоку НПУ, що здійснювався відповідно до загальнодержавної стратегії модернізації сектору безпеки та оборони, особливу увагу було приділено впровадженню інноваційних організаційно-управлінських підходів до протидії тяжким та особливо тяжким злочинам, а також до здійснення їх превенції. Враховано рекомендації Консультативної місії Європейського Союзу в Україні, спрямовані на приведення діяльності поліції у відповідність до кращих європейських практик, та положення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ України.

У контексті реалізації вказаних рекомендацій та стратегічних орієнтирів було затверджено Перелік змін у штатах Національної поліції, згідно з яким проведено структурну реорганізацію Управління кримінального аналізу, на основі якого створено Департамент кримінального аналізу[102]. Такий крок обумовлений необхідністю централізації аналітичної діяльності, посилення координаційних функцій та підвищення якості інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Відповідно до Положення про Департамент кримінального аналізу, на нього покладено комплекс завдань, що охоплює організацію, проведення та координацію інформаційно-пошукової і аналітичної роботи, спрямованої на збирання, оброблення, оцінювання та використання інформації, у тому числі з обмеженим доступом. Така інформація надається уповноваженим органам і підрозділам поліції для реалізації компетенційних заходів, використовується для оцінювання ризиків та формування аналітичних продуктів, необхідних для прийняття управлінських і процесуальних рішень. Зазначені підходи відповідають сучасним міжнародним

стандартам правоохоронної діяльності та забезпечують підвищення ефективності реагування на виклики криміногенної ситуації в Україні, особливо у воєнний час[97].

Підрозділом НПУ, що здійснює інформаційно-аналітичну діяльність є також Департамент стратегічних розробок Національної поліції України. Сформований цей підрозділ наказом НПУ від 13 липня 2018 року № 674 в апараті. Відповідно до Положення про Департамент стратегічних розробок Національної поліції України він входить до складу кримінальної поліції і підпорядковується напряду Голові НПУ та першому заступникові Голови НПУ. Основним його завданням є інформаційно-аналітична діяльність у сфері протидії організованим злочинним групам та злочинним угрупованням, що становлять найбільшу суспільну небезпеку, у тому числі й тих, які мають міжнародні та транснаціональні зв'язки[89, с. 65-68].

У системі нормативно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України важливе місце посідають акти Міністерства внутрішніх справ, що регламентують порядок збирання, обробки, зберігання та використання інформації в межах кримінального провадження та оперативно-службової діяльності.

Зокрема, Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС від 08 лютого 2019 року № 100, встановлює єдині вимоги до реєстрації та обліку повідомлень, що надходять до органів поліції, забезпечуючи уніфікованість інформаційних масивів та створюючи базу для подальшого аналітичного опрацювання. Її особливість полягає у спрямованості на забезпечення цілісності та достовірності первинних даних, що є фундаментом для формування аналітичних звітів і криміналістичних прогнозів.

Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України, затверджена наказом МВС від 10 вересня 2010 року № 390, визначає порядок створення та використання криміналістичних обліків, що включають інформацію про сліди, знаряддя, об'єкти та інші матеріальні носії доказової інформації. Її значення для аналітичної діяльності

полягає у забезпеченні можливості швидкої ідентифікації та співставлення об'єктів, що сприяє розкриттю злочинів серійного характеру та виявленню кримінальних зв'язків.

Важливим інформаційним ресурсом є інформаційно-телекомунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України», положення про яку затверджене наказом МВС від 03 серпня 2017 року № 676. Дана система забезпечує інтегрований доступ до відомчих баз даних та електронних сервісів, що уможлиблює оперативний обмін інформацією між підрозділами та підвищує ефективність аналітичної обробки відомостей у режимі реального часу.

Не менш значущим є Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС, затверджене наказом МВС від 20 жовтня 2017 року № 870. Ця система орієнтована на забезпечення оперативно-розшукової діяльності, зокрема шляхом акумуляції та обробки інформації, що має значення для попередження та розкриття злочинів, а також для формування криміналістичних профілів об'єктів і осіб.

Інструкція з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, яка затверджена наказом МВС України від 06 липня 2017 року № 570, регламентує процедури планування, організації та контролю досудового розслідування. У контексті інформаційно-аналітичної діяльності вона визначає алгоритми збору, перевірки та аналізу доказової інформації, що підвищує результативність слідчих дій.

Завершує перелік важливих актів Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС від 27 квітня 2020 року № 357. Її ключова особливість – чітке регламентування алгоритму реагування на інформаційні приводи та забезпечення своєчасної передачі даних у відповідні підрозділи для їх подальшого аналізу та прийняття рішень.

Таким чином, зазначені документи утворюють комплексну нормативну основу, яка забезпечує безперервний цикл роботи з інформацією – від моменту її первинної реєстрації та накопичення у спеціалізованих обліках до інтеграції у відомчі інформаційні системи та використання в аналітичних і процесуальних цілях. Така система сприяє підвищенню ефективності інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України та наближенню її до міжнародних стандартів у сфері аналітики правоохоронних органів[89, с. 72].

В свою чергу, науковцями неодноразово досліджувались різні елементи адміністративно-правового механізму аналітичної діяльності Національної поліції України, проте комплексного відображення в працях дана тематика не знайшла.

Проблема впровадження сучасних методів роботи у діяльність правоохоронних органів України є архіактуальною. Результативність діяльності у боротьбі зі злочинністю безпосередньо залежить від якісного, своєчасного і достатнього інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності. Сучасний рівень злочинності, вимагає від правоохоронних органів здійснення своєчасного, оперативного та достовірного аналізу діяльності організованих груп та злочинних організацій.

Виходячи з вагомості адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ, доцільно зосередити увагу й на характерних рисах інформаційно-аналітичної діяльності. Зокрема, Я.В. Горбатюк виокремлює такі її загальні ознаки:

1. вона здійснюється спеціальними інформаційно-аналітичними службами;
2. має допоміжний, прикладний характер у підрозділах;
3. впливає на якість і результативність виконання функцій органами державної влади;
4. її змістовими елементами є збір, накопичення, опрацювання, аналіз, використання та поширення інформації[32, с. 74].

У ширшому сенсі інформаційно-аналітичне забезпечення охоплює скоординовану діяльність, спрямовану на визначення змісту, обсягів і якості відомостей, необхідних для запобігання злочинності, а також на відбір найбільш

доцільних способів, методів і технічних засобів для їх збирання, систематизації, накопичення та оброблення. Враховуючи багатовимірність і динамічну різноманітність аналітичної сфери, вона потребує постійного вдосконалення взаємодії суб'єктів, що можливе лише за умови високої ефективності інформаційно-аналітичних процесів. Така діяльність здійснюється як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі, спирається на власні інформаційні ресурси суб'єктів у межах наданих законом повноважень, а також на спільні масиви даних, сформовані через їхню комунікацію.

Доцент Олександр Заєць трактує аналітику як цілісну систему принципів методологічного, організаційного та технологічного забезпечення індивідуальних і колективних інтелектуальних операцій, що уможлиблює роботу з інформацією для вдосконалення наявних знань і одержання нових з метою формування інформаційної бази для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень[202, с. 70].

На думку О.Б. Фаріон, інформаційно-аналітична складова в роботі оперативних підрозділів включає:

- інформаційне забезпечення (збирання, первинне вивчення, накопичення та надання споживачам даних для інформаційного супроводу завдань);
- аналітичну діяльність (дослідження наявних і додатково отриманих відомостей з метою вироблення рекомендацій та пропозицій до управлінських рішень);
- управління інформаційно-аналітичними процесами (організація та керування системами інформаційного забезпечення й аналітики). Ключовим процесом при цьому є саме аналітична діяльність, тобто перетворення розрізнених відомостей у логічно впорядковану систему залежностей для коректної оцінки як сукупності фактів, так і кожного окремо[133, с. 83].

З урахуванням євроінтеграційного курсу України, наближення до європейських стандартів і їх імплементації, а також центральної ролі інформаційно-аналітичної компоненти в системі безпеки ЄС, удосконалення адміністративно-правового забезпечення підрозділів кримінального аналізу НПУ є нині вкрай актуальним.

У державах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах, усвідомлюючи потребу в кримінальному аналізі, для протидії злочинності застосовують модель ІЛР. Її сутність полягає в опрацюванні відомостей, здобутих специфічними поліцейськими методами збирання інформації, причому оперативно-аналітичні продукти стають підставою для проведення розслідувань[115, с. 27]. Водночас ІЛР не є єдиною моделлю: поряд із традиційною поліцейською діяльністю застосовується, зокрема, соціально-орієнтований підхід, націлений на зміцнення довіри та посилення комунікації між поліцією і громадськістю. Крім того, у межах проблемно-орієнтованої моделі центральним об'єктом уваги є ідентифікація та аналіз «проблеми» як первинної одиниці поліцейської роботи (а не окремого злочину чи інциденту), з акцентом на превентивні стратегії та спроби усунення причин, а не лише реагування на наслідки[218, с. 415-420; 219, с. 15].

При моделі запобігання злочинності: превенція злочинів шляхом змін у навколишній інфраструктурі (Crime Prevention Through Environmental Design, CPTED) у сучасних підходах до запобігання злочинності акцент робиться на управлінні фізичним плануванням та використанні створеного людиною середовища з метою зниження рівня злочинності, зменшення почуття страху перед злочинними проявами та підвищення якості життя населення. До ключових елементів такої моделі відносять: контроль доступу (наприклад, облаштування закритих в'їздів), системи нагляду (камери відеоспостереження), а також територіальне розмежування (огороження об'єктів чи окремих споруд).

У межах концепції превенції злочинів через трансформацію середовища кримінальний аналіз зосереджується не стільки на з'ясуванні місць чи суб'єктів вчинення злочинів, скільки на пошуку відповідей на питання «що?» та «чому?». Йдеться, зокрема, про з'ясування: чому злочини відбуваються в одних просторових зонах, а не в інших; які характеристики середовища провають злочинну активність; які зміни в інфраструктурі можуть сприяти зменшенню правопорушень та підвищенню громадської безпеки.

Серед інструментів, які застосовуються в аналітичній практиці, варто виділити 3D-картографування, що дозволяє проводити динамічний

багатовимірний аналіз злочинності, а також сучасні системи статистичної поліцейської діяльності на кшталт CompStat. Остання являє собою управлінську модель, в основі якої лежить принцип, згідно з яким боротьба з менш тяжкими правопорушеннями є засобом зниження рівня серйозних злочинів. У рамках цієї моделі формується система управління ефективністю, що включає аналіз злочинності та порушень громадського порядку, визначення стратегічних рішень і побудову чіткої структури підзвітності[220].

Ефективність CompStat значною мірою залежить від точного та своєчасного збору й обробки даних, що дозволяє виявляти патерни злочинної поведінки й оперативно спрямовувати ресурси на їх локалізацію. Незважаючи на певну критику, пов'язану з домінуванням статистичного підходу, який може обмежувати превентивний потенціал кримінального аналізу, ця модель довела свою дієвість у забезпеченні реагування поліції на найактуальніші виклики злочинності та порушення громадського порядку. Особливо важливим є використання геопросторового аналізу, що підвищує точність оцінки криміногенних тенденцій і сприяє оптимальному розподілу сил та засобів реагування[115, с. 27; 218, с. 415-426].

На нашу думку, аналітика має передусім прогностичну природу: вона забезпечує передбачення перебігу явищ і, відповідно, формування обґрунтованих управлінських рішень, у яких аналітичний компонент виступає ключовою складовою процесу ухвалення рішень. Саме завдяки цій властивості аналітика належить до базових функцій управління економічними, політичними та безпековими системами; її значущість є сталою й не піддається девальвації часом.

Кримінальний аналіз доцільно визначати як діяльність аналітиків правоохоронних органів, спрямовану на перевірку, оцінювання та інтерпретацію інформації щодо протиправних, кримінально караних діянь окремих осіб і груп, здобутої в процесі оперативно-розшукової діяльності або під час досудового розслідування, а також на встановлення суттєвих зв'язків між відповідними

відомостями з метою їх подальшого використання для вироблення тактичних і стратегічних напрямів протидії та запобігання злочинності[51, с. 64-76].

В аналітичній роботі правоохоронних органів застосовується сукупність підходів: оперативний, тактичний і стратегічний аналіз; OSINT (опрацювання даних з відкритих джерел) та Multi-Source Analysis (інтеграція даних із багатьох джерел). На практиці підрозділи кримінального аналізу найчастіше використовують оперативний кримінальний аналіз, орієнтований на інформаційне забезпечення оперативно-розшукових підрозділів у межах конкретних кримінальних проваджень.

Оперативний кримінальний аналіз реалізується у трьох формах:

1) аналіз, що супроводжує оперативно-розшукову діяльність (наявна інформація, що стосується справи, упорядковується, нова інформація відповідно співвідноситься та оцінюється, у поточному порядку формулюються гіпотези, які підтримуються доказами чи висновками або за їх допомогою спростовуються)[16, с. 226-240];

2) аналіз, який ведеться для підтримки оперативно-розшукової діяльності (аналітик правоохоронних органів бере на себе аналітичні завдання, представляє результати аналізу, займається пошуком інформації з власних баз тощо)[16, с. 226-240];

3) аналіз, що ініціює оперативно-розшукову діяльність[16, с. 226-240].

Для виконання цих завдань застосовуються сучасні аналітичні інструменти, спеціалізоване програмне забезпечення та наявні інформаційні ресурси. У повсякденній роботі органів Національної поліції найпоширенішим залишається пакет Microsoft Office (Word, Excel), тоді як у низці департаментів використовуються спеціалізовані платформи – IBM i2, Maltego, Palantir, E-GIS Map, ArcGIS тощо.

Пріоритетним напрямом діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ є впровадження оновленої методології кримінального аналізу, що забезпечує активне використання сучасних аналітичних технологій для

підвищення спроможності оперативних і слідчих підрозділів виконувати завдання, зокрема щодо документування та розкриття складно організованих злочинів, які потребують опрацювання значних масивів даних. Сучасні умови, у свою чергу, зумовлюють розширення спектра методів дослідження слідів і їх носіїв, що потребує безперервного підвищення кваліфікації слідчих, криміналістів, фахівців та експертів і системного оновлення обладнання та програмного забезпечення[16, с. 226-240].

Слід зазначити, що сьогодні існує цілий ряд спеціалізованих інструментів веб-аналітики, що дозволяють отримувати корисні для використання у розслідуванні аналітичні дані з відкритих джерел мережі[44, с. 43-48]. Застосовувані програмні рішення (частина з них є безоплатними) призначені для вилучення релевантних відомостей із великих масивів даних, зокрема таких, що мають доказове та орієнтує значення для розслідування. Йдеться, зокрема, про отримання інформації:

- щодо конкретної особи та її соціально-психологічного профілю (коло комунікацій, психологічні риси – у тому числі емоційні, комунікативні, мотиваційні та ціннісно-моральні характеристики, дані про психологічне благополуччя), у т. ч. шляхом аналізу профілів у соціальних мережах;

- щодо множинних сторінок однієї й тієї самої особи в різних соціальних мережах, включаючи акаунти, зареєстровані на вигадані дані, з подальшою ідентифікацією їх як облікових єдиного користувача;

- щодо IP-ідентифікатора пристрою, який використовувався для доступу до мережі Інтернет у конкретних випадках (наприклад, при поширенні екстремістських матеріалів, дитячої порнографії тощо);

- щодо окремих дій користувача у мережі (наприклад, за номером телефону, застосованим для реєстрації в соціальних мережах, електронних платіжних системах, під час розміщення оголошень тощо)[17, с. 194-204].

Важливим чинником професійної діяльності фахівців із кримінального аналізу є інформаційні технології навчання: вони інтегрують спеціальні

методики, програмні та технічні засоби роботи з даними і забезпечують формування нових можливостей у розслідуванні кримінальних правопорушень. Діагностично-результативний компонент такої підготовки передбачає вимірювання рівнів сформованості загальних і спеціальних компетентностей у процесі професійного навчання аналітика правоохоронних органів та визначення якісних характеристик цих рівнів у майбутніх фахівців із кримінального аналізу.

Понятійні підходи до компетентності у відповідній літературі є взаємодоповнювальними. О.М. Заєць розглядає її як здатність розв'язувати професійні завдання, що вимагає наявності ґрунтовних знань, умінь, навичок і практичного досвіду[203, с. 18]. Водночас С.В. Вітвіцька визначає компетентність як специфічну спроможність особистості до продуктивної діяльності в конкретній предметній сфері, яка охоплює вузькоспеціалізовані знання, уміння та навички, досвід їх застосування у реальних умовах і відповідальне ставлення до виконання виробничих функцій[25, с. 54]. Змістовна сутність аналітичної діяльності має складну й багаторівневу структуру, що ґрунтується на інтеграції наукового знання, системного мислення та методологічного різноманіття. Аналітика як прикладна і теоретична галузь охоплює широке коло концептуальних підходів, аналітичних шкіл і спеціалізованих моделей обробки інформації, кожна з яких має власні переваги, обмеження та сферу релевантного застосування. У центрі змістовної парадигми аналітики перебувають сутнісний, системно-динамічний та ресурсний аналіз, які забезпечують адекватне відображення складних об'єктів і процесів, що мають місце в реальній соціальній і кримінальній дійсності.

Якість аналітичного забезпечення, рівень опрацювання інформації та обґрунтованість застосованих методів істотно впливають на результативність управлінських рішень, що приймаються у сфері безпеки та правопорядку. Відтак, аналітика виступає не лише інструментом пізнання, а й механізмом практичної дії, що зумовлює необхідність її глибокого теоретичного осмислення.

У цьому контексті аналітику доцільно розглядати як міждисциплінарну наукову категорію, що передбачає вивчення її структури, функціонального призначення, предметного поля, методологічних основ, технологій опрацювання інформації та організаційного забезпечення. Особливу увагу слід приділити вивченню універсальних принципів роботи з інформаційними масивами, методів системного аналізу та інтерпретації даних в умовах високого ступеня невизначеності.

Ключовим елементом аналітичної діяльності є здатність здійснювати комплексну оцінку інформації за умов обмеженості, неповноти або суперечливості даних. У зв'язку з цим аналіз як пізнавальна та практична процедура можливий лише за наявності визначеного об'єкта і предмета дослідження в межах розвиненого інформаційного середовища. Однією з передумов здійснення ефективної аналітичної діяльності є визнання й подолання інформаційної невизначеності, яка об'єктивно супроводжує вивчення складних соціальних і криміногенних процесів.

У сучасних умовах здатність ефективно працювати з інформацією виступає ключовим критерієм професіоналізму в будь-якій сфері, зокрема в діяльності аналітика правоохоронних органів. Його завдання полягає у цілеспрямованому здобутті, систематизації та осмисленні релевантної інформації з урахуванням поставлених цілей і пріоритетів. Водночас, на шляху до досягнення високої якості аналітичного продукту існують численні бар'єри – як когнітивного, так і психологічного характеру, подолання яких вимагає високого рівня кваліфікації, аналітичної культури та професійної етики.

На практиці частка операцій зі збирання, первинної обробки та організації зберігання даних у загальному обсязі інформаційно-аналітичної роботи сягає приблизно 90–95 %. Цей етап зазвичай викликає менше ускладнень, ніж власне аналітичне опрацювання: фахівці підрозділів кримінального аналізу НПУ впевнено здійснюють пошук і одержання відомостей, їх систематизацію, класифікацію та архівацію. Складність постає тоді, коли з накопичених масивів потрібно «синтезувати нову якість» – згенерувати знання, підготувати керівницьке рішення та створити цінний аналітичний продукт. Власне на цьому

етапі починається аналітика, що потребує розвинених методологічних умінь і інструментальних навичок.

Аналітик правоохоронних органів, який мислить системно, прагне не лише інвентаризувати факти, а й реконструювати їхній контекст: внутрішню структуру ситуації, взаємозв'язки її елементів і приховані механізми. Особливої уваги потребують повторювані конфігурації подій – стійкі «патерни», які в синергетиці слугують ключем до розуміння глибинної конструкції явища. Попри унікальні обставини кожного епізоду, саме патерн дозволяє виявити закономірності, що визначають тенденції, послідовність і просторово-часову динаміку подій.

Виходячи з предметних особливостей інформаційно-аналітичної діяльності та компетентнісного підходу до кримінального аналізу, доцільно структурувати професійні компетентності у такі групи з їх стислим змістовим наповненням[212, с. 360-362]:

Група компетенцій 1 – Терміни, поняття та процеси аналізу злочинності. Базова мета, термінологія, види, функції та етапи процесу; історичний розвиток; моделі, серії та тенденції злочинності; ціле-покладання аналізу[212, с. 360].

Група компетенцій 2 – Моделі поліцейської діяльності. Розуміння провідних філософій і форматів (problem-oriented, intelligence-led, data-driven, evidence-based, community-oriented), модель SARA, підходи до превенції; порівняння централізованих і децентралізованих систем; роль аналізу в кожній моделі[212, с. 360].

Група компетенцій 3 – Злочинна поведінка розглядається як опанування моделей кримінальної активності та вміння застосовувати ці знання в аналітичному процесі. Йдеться про розуміння історичних і сучасних теорій злочинності, що пояснюють як мотивацію правопорушника, так і механізми вибору жертви/цілі; аналіз події під різними ракурсами, використання «трикутника злочину» (трикутника аналізу проблеми), вивчення патернів вибору жертви/цілі, теорій злочину й рецидиву, а також застосування принципу 80/20 (Парето). До змісту входить і дослідження *modus operandi*/процедур,

просторових закономірностей (кримінальна географія, екологічна кримінологія), підходів повсякденної діяльності та раціонального вибору, впливу психічних розладів (зокрема психопатій) і психоактивних речовин на поведінку правопорушника[212, с. 360].

Група компетенцій 4 – Джерела даних для правоохоронних органів. Типи обліків і даних; CAD, RMS, JMS; OSINT; методичні вимоги до реєстрації; поєднання якісних і кількісних масивів[212, с. 360].

Група компетенцій 5 – Інтернет-ресурси. Необхідно володіти методиками використання Інтернету для наукового та прикладного пошуку, відбору і залучення релевантних відомостей з відкритих джерел. Йдеться про вміння інтегрувати веб-дані у кримінальні розслідування, превентивну діяльність і поліцейську роботу з громадою, з урахуванням специфіки різних середовищ доступу та інструментів аналізу:

- екосистеми доступу: публічний інтернет, внутрішні мережі (інтранет), партнерські периметри (екстранет), а також середовища підвищеної анонімності (TOR) і канали захищеного з'єднання (VPN)[212, с. 361];
- пошукова компетентність: застосування операторів розширеного пошуку, побудова логічних запитів, фільтрація та валідація результатів[212, с. 361];
- OSINT-аналітика: збір, оброблення й коробація відкритих даних (у т.ч. мультимедійних і метаданих) з дотриманням вимог правомірності, етики та відтворюваності[212, с. 361];
- соціальні мережі: моніторинг і аналіз мережевої активності для виявлення зв'язків, подій, ризик-індикаторів; використання соціальних платформ у превенції та взаємодії з громадою[212, с. 361];
- державні ресурси: орієнтування в офіційних реєстрах, відкритих наборах даних і сервісах е-урядування з метою правомірного використання інформації у розслідуваннях[212, с. 361].

Сукупно ці навички забезпечують спроможність швидко і коректно отримувати з мережі доказово значущу, верифіковану інформацію та інтегрувати її у цикл кримінального аналізу й прийняття рішень[212, с. 361].

Група компетенцій 6 – Дані аналізу злочинності та управління даними: розуміння запитів джерела даних і зберігання даних, включаючи структури реляційних баз даних і проблеми якості даних; цілісність даних; системи керування базами даних; очищення даних; зберігання даних; підключення до відкритої бази даних (ODBC); метадані; автоматизація; технічні документи (як довідковий матеріал)[212, с. 361].

Група компетенцій 7 – Прикладні методи дослідження. Йдеться про опанування прикладних методик та їх коректне використання для розв'язання практичних завдань у сфері безпеки. Компетентність охоплює розуміння повного наукового циклу – збору, компіляції, аналізу та оцінювання даних, а також інтеграцію соціально-наукових концепцій в аналіз злочинності. Ключове місце посідає модель SARA (*Scanning, Analysis, Response, Assessment*): ідентифікація проблеми (сканування), аналітичне опрацювання, розроблення та реалізація відповіді/дій, подальша оцінка результатів. До арсеналу належать: валідні методи збирання даних, опитування та дослідження середовища (*environmental scans*), ситуаційне запобігання злочинам, а також інші релевантні емпіричні підходи й дизайн досліджень, придатні для побудови доказово обґрунтованих рішень[212, с. 361].

Група компетенцій 8 – Описова статистика. Узагальнення якісних/кількісних даних: частоти, відсотки, центральні тенденції й варіація, відсоткові зміни, крос-табуляції; вибір рівня вимірювання під тактичні/стратегічні задачі[212, с. 361].

Група компетенцій 9 – Розширена та інференційна статистика. Кореляція і регресія; вибірка та генеральна сукупність; гіпотезо-перевіряння (р-значення, рівні значущості); t-тести; залежність/незалежність; індукція й дедукція[212, с. 361].

Група компетенцій 10 – Якісний аналіз. Класифікація, узагальнення та інтерпретація відповідей опитувань, рапортів і показань; тактичний, стратегічний та адміністративний рівні якісного аналізу; критичне, індуктивне, дедуктивне й абдуктивне мислення[212, с. 361].

Група компетенцій 11 – Електронні таблиці. Використання електронних таблиць. Необхідно володіти навичками створення та структурованого ведення електронних таблиць, оперування даними й застосуванням статистичних обчислень для базового аналізу. Йдеться, зокрема, про розрахунок частот, відсоткових показників і відсоткових змін, стандартного відхилення, побудову регресійних моделей, виконання прогнозування, формування перехресних (contingency) таблиць та оцінювання кореляційних зв'язків. Користувач має вміти створювати діаграми й графіки та експортувати отримані візуалізації до інших застосунків.

До переліку операційних компетентностей належать:

- коректне використання формул (у т.ч. вбудованих функцій) і посилань на комірки/діапазони[212, с. 361];
- побудова наочних діаграм та графіків із належним підписом даних[212, с. 361];
- форматування полів дати й часу та керування часовими шкалами[212, с. 361];
- фільтрування, сортування та очищення наборів даних[212, с. 361];
- розроблення автоматизацій і макросів для типових процедур[212, с. 361];
- конструювання та інтерпретація зведених таблиць (pivot tables) для агрегування й багатовимірного аналізу[212, с. 361].

Сукупно ці вміння забезпечують відтворюваний, прозорий і ефективний аналіз даних у прикладних завданнях кримінальної аналітики[212, с. 361].

Група компетенцій 12 – Часовий аналіз. Використання часових ознак (час, доба, день, тиждень, сезонність та тривалість) для виявлення смуг і циклів

злочинності; аналіз частот, «точного часу», часових рядів і прогнозів; матриці активності; розробка діаграм[212, с. 361-362].

Група компетенцій 13 – Аналіз інформації та візуалізація. Базові поняття, форми і символи кримінальної аналітики; інформаційний цикл; стандарти представлення результатів у звітах та візуальних продуктах[212, с. 362].

Група компетенцій 14 – ГІС і картографування злочинності. Геокодування, типи об'єктів, класифікації даних, буферизація, градуйовані та тематичні карти; орієнтація на аудиторію; супутникові знімки/ортофото; програмні засоби[212, с. 362].

Група компетенцій 15 – Просторовий аналіз і прогнозування. «Гарячі точки» і «гарячі вулиці», хороплети, щільність ядра/гратки, індекс найближчого сусіда, CrimeStat III, моделювання ризику, «подорож до злочину»; просторові тенденції та розподіли[212, с. 362].

Група компетенцій 16 – Ефективне аналітичне письмо. Стил і структура аналітичних текстів; релевантність і добір фактів; логічні помилки; резюме й структурування продуктів; об'єктивність та неупередженість з урахуванням аудиторії[212, с. 362].

Група компетенцій 17 – Аналітичні продукти. Проектування тактичних, стратегічних, адміністративних та операційних продуктів; передавання кількісних/якісних даних; карти та діаграми; робота з таємною інформацією; дистрибуція й зворотний зв'язок; дизайн і верстка[212, с. 362].

Група компетенцій 18 – Прикладний аналіз злочинності передбачає володіння методиками ідентифікації, опрацювання та поширення відомостей про закономірності злочинної активності із використанням ключових характеристик – *modus operandi* (МО), просторового розташування подій, описів підозрюваних, а також патернів вибору жертви/цілі. Аналітик має вміти комбінувати індуктивні та дедуктивні способи міркування для встановлення зв'язків між окремими правопорушеннями, визначати поняття, критерії та цілі аналізу серій злочинів, застосовувати інструменти критичного мислення (типи мисленнєвих операцій, виявлення логічних хиб і софізмів), досліджувати характеристики злочинців і

їхню поведінку в серійних епізодах, а також виконувати аналіз зв'язків (link analysis). До арсеналу належить застосування методу IZE (*I – Ich-Form; Z – Ziel; E – Erklärung*), призначеного для побудови чітко структурованих аргументів і викладу результатів аналізу; урахування просторово-часових параметрів злочинної події; прогнозування наступного епізоду та підготовка аналітичних натяків/орієнтирів (clue development) щодо ймовірних продовжень злочинної серії[212, с. 362].

Група компетенцій 19 – Організована злочинність. Структури, мотивації та мережі; відмінності між «вуличними» та складними транснаціональними утвореннями; транскордонні злочини, тероризм, торгівля людьми й наркотиками, шахрайство/ID-крадіжки, «байкерські» угруповання, кіберзлочинність[212, с. 362].

З огляду на наведене, професійну підготовку фахівців із кримінального аналізу доцільно будувати на основі наведених 19 груп компетентностей (загальнопрофесійні, ключові, професійні компетенції поліцейського та спеціальні компетенції аналітика), що забезпечує здатність якісно виконувати службові функції у підрозділах кримінального аналізу та аналітичних осередках кримінальної поліції Національної поліції України[212, с. 362].

2.2. **Форми та методи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України**

Діяльність Національної поліції України, а саме підрозділів кримінального аналізу за природою явище належить до сфери правоохоронної діяльності й, яке функціонує в контексті адміністративно-правових відносин, спираючись на певні форми та методи. Значний доробок у розроблення її доктринальних засад належить О.М. Бандурка, А.І. Берлач, Є.О. Гіда, В.Л. Грохольський, С.М. Гусаров, І.П. Катеринчук, О.Є. Користін, С.О. Кузніченко, С.В. Лихачов, О.М. Негодченко, В.П. Петков, Х.П. Ярмакі та ін. Поняття, види та форми поліцейської діяльності досліджували О.В. Батраченко[10; 11], О.В. Джафарова[41], О.Ф. Кобзар[53], О.О. Косиця[59], В.А. Троян[131] та ін.

Актуалізується питання ще тим, що реформуванням поліції в Україні відповідно до європейських стандартів, що вимагає вдосконалення форм і методів аналітичної роботи; необхідністю підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності, де якісний аналіз інформації виступає ключовим фактором успіху, а також інтенсифікацією використання великих масивів даних (Big Data).

Дослідження форм і методів діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України доцільно розпочати з уточнення змісту категорії «правоохоронна діяльність». У широкому її розумінні йдеться про зумовлений потребами людини особливий різновид соціальної активності, що визначається нормами права та об'єктивною необхідністю впливу на суспільні відносини[53, с. 162-165]. У такій інтерпретації вона притаманна без винятку всім державним органам. У вузькому сенсі правоохоронну діяльність зазвичай окреслюють як державно-владну активність, що втілюється у правовій формі та безпосередньо спрямована на запобігання правопорушенням і їх профілактику[128, с. 168]. Ще конкретніший підхід ототожнює її переважно з державною діяльністю, яка здійснюється уповноваженими органами у встановленому законом порядку з

метою охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права через застосування правових засобів впливу[9, с. 45]. Має зміст і позиція, за якою правоохоронна діяльність розглядається як професійна діяльність посадових та службових осіб, що реалізується визначеними законом методами регулювання суспільних відносин для недопущення та попередження протиправного впливу на права, свободи й інтереси фізичних та юридичних осіб, їх захисту й відновлення у разі порушення, а також застосування заходів юридичної відповідальності до винних[159, с. 52]. Удале, на нашу думку, визначення запропонував Х.П. Ярмачі: правоохоронна діяльність – це діяльність спеціально уповноважених державних органів і посадових осіб владного характеру, що здійснюється на основі правових норм з метою захисту прав і свобод громадян та інших осіб, охорони громадського порядку та безпеки, запобігання правопорушенням, їх припинення та усунення умов, що їм сприяють[147, с. 165].

З огляду на наведене, правоохоронну діяльність Національної поліції України у сфері функціонування підрозділів кримінального аналізу слід розуміти як державно-владну діяльність, що здійснюється НПУ у визначеному законом порядку для виконання покладених правоохоронних функцій у частині організації та провадження інформаційно-аналітичної роботи; визначення стратегічних напрямів і розвитку кримінального аналізу в органах та підрозділах НПУ; забезпечення взаємодії й координації в сфері кримінального аналізу; збирання, оброблення, узагальнення та аналізу інформації з метою протидії злочинності; формування та підтримання функціонування автоматизованих інформаційних систем, що виникають у процесі оперативно-розшукової та аналітичної діяльності; а також участі, у межах компетенції та відповідно до вимог міжнародного і національного права, в інформаційній взаємодії з правоохоронними органами іноземних держав і міжнародними організаціями[102].

Важливим теоретичним вузлом є співвідношення понять «правоохоронна діяльність» і «поліцейська діяльність». Історично за останньою закріпилося

уявлення про примусову діяльність держави з реалізації її волі; у французькій правовій школі до суб'єктів поліцейської діяльності традиційно зараховували адміністрацію, органи виконавчої та муніципальної влади, тоді як значна частина німецької доктрини включала також органи правосуддя. Сучасне наукове розуміння значною мірою спирається на положення Robert von Mohl: 1) поліцейська діяльність є прерогативою уряду (його органів); 2) здійснюється під верховенством закону; 3) має на меті захист суспільних інтересів; 4) її зміст полягає у гарантуванні безпеки життя і майна людини[179]. Єдності в дефініціях немає: О.С. Проневич розглядає поліцейську діяльність як різновид державно-управлінської (адміністративної) діяльності, що реалізується озброєними органами виконавчої влади, уповноваженими застосовувати державний примус для охорони правопорядку, забезпечення внутрішньої безпеки та захисту особистих і майнових прав громадян[109]; Й.І. Горінецький акцентує її на функціях виявлення й розслідування злочинів та здійснення кримінального переслідування[33]. Показовою для розрізнення понять є позиція В.А. Трояна: правоохоронна діяльність не обов'язково має форму правозастосування, тоді як поліцейська діяльність завжди пов'язана із застосуванням права і, більше того, з використанням заходів офіційного фізичного примусу[131, с. 90].

Отже, реалізуючи завдання поліцейської діяльності, керованої аналітикою, НПУ в межах загальної правоохоронної функції здійснює її спеціальний вид – поліцейську діяльність, яка провадиться у визначених формах. У найзагальнішому вигляді форма діяльності – це однорідний різновид дій органу, через які реалізуються його функції. Згідно з Великим тлумачним словником української мови, «форма» означає: 1) обриси, контури, зовнішні межі предмета; 2) пристрій чи шаблон, за допомогою якого надають певних обрисів; 3) спосіб існування змісту, його внутрішню структуру, організацію та зовнішній вираз; 4) зовнішній бік явища, що не завжди відображає його суть[23, с. 972]. У контексті публічної влади під формою зазвичай розуміють зовнішній аспект

функціонування – сукупність однорідних дій, що здійснюються у певних організаційних межах, установлених законодавством[149, с. 57].

Попри те, що на початкових етапах визначення концепції ІЛР її розглядали переважно як тактичний інструмент – як для підтримки локальної правоохоронної діяльності, так і для протидії мережам організованої злочинності, згодом ця модель почала сприйматися як цілісний процес з відповідною організаційною інфраструктурою, що визначає принципи здійснення правоохоронної роботи загалом. Таке ширше розуміння діяльності, керованої аналітичною розвідкою, дедалі частіше пов'язується з ідеєю виявлення й аналізу кримінальних проблем та розглядається як основа для ефективного подолання кризових ситуацій.

Правоохоронна діяльність, заснована на аналітичній розвідці, покликана кинути виклик традиційній парадигмі реактивної поліцейської роботи. Вона поступово трансформувалася в управлінську модель, що забезпечує ухвалення рішень щодо раціонального розподілу ресурсів з урахуванням просторових і суб'єктних параметрів злочинності – діяльності серійних злочинців, організованих злочинних угруповань та кримінальних осередків. Інакше кажучи, увага фокусується на так званих «гарячих точках», «гарячих групах» та «гарячих особах». Водночас ІЛР виступає як певна філософія правоохоронної діяльності, що ґрунтується на пріоритеті інформаційного обміну та колективного вироблення стратегічних рішень у сфері протидії злочинності[89, с. 233].

Аналітична розвідка є джерелом інформації, яка слугує підґрунтям для ухвалення управлінських рішень та визначення цільових об'єктів розслідувань, зокрема окремих осіб або організованих злочинних угруповань. Вона використовується у практиці кримінальних розслідувань, у процесі спостереження та переслідування, забезпечуючи правоохоронні органи можливістю раціонального розподілу наявних ресурсів та ефективного управління бюджетами.

У наукових дослідженнях і фаховій літературі методологія правоохоронної діяльності здебільшого висвітлюється крізь призму п'яти основних моделей

поліцейської практики[223]. Водночас у процесі класифікації стратегій поліцейської діяльності нерідко виникає плутанина, адже концепцію ICP помилково ототожнюють із community policing, Compstat чи проблемно-орієнтованим підходом. Детальний аналіз складових цих підходів дозволяє чітко виокремити особливості ICP як окремої методології.

Спільною рисою перших чотирьох моделей, яка водночас свідчить про їхню певну обмеженість, є орієнтація на локальні загрози та регіональні особливості. Однак сучасні глобальні трансформації істотно змінили кримінальне середовище, актуалізувавши потребу у механізмах протидії транснаціональній організованій злочинності. Зазначені методології не мають належних інструментів для ефективного реагування на подібні виклики, тоді як ICP виступає єдиною моделлю, що демонструє потенціал дієвої протидії злочинності такого рівня[89, с. 234].

Існують різноманітні, а подекуди й суперечливі підходи до визначення сутності концепції ICP. Частина дослідників розглядає її як інструмент оцінювання загроз і ризиків, тоді як інші акцентують увагу на збиранні даних та інформації. Хоча такі трактування сприяють окресленню ключових елементів системи, вони не забезпечують цілісного розкриття змісту ICP як комплексної концепції.

Різноманітність підходів видається закономірною, оскільки правоохоронна діяльність, орієнтована на аналітичну розвідку, є відносно новим і водночас динамічним напрямом розвитку. Спочатку ICP здебільшого застосовувалася у сфері протидії організованій злочинності, однак накопичений позитивний досвід довів її ефективність і багатофункціональність. Згодом вона трансформувалася у всеосяжну модель, що охоплює широкий спектр правоохоронної діяльності, пропонуючи організаційно-аналітичну інфраструктуру для підтримки прийняття управлінських рішень.

Це зумовило акцент на розвитку аналітичної складової правоохоронної практики та необхідність налагодження тісної взаємодії між аналітиками й керівниками органів правопорядку. Такий підхід вимагає підвищення

обізнаності посадових осіб щодо можливостей аналітичних методів і шляхів практичного використання їх результатів. Відтак, превентивна орієнтація ІЛР визначає потребу у формуванні нових компетентностей у аналітиків, керівників правоохоронних органів, політиків і всіх суб'єктів, які ухвалюють рішення в системі безпеки[89, с. 238].

Отже, форма діяльності НПУ у сфері поліцейської діяльності, керованої аналітикою, розуміється як об'єктивоване зовнішнє вираження змісту конкретних дій, спрямованих, з одного боку, на створення оптимальних умов для реалізації аналітично орієнтованих поліцейських практик, а з іншого – на запобігання та усунення чинників, що ускладнюють їх здійснення.

Класифікацію таких форм доцільно вибудовувати, спираючись на усталені доктринальні підходи до поділу форм правоохоронної діяльності загалом. Зокрема, О.В. Негодченко розмежовує організаційні та юридичні форми, відносячи до останніх, серед іншого, нормотворчу, правозастосовну та власне правоохоронну діяльність[84, с. 20].

У контексті розвитку концепції ІЛР у країнах ЄС та адаптації міжнародних підходів у сфері забезпечення правопорядку, в Україні активізувалася робота щодо створення та інституціоналізації підрозділів кримінального аналізу як складових структур Національної поліції. Такі підрозділи покликані здійснювати інформаційно-аналітичну підтримку управлінських і оперативних рішень у межах розслідування кримінальних правопорушень, забезпечення громадської безпеки та протидії організованій злочинності.

Форми діяльності підрозділів кримінального аналізу можна класифікувати на організаційно-структурні, функціональні та процесуально-методичні.

1. Організаційно-структурні форми реалізуються через існування вертикально-інтегрованої системи підрозділів кримінального аналізу на центральному (Департамент), обласному (ГУНП) та територіальному (РВП, ВП) рівнях. Така структура забезпечує цілісність аналітичного процесу, стандартизацію методик та швидкий обмін інформацією.

2. Функціональні форми включають:

- стратегічний аналіз – аналіз тенденцій злочинності, оцінка загроз, підготовка прогнозів для прийняття управлінських рішень у середньо- та довгостроковій перспективі.

- оперативно-тактичний аналіз – забезпечення інформаційної підтримки оперативних заходів та слідчих дій у конкретних кримінальних справах.

- тематичний аналіз – вивчення окремих напрямів злочинності (наприклад, кіберзлочинність, торгівля людьми, наркозлочинність) з метою виявлення закономірностей та слабких місць у системі протидії.

Процесуально-методичні форми реалізуються через застосування методів аналізу інформації, організацію роботи з базами даних, побудову кримінологічних профілів, розробку карт злочинності та компіляцію аналітичних звітів.

Є.О. Гіда виокремлює такі форми правоохоронної діяльності: регулятивну, правоохоронну, організаційну та виховну. При цьому регулятивна форма покликана створювати необхідні умови для реалізації компетенції відповідного органу; правоохоронна безпосередньо пов'язана із захистом прав і свобод громадян та забезпеченням сприятливих умов для їх реалізації; організаційна форма спрямована на підготовку й забезпечення виконання правозастосовчих актів; виховна – на підвищення рівня правосвідомості учасників правовідносин у відповідній сфері[29, с. 10].

З огляду на завдання цього дослідження важливо врахувати позицію А.Ю. Олійника, за якою до правових форм правоохоронної діяльності належать безпосередня охорона права, нормотворча та правозастосовча діяльність, тоді як неправовими формами є організаційна та виховна діяльність[88, с. 8].

Спираючись на наведені підходи й виходячи з того, що поліцейська діяльність є специфічним різновидом правоохоронної діяльності з можливістю застосування заходів примусу, надалі виокремимо та схарактеризуємо форми діяльності НПУ у сфері поліцейської діяльності, керованої аналітикою, зокрема:

- безпосередня охорона та захист прав і свобод людини і громадянина;
- сприяння охороні та захисту прав і свобод людини і громадянина.

- превентивна діяльність.

Специфічним видом діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина є превенція правопорушень. Законодавче закріплення превенції у якості пріоритетного завдання НПУ обумовлює зосередження уваги на зазначеному понятті та деяких інших, пов'язаних із ним, поняттях.

Вивчення літератури та чинних нормативно-правових актів у сфері правоохоронної діяльності виявило традицію паралельного вживання науковцями та практиками термінів «превенція», «попередження», «профілактика»[118].

З урахуванням зазначеного, превентивна діяльність НПУ у аналітиці злочинності – це комплексна та системна діяльність підрозділів і служб НПУ у межах наданих їм повноважень, спрямована на виявлення, припинення і усунення причин та умов вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень, притягнення винних до відповідальності, здійснення позитивного впливу з метою зменшення кількості правопорушень.

Як і будь-яка інша форма діяльності, превентивна діяльність ґрунтується на певних принципах, має визначену мету та цілі. Нами з'ясовано, що концептуальні засади превентивної діяльності НПУ у кримінальному аналізі визначаються положеннями основних міжнародних документів, а саме:

- Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних;

- Стратегії ЄС щодо боротьби з організованою злочинністю, Європейської мультидисциплінарної платформи проти кримінальних загроз (ЕМРАСТ);

Висновкам щодо постійного продовження циклу політики ЄС щодо організованої та серйозної міжнародної злочинності[35, с. 4] та ін.

Конвенція Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних покладає на держави-учасниці обов'язок забезпечити, щоб персональні дані, що підлягають автоматизованому опрацюванню, відповідали базовим вимогам належного поводження: збиралися

й оброблялися добросовісно та на законних підставах; зберігалися для чітко окреслених і легітимних цілей та не використовувалися у спосіб, несумісний із цими цілями; були адекватними, релевантними й не надмірними щодо задекларованих завдань; залишалися точними й за потреби актуальними; утримувалися у формі, що дозволяє ідентифікувати суб'єкта даних не довше, ніж це об'єктивно необхідно для досягнення відповідних цілей[103].

Окремо Конвенція встановлює підвищені бар'єри для автоматизованої обробки чутливих категорій інформації (відомості про расове походження, політичні погляди, релігійні чи інші переконання, стан здоров'я, статеве життя, кримінальний досвід тощо). Такі операції допускаються лише за наявності спеціальних гарантій у внутрішньому праві, а будь-які обмеження прав мають бути «передбачені законом» і «необхідними в демократичному суспільстві» задля досягнення легітимних цілей (державна чи громадська безпека, запобігання злочинам тощо). Критерій «необхідності» у цьому контексті тлумачиться крізь призму принципу пропорційності між втручанням і суспільною метою[103].

Водночас контроль злочинності у відкритому суспільстві супроводжується низкою методологічних та практичних дилем. Наявні знання щодо причинно-наслідкових механізмів кримінальних тенденцій нерідко мають гіпотетичний характер: навіть за умов застосування сучасних аналітичних моделей загальнонаціональні коливання (наприклад, динаміка насильницьких злочинів) не завжди отримують достатньо верифіковані пояснення. Практична сфера часто пропонує швидкі інтерпретації статистики, які не підкріплені ані емпіричною валідизацією, ані належною теоретичною аргументацією. Це зумовлює потребу у більш строгих доказових підходах до побудови управлінських рішень у сфері запобігання та протидії злочинності.

Узагальнюючи наведені положення щодо нормативних вимог до інформаційно-аналітичної діяльності та типових помилок її тлумачення, логічним є перехід до формулювання принципів інформаційно-аналітичної

діяльності, до яких обґрунтовано належать такі засадничі положення[216, с. 213-216]:

1. Принцип законності є основним принципом. Так, згідно ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейські повинні діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією і законами України[105, ст. 8]. Водночас поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази[105; 216, с. 214].

2. Принцип цілеспрямованості інформаційно-аналітичного забезпечення, що передбачає його орієнтацію на досягнення конкретних цілей та вирішення поставлених завдань певним чином. Фактично даний принцип закладає базовий фундаментальний фактор забезпечення результативності управлінської діяльності[216, с. 214].

3. Принцип відкритості та прозорості діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України виявляється у можливості кожного бути поінформованим про їхню роботу та за потреби здійснити вплив на їх функціонування. Вважаємо, що забезпечення діяльності цих підрозділів на засадах відкритості та прозорості є вкрай необхідним для досягнення різноманітних цілей, головна з яких зміцнення довіри громадськості до Національної поліції України, що сприятиме подальшому ефективному розвитку громадянського суспільства в Україні. На нашу думку, впровадження у діяльність підрозділів кримінального аналізу НПУ новітніх форм взаємодії має бути спрямоване на поліпшення співробітництва поліцейських та громадськості, а також підвищення ефективності роботи поліції загалом[216, с. 214].

4. Принцип функціональної спеціалізації – аналітичні підрозділи здійснюють свою діяльність відповідно до повноважень, пов'язаних виключно з аналізом інформації. Мається на увазі чітке розмежування роботи аналітика від інших видів діяльності працівників поліції. Той факт, що організація роботи публічного адміністрування впливає на її загальну результативність, неодноразово відображався дослідниками у своїх наукових працях[216, с. 214]. Однозначно пошук шляхів підвищення ефективності роботи впливає на

організаційну модель адміністрування. Такою моделлю організації є спеціалізація – один з найважливіших принципів формування управлінської структури. У той час як принцип спеціалізації в управлінських науках, особливо у виробничому менеджменті, розкритий досить ґрунтовно, то в юридичних науках він мало досліджений, хоча не залишений без уваги. Зазвичай, питанню принципу спеціалізації у праві піднімають фахівці процесуалісти, які намагаються дослідити його функціонування при побудові системи національного судоустрою та розподілу справ між суддями.

5. Принцип безперервності та розумної достатності (актуальності). Під розумною достатністю слід розуміти аналітичну діяльність, яка відповідає тим обсягам, термінам і загальним ресурсам, які не перевищують необхідного для досягнення поставлених цілей. В той час, як безперервність відповідає за організацію постійного інформаційно-аналітичного моніторингу обставин, своєчасне відображення основних змін. Згідно ст. 12 Закону України «Про Національну поліцію», вона забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань[105, ст. 12; 223, с. 62]. Законом України «Про Національну поліцію» передбачено, що поліцейський не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день, або ж завершення робочого дня[105]. У цьому контексті слід погодитись із позицією В.І. Фелика, який вбачає суть принципу безперервності у тому, що органи та підрозділи поліції надають поліцейські послуги постійно, безперервно та цілодобово, в ході охорони громадського порядку та припинення правопорушень[135, с. 41; 86, с. 23; 216, с. 215].

6. Принцип об'єктивності. Це науковий принцип, який орієнтує дослідника на розуміння певної суб'єктивності тієї інформації, з якою йому доводиться працювати, з метою отримання аргументованих результатів аналітичної роботи на підставі сучасних досягнень науки та ефективних

інформацій аналітичних технологій. Цей принцип вимагає від аналітика правоохоронних органів мінімізувати вплив особистих і групових інтересів, установок, інших суб'єктивних чинників на процес і результати дослідження[223, с. 62; 216, с. 215].

7. Принцип сумісності форм та методів. Поява нових форм інформаційного супроводу діяльності не передбачає відмову від затверджених у минулому методів, а лише уточнює їх нову роль у рамках певної системи[216, с. 215].

8. Принцип цілеспрямованості – орієнтація аналітичної діяльності на досягнення конкретних цілей для вирішення певних завдань як результатів практичної діяльності[216, с. 215].

9. Принцип незалежності – наявність у кожного працівника аналітичного підрозділу можливості вільно висловити свою думку за результатами проведеного дослідження і довести її до вищого керівництва[216, с. 215].

10. Принцип системності – комплексний аналіз проблем з урахуванням їх місця, ролі та взаємозв'язків у загальній структурі забезпечення діяльності відомств[216, с. 213-216].

Окрім принципів діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ, Розгляд форм діяльності НПУ у сфері поліцейської діяльності, керованої аналітикою, неминуче включає аналіз методів її реалізації. Теоретичні засади методів діяльності державних органів ґрунтовно опрацьовано у працях О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, В.Л. Грохольського, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка та інших дослідників. У загальноживаному сенсі «метод» означає спосіб чи прийом здійснення певної діяльності. У теорії адміністративного права метод трактується як засіб практичної реалізації завдань або функцій відповідного органу; відповідно, метод управління – це спосіб здійснення управлінських функцій, тобто впливу суб'єкта управління на об'єкт[2, с. 146].

Реалізація аналітичної діяльності відбувається передусім шляхом використання методів пізнавальної роботи, кожен із яких становить цілісну систему принципів, правил, прийомів та алгоритмів, що сформувалися у процесі

їх практичного застосування. Водночас і досі у науковому та практичному середовищі відсутня єдність щодо класифікації та систематизації аналітичних методів. Вони розглядаються як творчі інтелектуальні процедури, які активізують не лише раціональне, свідоме знання дослідника, але й підсвідомі та інтуїтивні механізми, потенціал яких суттєво перевищує можливості виключно усвідомленої інтелектуальної діяльності.

Загалом методи аналітичної роботи традиційно поділяють на дві основні групи: методи збирання інформації (спостереження, опитування, анкетування, порівняння, вимірювання, бесіда, експеримент тощо) та методи її дослідження. У межах останньої групи широко застосовується критичний аналіз наукової та методичної літератури, що поєднується з урахуванням практичного досвіду відповідно до сучасного рівня методики та техніки дослідження[89, с. 23].

Питання щодо форм та методів діяльності Національної поліції України у сфері правової охорони не виходить з поля зору дослідників. Цим науковим категоріям присвятили свої праці В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, О.В. Батраченко, А.І. Берлач, Є.В. Білозьоров, Є.О. Гіда, І.П. Голосніченко, В.Л. Грохольський, С.М. Гусаров, О.В. Джафарова, А.М. Завальний, І.П. Катеринчук, О.Ф. Кобзар, Я.Ю. Кондратьєв, С.О. Кузніченко, О.М. Музичук, А.Ю. Олійник, О.М. Резнік, В.Ю. Шильник, К.В. Шкарупа та інші.

З'ясування змісту понять «форми» та «методи» діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, доцільно розпочати з дослідження понять «форма діяльності» та «метод діяльності». При цьому варто зазначити, що в науковій літературі для розрізнення діяльності поряд з поняттям «форми», як найбільш поширеного і нормативно визначеного, застосовують також поняття «види», «способи», «типи» та інші класифікаційні означення. Численні суб'єкти, що здійснюють правоохоронну діяльність реалізують свої функції за допомогою засобів управлінського впливу на певні об'єкти управління. Такий вплив через постійне ускладнення суспільних відносин не є однаковим, акти впливу відрізняються один від одного за своїм зовнішнім виразом та набуває ознак форм управлінської діяльності.

Поняття «форма» (лат. *forma* – зовнішній вид) є однією з основних категорій філософії і має кілька значень. Наприклад, у лексикографічних виданнях подають кілька визначень поняття «форма»: 1) зовнішній вигляд, обрис предмета; 2) вид, тип, структура, спосіб організації; 3) зовнішні ознаки, видимість чого небудь у протиставленні до змісту; 4) встановлений зразок, порядок, що обумовлене певним змістом; 5) пристосування, шаблон, за допомогою якого надають певного вигляду, певних обрисів; 6) однаковий за кроєм, кольором службовий одяг людей одного відомства; 7) сукупність засобів зображення у художньому творі; 8) пристрій для відливки предметів; 9) будь-який зовнішній вираз явища[23].

У філософії говорять про форми існування матерії та форми прояву людської свідомості. О.О. Навроцький, розглядаючи «форму» як філософську категорію, зауважив, що вона характеризується подвійною сутністю: внутрішньою – як організація змісту та зовнішньою – як спосіб зовнішнього прояву змісту, а також спосіб зв'язку елементів змісту, а також як співвідношення між способом організації речі і власне матеріалом, із якого ця річ складається[3, с. 248].

В юриспруденції поняття «форма» використовують у значеннях: 1) зовнішній вид, зовнішній обрис; 2) устрій, структура будь-чого, система організації[121].

В юридичній літературі та актах права застосовують поняття: «форми держави», «форми управління», «форми джерел права», «форми правових актів», «форми договорів», «форми діяльності органів щодо здійснення функцій держави», «форми управлінської діяльності», «адміністративно-правові форми», а також прояв цього виразу в окремих сферах діяльності – «форми державного управління», «форми здійснення виконавчої влади», «форми адміністративної діяльності органів публічної адміністрації» та інші[144, с. 243].

Усі досліджені нами форми діяльності тісно пов'язані між собою, доповнюють одна одну і є засобами досягнення цілей, поставлених перед

підрозділами кримінального аналізу Національною поліцією України. З викладеного можна зробити висновок, що форми діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України – це сукупність однорідних, конкретних дій поліцейських, які пов'язані зі створенням оптимальних умов: для забезпечення особистих прав і свобод; для усунення факторів, що приводять до порушення прав та свобод чи ускладнюють їх реалізацію.

Існування методу зумовлено існуванням конкретної форми діяльності[142, с. 172]. Отже, «форма» та «метод» є взаємопов'язаними категоріями та обумовлюють існування одна одної. Енциклопедична література «метод» пояснює як: 1) спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя; 2) прийом або система прийомів трудової діяльності; 3) спосіб досягнення мети, вирішення певного завдання[142, с. 313]. Інше лексикографічне видання визначає зміст цього поняття як: 1) спосіб організації практичного та теоретичного освоєння дійсності; 2) спосіб, прийом, або система прийомів для досягнення якої-небудь мети, для виконання певної операції[96, с. 536].

Таким чином, метод (у тій або іншій формі) зводиться до сукупності певних правил, прийомів, способів, норм пізнання та діяльності. Він є системою принципів, вимог, які орієнтують суб'єкта на вирішення конкретного завдання, досягнення результатів у певній сфері діяльності. Метод дисциплінує пошук істини, дає змогу зекономити сили і час, рухатися до мети найкоротшим шляхом, регулюючи пізнавальну та інші форми діяльності людини.

Методи, як базові категорії, всіх суспільних наук, обумовили виникнення методології (вчення про методи) – системи певних теоретичних принципів, логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки.

В.К. Колпаков пояснює цю правову категорію як сукупність прийомів впливу, що містяться в адміністративно-правових нормах, за допомогою яких установлюється юридичне владне і юридичне підвладне становище сторін у правовідносинах[56, с. 180].

Інші автори під адміністративно-правовими методами зазвичай розуміють способи та прийоми безпосереднього та цілеспрямованого впливу органів публічної адміністрації на підпорядковані їм об'єкти[27, с. 185-188].

У сучасній вітчизняній літературі адміністративного права можна зустріти різні підходи до класифікації методів адміністративної діяльності. Їх поділяють на: демократичні та недемократичні; адміністративні та економічні, наукові та ненаукові; гнучкі та жорсткі; прямого та непрямого впливу та інші[34, с. 196-198; 27, с. 187-188; 45, с. 155].

Дослідник методів правоохоронної діяльності В.В. Крикун розподілив їх на: правові – переконання, примус, притягнення до юридичної відповідальності тощо; неправові – здійснюються на власний розсуд суб'єктів правоохоронної діяльності; організаційно-правові – у їх межах відбувається забезпечення функціонування адміністративно-правового механізму правоохоронної діяльності за різноманітними напрямками[61, с. 103].

Методи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України виражають різні правоохоронні аспекти, які надають можливість уявити правовий механізм цієї діяльності та систему засобів, що застосовуються для досягнення правоохоронної мети. Правоохоронна діяльність, як і будь-яка діяльність людини, є наслідком процесів мислення: теоретичного, інтуїтивного, аналітичного, критичного, творчого тощо.

Таким чином, описуючи систему методів діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, ми не можемо оминати загальні методи мислення, що притаманні як науковому (теоретичному) пізнанню, так і практичній та буденній діяльності. Ці методи, на думку Є.В. Білозьорова, застосовуються для пізнання в теорії держави та права[126, с. 21], а відтак, застосовуються і в будь-якій юридичній діяльності. До цих методів належать: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення та індукція. М.В. Ковалів розрізняє методи керівництва, які регламентують (організаційно-адміністративні та стимулюючі), і методи організаційно-адміністративного впливу, в основі яких

лежить влада керівника, що спирається на нормативні акти, які закріплюють завдання, функції, права, обов'язки, структуру[52, с. 113]. О.Ф. Кобзар класифікує методи діяльності поліції на позитивні (переконання та заохочення) та негативні (примус)[53, с. 15].

В адміністративній діяльності застосовуються різні способи, засоби та прийоми, а також їхні комбінації, перелік яких є мінливим залежно від великої кількості чинників: етапів історичного розвитку, правової політики держави, у тому числі в частині пеналізації чи декриміналізації окремих видів діянь, стану соціального регулювання щодо окремих об'єктів тощо. Тому говорити про статичний чи об'єктивно визначений перелік методів правоохоронної діяльності можна лише щодо конкретного об'єкта, однак і такий перелік не буде сталим.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що методи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України – це визначені нормами права способи, засоби та прийоми безпосереднього та цілеспрямованого впливу органів та посадових осіб Національної поліції на свідомість і поведінку фізичних осіб, а також на діяльність підприємств, установ та організацій та їхніх посадових осіб з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій, що направлені на виконання юридичних обов'язків щодо запобігання загроз правам, свободам і законним інтересам людини та громадянина.

У підрозділах кримінального аналізу застосовують як якісні, так і кількісні підходи – залежно від поставленого аналітичного завдання та практичної потреби. Якісні методи використовують під час опрацювання нелінійних джерел для виявлення смислових структур і патернів взаємозв'язків. До них належать польові дослідження (зокрема спостереження за характеристиками місцевості/місця події) та контент-аналіз службової документації. Наративні частини поліцейських повідомлень розглядають як якісні дані: через їхню природу великі масиви таких відомостей не піддаються стандартній статистичній обробці і насамперед аналізуються для виокремлення тем, мотивів і повторюваних сюжетів. Кількісні методи застосовують, коли здійснюється статистичний аналіз числових або категоріальних змінних. Типові показники –

дата, час, локація та вид правопорушення – дають змогу використовувати елементарний статистичний інструментарій: частоти, відсотки, середні величини та відносні коефіцієнти/показники. Хоч значна частина робіт із аналізу злочинності має кількісний вимір, у повсякденній практиці переважають саме ці базові процедури.

Водночас сучасне трактування змісту кримінального аналізу є суттєво ширшим: воно інтегрує якісні й кількісні підходи у змішані методичні дизайни та охоплює просторово-часовий, мережевий і прогностичний виміри опрацювання даних. Відповідно до звітів Міжнародної асоціації аналітиків злочинності визначено узагальнений підхід, за яким кримінальний аналіз – це професія та процес, у яких використовується комплекс кількісних і якісних методів для аналізу даних, що мають цінність для правоохоронних структур, а його результати підлягають використанню в кримінальних розслідуваннях і кримінальному переслідуванні, патрульній діяльності, стратегіях запобігання та скорочення злочинності, а також для розв’язання проблем та оцінювання ефективності діяльності поліції[166, с. 6].

З огляду на потреби забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави і підтримання транскордонної взаємодії в умовах зростаючих загроз, першочерговим є розгортання й упровадження сучасних технологічних рішень. Система запобігання злочинності функціонує у швидкозмінному середовищі, тож актуальний рівень її інформатизації вимагає подальшого розвитку: технічного переоснащення, розширення автоматизації процесів, імплементації стандартів ЄС та вдосконалення інформаційного обміну між усіма суб’єктами протидії злочинності. Із цією метою в державі схвалено Стратегію боротьби з організованою злочинністю, реалізація якої передбачає три взаємопов’язані етапи.

Оцінювання загроз (SOCTA Україна). На першому етапі здійснюється об’єктивний і всебічний аналіз стану організованої злочинності в Україні. На його підставі формується національна SOCTA, що визначає актуальні загрози, їхній вплив на державні органи, місцеве самоврядування та суспільство, чинники

сталості ОЗГ і ймовірні майбутні ризики. Аналітичні висновки СОСТА трансформуються у політичні пріоритети та стратегічні цілі, які стають основою для подальших комплексних планів.

Визначення пріоритетів і планування заходів. Відповідно до висновків СОСТА міжвідомча комісія – Національний координатор – затверджує обмежену кількість стратегічних цілей і формує комплексні плани заходів (по одному–дві на кожен пріоритет). У кожному плані окреслюється цільова загроза, визначаються інструменти протидії на стратегічному й оперативному рівнях та встановлюються критерії успішності на завершення кожного етапу виконання. Плани можуть переглядатися щорічно з урахуванням проміжних результатів і появи нових загроз.

Реалізація комплексних планів. На завершальному етапі державні органи, відповідальні за протидію організованій злочинності, виконують заплановані заходи, за потреби із залученням інститутів громадянського суспільства. Про хід виконання, завершення чи причини невиконання комплексних планів інформується Національний координатор.

Запобігання та протидія організованій злочинності у сферах підвищеного ризику реалізуються через комплекс взаємопов'язаних управлінських і правоохоронних заходів, зокрема:

- формування на центральному та регіональному рівнях системної політики протидії організованій злочинності й «тінізації» економіки шляхом створення переваг легальної господарської діяльності та консолідації зусиль дотичних державних інституцій;
- упередження та розрив зв'язків між організованими злочинними групами й особами/структурами, що сприяють терористичній діяльності, посягають на суверенітет і територіальну цілісність України;
- запровадження безперервного моніторингу (з обов'язковою фіксацією результатів) випадків протиправного заволодіння активами суб'єктів господарювання за участю ОЗГ;

- створення дієвих механізмів виявлення та припинення функціонування джерел злочинних доходів, якими користуються ОЗГ;
- посилення спроможностей органів державної влади, задіяних у протидії організованій злочинності, у сфері кібербезпеки та реагування на стрімку еволюцію фінансових й інформаційних технологій, а також на розгалуження національних і транскордонних комунікацій злочинних мереж;
- нейтралізацію ОЗГ, що становлять загрозу національній безпеці, та позбавлення їх доступу до коштів злочинного походження, у тому числі шляхом виявлення, аналітичного опрацювання й розслідування фактів тіньового виведення капіталу до офшорних юрисдикцій і країн із низьким рівнем правозастосовчої співпраці з правоохоронними органами.

Система інформаційно-аналітичного, наукового й кадрового забезпечення суб'єктів боротьби з організованою злочинністю передбачає:

1. Інституційні та методичні впровадження:
 - інтеграцію системи кримінального аналізу та оцінювання ризиків організованої злочинності, гармонізованої зі стандартами ЄС;
 - розгортання національної системи SOCTA Україна для визначення реального стану загроз, пріоритетних чинників впливу, напрямів діяльності ОЗГ (у т.ч. їхніх характеристик та інфраструктури), а також наслідків для суспільства і середовища, що сприяє злочинності;
 - запровадження постійно діючої системи моніторингу, оцінювання ефективності та контролю виконання державної політики у сфері протидії організованій злочинності.
2. Технологічну інфраструктуру:
 - розроблення та впровадження єдиної захищеної інформаційної системи з наданням оперативного доступу суб'єктам протидії ОЗ до державних реєстрів і баз даних, забезпеченням взаємообміну даними (включно з електронними, поштовими та іншими повідомленнями) та визначенням відповідального органу за технічне адміністрування цієї системи[108].

Усі методи та форми можна відокремити один від одного, однак, через перебування усіх форм та методів в органічному взаємозв'язку, ефективність правоохоронної діяльності Національної поліції досягається при їхньому комплексному та системному використанні. Необхідно враховувати актуальні завдання, що стоять перед суб'єктом. Вибір форми та методу діяльності здійснюється з урахуванням особливостей, характеру і специфіки конкретної ситуації, об'єкта адміністративного впливу та низки багатьох індивідуальних факторів.

Таким чином, підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України відіграють центральну роль у впровадженні моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою.

Форми їх діяльності охоплюють як організаційно-інформаційні (збір, обробка, координація), так і прогностично-профілактичні аспекти, що забезпечує комплексний підхід до протидії злочинності.

Методи діяльності поєднують традиційні (статистичні, порівняльні, документальні) та інноваційні (Big Data, AI, OSINT), що відповідає сучасним викликам інформаційного суспільства.

Впровадження сучасних методів кримінального аналізу дозволяє суттєво підвищити ефективність як оперативно-службової діяльності, так і стратегічного планування правоохоронних органів.

Подальший розвиток системи кримінального аналізу в Україні має відбуватися у напрямі гармонізації з європейськими та міжнародними стандартами, розширення можливостей міжвідомчої співпраці та впровадження інноваційних цифрових інструментів.

2.3. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України

У сучасних умовах розвитку злочинності, що характеризується високим рівнем організованості, латентності та використанням новітніх інформаційних технологій, ефективна діяльність підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України неможлива без належної взаємодії та координації.

Координація діяльності підрозділів кримінального аналізу є також відповіддю на виклики цифровізації та збільшення обсягів інформації, яка потребує швидкої аналітичної обробки. Без належної взаємодії між структурними елементами поліції та іншими суб'єктами сектору безпеки (СБУ, ДПСУ, органами прокуратури, міжнародними партнерами) ускладнюється формування єдиної картини криміногенної ситуації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Також в умовах децентралізованої структури НПУ проблема дублювання функцій, затримки в обміні інформацією, недостатньої уніфікації методів аналізу та відсутності єдиного стратегічного бачення ускладнює досягнення максимальної ефективності. Таким чином, координація та взаємодія підрозділів кримінального аналізу виступають одним із ключових факторів підвищення результативності правоохоронної діяльності та адаптації української поліції до європейських стандартів.

Як було обґрунтовано вище, діяльність підрозділів кримінального аналізу НПУ спирається на принципи єдності, спільності кінцевої мети та взаємодії, зорієнтованої на забезпечення реалізації функцій держави. Відповідно, взаємодія виступає базовою засадою функціонування будь-якого органу публічної влади, у тому числі підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України.

Ефективне виконання правоохоронних завдань, пов'язаних з опрацюванням великих масивів даних, неможливе без скоординованої роботи всіх залучених суб'єктів: органів публічної адміністрації, інститутів громадянського суспільства, суб'єктів господарювання та громадян. Аналітична

правоохоронна діяльність має комплексний і структурований характер; саме комплексне вирішення проблем забезпечує належний результат.

Як філософську категорію взаємодію осмислювали Г.В.Ф. Гегель, Г.В. Лейбніц та ін. У сфері управління цей феномен досліджували К. Арджиріс, Ф. Герцберг. У вітчизняній правовій науці до загальних питань взаємодії державних органів зверталися В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, Р.Б. Бутко, Е.В. Додін, А.Т. Комзюк, О.Є. Користін, Т.В. Корнякова, М.Я. Сидор, В.Є. Тарасенко та ін. Попри значний ступінь опрацювання окремих аспектів, питання механізмів забезпечення ефективної взаємодії у правоохоронній діяльності залишаються актуальними, що зумовлює потребу у подальших дослідженнях.

Термін «взаємодія» є усталеним у теорії адміністративного права і юридичній практиці. У загальному значенні його тлумачать як «взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджену дію між ким-, чим-небудь»[21, с. 85]. Лексикографічні джерела подають різні інтерпретації поняття: «Українська юридична енциклопедія» визначає взаємодію як різновид прямого чи опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення-зв'язку[146, с. 7]; Великий тлумачний словник сучасної української мови підтверджує розуміння взаємодії як узгодженої спільної дії та взаємного зв'язку[21, с. 85].

У прикладному вимірі управлінських відносин М.П. Гурковський трактує взаємодію як «взаємну узгоджену дію двох чи більше суб'єктів для досягнення спільної мети»[37, с. 212]. А.М. Михненко, С.О. Кравченко, І.В. Пантелейчук розглядають її як процес взаємного впливу елементів один на одного – найзагальнішу, універсальну форму руху та розвитку[124, с. 8-9]. О.М. Бандурка підкреслює операційний аспект, розуміючи взаємодію як комплекс спільних або узгоджених у часі й просторі дій кількох оперативних підрозділів, спрямованих на розв'язання визначених завдань у боротьбі зі злочинністю[8, с. 139-140].

Узагальнюючи доктринальні підходи, більшість дослідників виділяють ключові ознаки взаємодії: багатосуб'єктність, ієрархічну автономність учасників, узгодженість за цілями, завданнями, місцем і часом. На думку

Х.П. Ярмакі, взаємодія правоохоронних органів як цілісна система характеризується, зокрема, наявністю не менше двох учасників; узгодженістю їхніх дій, що впливає з єдиної мети; діловим співробітництвом і взаємодопомогою для розв'язання спільних завдань; нормативною визначеністю; погодженістю за місцем і часом; а також ієрархічною незалежністю суб'єктів[148, с. 71].

На нашу думку, з огляду на предмет дослідження, взаємодію у правоохоронній і управлінській площинах, а відтак у роботі підрозділів кримінального аналізу НПУ, доцільно описувати і з атрибутивного погляду – крізь призму наявності таких елементів, як мотиви, цілі, ризики, механізми дії, нормативне й ресурсне забезпечення (включно з фінансовим і кадровим), а також межі свободи вибору форм і методів реалізації.

Взаємодія підрозділів кримінального аналізу НПУ має багаторівневий характер і здійснюється в кількох ключових формах:

- вертикальна взаємодія;
- горизонтальна взаємодія;
- міжвідомча взаємодія;
- міжнародна координація.

Кожна з наведених взаємодій відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності правоохоронної діяльності. Так, вертикальна взаємодія полягає в налагодженні двостороннього обміну інформацією та аналітичними матеріалами між центральним апаратом – Департаментом кримінального аналізу Національної поліції України – та регіональними підрозділами. Така форма взаємодії забезпечує оперативність прийняття управлінських рішень, уніфікацію методів аналізу та синхронізацію дій на різних рівнях поліцейської системи. Вертикальна комунікація дозволяє своєчасно виявляти загальнонаціональні тенденції злочинності, координувати розслідування масштабних кримінальних явищ та формувати стратегічне бачення розвитку аналітичної діяльності.

В свою чергу горизонтальна взаємодія передбачає співпрацю між територіальними органами поліції та різними структурними підрозділами

всередині системи. Зокрема, йдеться про взаємодію кримінальних аналітиків із оперативними, слідчими та підрозділами кіберполіції. Її метою є забезпечення комплексного підходу до виявлення та розкриття злочинів, уникнення дублювання функцій, а також підвищення якості збирання та аналізу доказової бази. Горизонтальний рівень дозволяє налагодити ефективний обмін оперативною інформацією, що є особливо важливим у випадках протидії організованій злочинності та кіберзагрозам.

Щодо міжвідомчої взаємодії, то вона охоплює співпрацю підрозділів кримінального аналізу з іншими державними інституціями, які виконують правоохоронні чи контрольні функції. Серед ключових партнерів виступають Служба безпеки України, органи прокуратури, Державне бюро розслідувань, Державна митна служба та Державна прикордонна служба. Така форма взаємодії сприяє ефективному обміну даними, необхідними для комплексного аналізу криміногенної ситуації, виявлення транскордонних злочинних схем, протидії корупції та економічній злочинності. Важливим завданням є подолання правових і технічних бар'єрів у сфері обміну інформацією та створення інтегрованих каналів комунікації.

Дуже важливою на сьогодні, в умовах війни, є міжнародна координація, яка розглядається як стратегічний напрям розвитку кримінального аналізу в Україні. Вона передбачає активну участь підрозділів Національної поліції у спільних операціях та проєктах, що реалізуються під егідою Європолу, Інтерполу та інших міжнародних структур. Окрім практичної співпраці у сфері розслідування транснаціональної злочинності, важливим аспектом виступає участь у міжнародних освітніх програмах, тренінгах і науково-дослідницьких проєктах. Така взаємодія сприяє впровадженню передових методик кримінального аналізу, інтеграції українських стандартів із європейськими та підвищенню професійного рівня кадрів.

Таким чином, форми взаємодії підрозділів кримінального аналізу охоплюють увесь спектр – від внутрішньої координації в межах Національної поліції до міжнародного співробітництва, що створює комплексну основу для

підвищення ефективності правоохоронної діяльності в умовах сучасних викликів безпеці.

Ефективна взаємодія (координація) діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України потребує системного підходу, який поєднує організаційні, технологічні та методологічні інструменти. Серед ключових методів координації можна виокремити такі:

1. Впровадження єдиних інформаційних платформ. Одним із базових напрямів підвищення ефективності є створення інтегрованих інформаційних систем, що забезпечують доступ до повних і актуальних даних усіх правоохоронних органів. Такі системи включають єдині бази даних, аналітичні панелі (dashboards), автоматизовані системи обробки великих обсягів інформації (Big Data). Використання уніфікованих платформ дозволяє зменшити фрагментарність у доступі до даних, прискорює обмін інформацією, мінімізує ризики дублювання розслідувань та створює основу для стратегічного прогнозування злочинності.

2. Уніфікація стандартів аналітичної роботи та методик оцінки ризиків. Для забезпечення високої якості кримінального аналізу необхідним є застосування єдиних методологічних підходів. Це стосується як процедур збору, обробки та верифікації інформації, так і методів оцінки кримінальних ризиків. Уніфікація стандартів сприяє порівнюваності результатів між різними підрозділами, забезпечує цілісність підходів на національному рівні та відповідає вимогам інтеграції у європейський простір безпеки.

3. Створення спільних робочих груп і ситуаційних центрів. Одним із дієвих інструментів координації є формування міжвідомчих і міжрегіональних робочих груп, які залучають аналітиків, оперативних співробітників та експертів у сфері безпеки. Паралельно функціонування ситуаційних центрів дозволяє здійснювати оперативний моніторинг криміногенної ситуації, проводити комплексні оцінки ризиків та координувати реагування на масштабні загрози. Такий формат забезпечує колективне прийняття рішень і підвищує якість управлінських заходів.

4. Проведення регулярних тренінгів і спільних навчань. Важливим напрямом є постійний розвиток кадрового потенціалу. Організація тренінгів, семінарів і практичних навчань сприяє уніфікації підходів до аналітичної діяльності, підвищує рівень професійних компетенцій та формує спільне розуміння завдань кримінального аналізу серед різних підрозділів. Крім того, міжнародні навчальні програми забезпечують імплементацію найкращих практик ЄС та НАТО у вітчизняну систему.

5. Використання методології ІЛР, яка розглядається як базова концепція, яка передбачає перехід від традиційної реактивної моделі поліцейської діяльності до проактивної, орієнтованої на прогнозування та попередження злочинів. Використання цієї методології забезпечує більш ефективний розподіл ресурсів, концентрацію зусиль на пріоритетних напрямках боротьби зі злочинністю, а також формує підґрунтя для стратегічного управління правоохоронними процесами. Упровадження ІЛР створює умови для інтеграції української поліції до європейського та міжнародного безпекового середовища.

Таким чином, методи координації охоплюють як технологічний вимір (створення єдиних платформ і баз даних), так і організаційно-методологічний (робочі групи, стандарти, навчання, концепція ІЛР). Їх комплексне застосування дозволить суттєво підвищити результативність кримінального аналізу та забезпечити сталий розвиток системи безпеки України.

На нашу думку, таке сприйняття взаємодії є змішуванням двох принципово різних видів діяльності: виконавської, яка виконує функції об'єкта управління, та управлінської, що включає функції суб'єктів управління. Нормативно-правове регулювання взаємодії підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України з іншими суб'єктами діяльності у сфері запобігання злочинності забезпечується цілою системою нормативно-правових актів. Перш за все, взаємодія в діяльності Національної поліції визначена Законом України «Про Національну поліцію»[105]. Так, ст. 5 вказаного закону визначає взаємодію поліції з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування, однією з форм законної діяльності

поліції[105, ст. 5]. Зміст приписів ч. 1 ст. 11 Закону зводиться до того, що взаємодія з населенням та територіальними громадами, як форма діяльності поліції, спрямована на задоволення їхніх потреб[105, ст. 11]. Крім того, зазначений закон передбачає інформаційну взаємодію поліції з іншими органами державної влади, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями (п. 4 ч. 2 ст. 25 Закону), взаємодію між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування, визначаючи при цьому обов'язкові форми такої взаємодії (ст. 88), а також мету та форми взаємодії поліції з громадськістю (ст. 89)[105, ст. ст. 5, 11, 25, 88, 89].

Зазначені норми Закону «Про Національну поліцію» конкретизуються Постановою КМУ від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», а саме: Національна поліція під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами та організаціями[105; 123].

Ефект взаємодії у правоохоронній діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції досягається шляхом: послідовної взаємодії на всіх стадіях цієї діяльності; перманентністю взаємодії (протяжністю в часі); комплексністю застосування форм та методів взаємодії; узгодженістю застосування заходів адміністративного впливу кожного суб'єкта взаємодії. Створення ефективної системи взаємодії підрозділів кримінального аналізу Національної поліції з іншими суб'єктами запобігання злочинності слід розглядати як найважливішу та необхідну умову успішного досягнення мети в діяльності правоохоронних органів.

Безсумнівно, зміцнення і розвиток партнерських відносин підрозділів кримінального аналізу Національної поліції та інститутів громадянського суспільства підвищує рівень правової культури та соціальної активності громадян, сприяє зниженню рівня антигромадської протиправної поведінки, робить інформаційно відкритою правоохоронну систему, підвищує рівень довіри до неї, її авторитет і престиж. До форм спільної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції щодо запобігання злочинності, поряд із взаємодією, належить координація.

Для більш глибокого з'ясування поняття «взаємодії» підрозділів кримінального аналізу Національної поліції у кримінальному провадженні доцільно провести його відмежування від «координації», зміст якого варіюється у відповідних правових нормах або впливає з їх змісту.

Термін «координація», який походить від латинських слів «со (cum)» – разом, спільно і «ordinatio» – упорядкування, за своєю суттю означає не просте узгодження, а узгодження вироблене і встановлене з декількома самостійно функціонуючими системами. Узгодження може здійснюватися самими суб'єктами діяльності, а може бути результатом діяльності відповідного органу[24, с. 266].

У будь-якому разі зміст координації полягає у відшуванні доцільного співвідношення між діями суб'єктів. Аналіз наукових джерел засвідчує відсутність єдиних підходів до розуміння координації. На думку ж В.П. Пивненка координація – це функція одного із суб'єктів системи, а взаємодія – принцип діяльності, засіб їх контактів із суб'єктами інших служб і підрозділів[92, с. 157-159].

Інші вчені, Ю.В. Марченко та С.Г. Калмиков, зазначають, що координація містить у собі елементи підпорядкування взаємодіючих підрозділів координуючому центрові, який наділений владними повноваженнями, рішення якого є обов'язковими для взаємодіючих сторін[74, с. 71].

Дослідження поняття ускладнюються тим, що навіть в термінологічних словниках «координація» визначається словами «погодженість», «узгодженість», «упорядкування», «приведення у відповідність». Більше того, під узгодженням розуміють дію за значенням «узгоджувати» тобто надавати відповідність, будь-чому, єдності з чим-небудь, встановлювати відповідність, єдність між чимось. Тому, для розмежування категорій «взаємодія» і «координація», як пропонує В.М. Малюга, слід визначити і показати внутрішні, суттєві ознаки, які відрізняють ці види діяльності[70, с. 57].

Визначальною ознакою взаємодії є відсутність владно-субординаційних відносин між учасниками: суб'єкти спільної діяльності виступають рівноправними. У літературі трапляються спроби додатково розмежувати координацію та взаємодію, однак частина таких підходів викликає заперечення. Так, В.П. Корж вважає, що координація не зводиться до розкриття конкретного злочину, тоді як взаємодія неодмінно прив'язана до розслідування певного кримінального правопорушення; взаємодія слідчого здійснюється на підставі вимог КПК України та Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», натомість координація реалізується під керівництвом прокуратури через координаційні наради, де планується спільна діяльність правоохоронних органів[58, с. 310-311].

Досягнення цілей правоохоронної діяльності потребує консолідації зусиль багатьох учасників (органів, підрозділів, посадових осіб тощо), а відтак – узгодженості їхніх дій. Координація підрозділів кримінального аналізу НПУ полягає в погодженні дій між цими суб'єктами; взаємодія ж ґрунтується на спільних узгоджених рішеннях за збереження самостійності кожного в межах наданих законом повноважень. Водночас горизонтальний характер зв'язків не виключає конфліктів, здатних дезорганізувати правоохоронний процес.

Узагальнюючи, координація передбачає наявність відносин влади та підпорядкування між учасниками спільної роботи, тоді як взаємодія – це співпраця суб'єктів із різною компетенцією, які не перебувають у відносинах субординації. Відтак поєднувати або зливати ці дві самостійні форми організації

спільної діяльності слідчого з іншими учасниками кримінального провадження недоцільно.

Координація діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ зазвичай реалізується через такі форми:

- розроблення погоджених планів;
- обмін інформацією з питань профілактичних заходів;
- проведення координаційних нарад;
- спільні правоохоронні заходи;
- взаємодопомога у виконанні правоохоронних завдань;
- спільна нормотворча робота (спільні розпорядчі акти, листи тощо).

Правовідносини між слідчими підрозділами та підрозділами кримінального аналізу НПУ під час виявлення, припинення і розслідування кримінальних правопорушень мають подвійний характер: вони є як процесуальними (урегульованими КПК), так і непроцесуальними (визначеними іншими законами або підзаконними актами). У теорії та практиці ці відносини позначають як взаємодію, а передбачені кримінальним процесуальним законодавством способи зв'язку (доручення та вказівки слідчого підрозділам кримінального аналізу, надання допомоги під час проведення НС(Р)Д тощо) – як форми взаємодії. Необхідність об'єднання зусиль слідчих і підрозділів кримінального аналізу для успішного розкриття та розслідування правопорушень прямо впливає з норм КПК України[62].

Законодавчо визначені підстави взаємодії цих підрозділів такі:

- спільність мети та завдань – ефективність досягається лише шляхом кооперації органів досудового розслідування й оперативних підрозділів;
- рівна юридична сила процесуальних актів – протоколи, складені працівниками оперативних підрозділів, мають таке саме доказове значення, як і протоколи слідчого;
- необхідність використання можливостей обох сторін: слідчий має право проводити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 40 КПК України), а підрозділи кримінального аналізу можуть здійснювати НС(Р)Д

виключно за письмовим дорученням слідчого чи прокурора (ст. 41 КПК України)[62].

Ідея нормативного закріплення права слідчого самостійно проводити НС(Р)Д виходить із того, що, орієнтуючись у зібраних матеріалах, він чітко визначає мету та очікувані докази. За висновком В.І. Фаринника, це має прискорити встановлення істини у провадженні та відновлення порушених прав громадян[132, с. 101]. Водночас практика свідчить: більшість доручень щодо НС(Р)Д виконують саме оперативні підрозділи, що розширює сферу їхньої взаємодії зі слідчими та потребує додаткового відомчого й міжвідомчого врегулювання.

Поділяючи позицію В.В. Топчія, Л.Д. Удалової та ін., доцільно виокремлювати дві форми взаємодії – процесуальну та організаційну (непроцесуальну)[129, с. 76].

До процесуальних форм (урегульованих КПК України) належать:

- надання допомоги слідчому під час проведення НС(Р)Д (ст. 40 КПК України)[62];
- виконання доручень і вказівок слідчого щодо НС(Р)Д (ст. 40, 246 КПК України)[62];
- фіксація та передання слідчому (прокурору) результатів НС(Р)Д (ст. 252 КПК України)[62].

До організаційних (непроцесуальних) форм (передбачених відомчими актами) належать:

- узгоджена робота в складі слідчо-оперативної групи;
- погоджене планування спільних НС(Р)Д;
- обмін оперативно значущою інформацією (зокрема через криміналістичні та оперативні обліки);
- спільне використання криміналістичних і оперативно-технічних засобів;
- координація ОРЗ і НС(Р)Д;
- контроль.

Ключова відмінність полягає в тому, що процесуальні форми спираються на норми КПК, тоді як організаційні виконують роль каналів комунікації між слідчим та уповноваженими оперативними підрозділами (умовно: перші – це «способи співпраці», другі – «способи зв'язку»).

Найтиповішою формою взаємодії слідчого з підрозділами кримінального аналізу є виконання оперативним підрозділом доручень і вказівок слідчого. Під дорученням пропонується розуміти обов'язкову до виконання загальну вимогу щодо проведення НС(Р)Д, яку (у межах слідчо-оперативної групи) керівник групи адресує слідчим та оперативним співробітникам, що входять до її складу. Законодавчі підстави надання таких доручень прямо випливають зі ст. 40 КПК України (право слідчого доручати проведення слідчих і негласних слідчих дій) та зі ст. 246 КПК України (право слідчого самостійно проводити НС(Р)Д або доручити їх проведення відповідним оперативним підрозділам)[62].

Взаємодія слідчого й підрозділу кримінального аналізу під час розшуку підозрюваного – це співпраця органів, які не перебувають у відносинах підпорядкування, але діють із провідною роллю слідчого для виконання його доручень щодо окремих слідчих та негласних слідчих дій або комплексу розшукових заходів, спрямованих на встановлення місцезнаходження підозрюваного та його затримання. Зміст такої діяльності охоплює весь спектр заходів, передбачених кримінальним процесуальним законом, що вживаються з метою виявлення та затримання розшукуваної особи[215, с. 150-152].

Узагальнення практики свідчить, що така форма взаємодії, як залучення підрозділів кримінального аналізу Національної поліції до забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій у межах розслідування кримінальних правопорушень, є об'єктивно необхідною у випадках, коли: (1) окремі НС(Р)Д потребують значного обсягу організаційної й технічної роботи або посилені гарантії безпеки учасників; (2) виконання пов'язаних функцій належить до спеціальної компетенції оперативних підрозділів.

Типові прояви такої допомоги включають:

- безпосередню участь у НС(Р)Д, зокрема в складі оперативних комбінацій під час контролю за вчиненням злочину (контрольована поставка, оперативна закупка тощо);
- попередження та припинення порушень установленого порядку під час проведення НС(Р)Д;
- залучення спеціальних знань працівників підрозділів кримінального аналізу, які беруть участь у НС(Р)Д у статусі фахівців.

Конкретний формат і обсяг такої допомоги визначаються обставинами кримінального провадження, видом НС(Р)Д та іншими релевантними умовами. Ефективність взаємодії забезпечується завчасним чітким доведенням слідчим завдань, порядку проведення дії та очікуваних результатів.

Таким чином, ефективність взаємодії та координації підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України значною мірою залежить від наявних ресурсів, рівня організаційної узгодженості та інтегрованості у міжнародний безпековий простір. Водночас сучасний стан функціонування цієї системи виявляє низку проблем, які істотно обмежують її результативність.

Однією з ключових проблем є фрагментарність доступу до інформаційних ресурсів. Наявність відомчих баз даних без належної інтеграції та відсутність єдиної аналітичної платформи призводить до дублювання інформації, зниження швидкості обміну відомостями та ускладнює проведення комплексного аналізу криміногенної ситуації. Це знижує здатність поліції оперативно реагувати на нові загрози та формувати стратегічні прогнози.

Не менш актуальною проблемою залишається недостатній рівень технічного оснащення підрозділів кримінального аналізу. Обмежене застосування сучасних інформаційних технологій, відсутність автоматизованих інструментів обробки Big Data та передових аналітичних систем ускладнюють можливості правоохоронців здійснювати глибинний аналіз та прогнозування кримінальних ризиків. На сьогодні треба відмітити, що є сучасна техніка, але здебільшого за рахунок міжнародних донорів та нема планової заміни техніки та програмного забезпечення.

Важливою перешкодою є і недосконале правове регулювання обміну даними. Норми чинного законодавства недостатньо врегульовують питання доступу до інформаційних ресурсів між відомствами, що створює правові бар'єри для міжвідомчої та міжнародної взаємодії. Відсутність єдиних нормативних стандартів знижує рівень довіри між суб'єктами обміну та уповільнює координаційні процеси.

Серйозним викликом виступає брак кадрового потенціалу. Незважаючи на наявність позитивних тенденцій у формуванні нової генерації аналітиків правоохоронних органів, система кадрової підготовки залишається фрагментарною та не уніфікованою. Тут слід відзначити, що лише Одеський державний університет внутрішніх справ, який готує фахівців ступеня магістра за освітньою програмою Кримінальний аналіз, в усієї системи освіти МВС України. Недостатня кількість фахівців із глибокими знаннями у сфері кримінального аналізу, обмежені можливості підвищення кваліфікації та відсутність спеціалізованих програм підготовки за міжнародними стандартами негативно впливають на якість виконання завдань.

Крім того, відчутною є відсутність сталої міжнародної інтеграції підрозділів кримінального аналізу України в європейські та світові структури безпеки. Участь у спільних операціях та проєктах із Європолем чи Інтерполом поки що має епізодичний характер, а відсутність постійних каналів інтеграції не дозволяє повною мірою використовувати потенціал міжнародного співробітництва.

Водночас зазначені проблеми зумовлюють потребу у формуванні стратегічного бачення розвитку кримінального аналізу в Україні. Одним із пріоритетних напрямів виступає розробка Національної стратегії кримінального аналізу, яка б визначала цілі, завдання та механізми інтеграції з європейськими безпековими системами. Такий документ має стати основою для формування єдиної державної політики у сфері кримінального аналізу.

Перспективним напрямом є також розширення функцій ситуаційних центрів на регіональному рівні. Вони повинні виконувати не лише функції

моніторингу, а й стати центрами координації міжвідомчих дій, управління кризовими ситуаціями та прийняття колективних рішень у режимі реального часу.

Особливе значення має впровадження автоматизованих інструментів Big Data та AI, що дозволить здійснювати багаторівневий аналіз великих масивів даних, формувати кримінологічні прогнози, виявляти латентні загрози та моделювати сценарії розвитку криміногенної ситуації. Це сприятиме переходу до більш проактивної моделі поліцейської діяльності, орієнтованої на попередження злочинів.

Окремої уваги потребує розробка єдиного стандарту підготовки кадрів для підрозділів кримінального аналізу. Запровадження уніфікованих навчальних програм, які враховують міжнародні стандарти, дозволить підвищити професійний рівень аналітиків, сформувати єдине методологічне поле та забезпечити сталий кадровий розвиток системи.

Таким чином, подолання наявних проблем та реалізація окреслених перспектив створить передумови для формування цілісної та ефективної системи кримінального аналізу в Україні. Її розвиток має базуватися на поєднанні сучасних технологій, нормативно-правового вдосконалення, кадрового забезпечення та міжнародної інтеграції, що у перспективі дозволить суттєво підвищити результативність діяльності Національної поліції та забезпечити відповідність європейським стандартам безпеки.

Висновки до розділу 2.

Проведене дослідження дозволило сформувати наступні висновки:

1. Правова основа діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України – це системно впорядкований масив законодавчих і підзаконних актів, що регламентує участь органів і посадових осіб публічної адміністрації в управлінських процесах у сфері забезпечення прав і свобод людини та охорони її законних інтересів.

2. Реалізація повноважень держави у публічних правовідносинах, зокрема в інформаційно-аналітичній сфері, здійснюється на засадах узгодженості національних норм із міжнародним правом, правомірності та обов'язковості дій уповноважених підрозділів НПУ у визначених законом випадках.

3. Форми діяльності підрозділів кримінального аналізу – це типізовані зовнішні прояви однорідних дій поліцейських, спрямованих на виявлення, припинення й розслідування кримінальних правопорушень, притягнення винних до відповідальності, відшкодування шкоди та відновлення порушених прав; їхніми ознаками є цільова спрямованість, процедурна визначеність і безпосередній вплив на динаміку суспільних відносин.

4. Методи діяльності – це визначені правом способи, засоби та прийоми цілеспрямованого впливу НПУ на поведінку фізичних осіб і діяльність юридичних осіб з метою виконання правоохоронних функцій та юридичних обов'язків щодо запобігання загрозам правам, свободам і законним інтересам людини і громадянина.

5. Правоохоронний ефект взаємодії досягається безперервністю й послідовністю спільних дій на всіх стадіях, комплексним застосуванням форм і методів та узгодженістю процесуальних заходів кожного суб'єкта; створення дієвої системи взаємодії з іншими правоохоронними органами є необхідною умовою реалізації правозахисної функції поліції.

6. Партнерство з інститутами громадянського суспільства підвищує правову культуру, знижує рівень протиправної поведінки, підсилює

інформаційну відкритість правоохоронної системи та зростання довіри, легітимності й авторитету НПУ.

7. Нормативно-правове забезпечення ІАД потребує безперервного оновлення в умовах експоненційного зростання обсягів даних: правові норми мають уніфікувати процеси збирання, оброблення, структурування та індексації інформації, узгоджуючись із сучасними вимогами та стандартами (acquis) Європейського Союзу.

8. Система актів у сфері діяльності підрозділів кримінального аналізу є розгалуженою; пріоритет дослідження слід надавати законам та актам концептуально-стратегічного рівня, адже імплементація нового регулювання, що прямо чи опосередковано стосується ІАД, є ключем до євроінтеграційної адаптації та вимагає ефективних механізмів захисту прав, належної кваліфікації персоналу й достатньої технічної спроможності.

9. Регулювання ІАД здійснюється з урахуванням державних та міжнародних стандартів і впровадженням сучасних технологій обробки інформації; забезпечуються вимоги щодо збирання, зберігання, використання й обміну даними, інтероперабельність з підрозділами досудового розслідування, а також належний рівень інформаційної безпеки.

10. Інформаційні джерела підрозділів кримінального аналізу є різноманітними (оперативні, процесуальні, відкриті тощо), а завдання аналітиків – перетворення їх на розвідувальні продукти, виявлення закономірностей, схем і мережевих зв'язків між правопорушниками чи організованими групами для підтримки рішень.

11. Практика ЄС зумовлює виділення двох ключових напрямів аналітичної діяльності – кримінальний аналіз і управління ризиками – як базових елементів сучасної правоохоронної політики та ефективних інструментів запобігання злочинності.

12. Ефективна аналітика підсилює спроможність НПУ: забезпечує ситуаційну обізнаність, раціональний розподіл ресурсів, виявлення тенденцій злочинності, прогнозування та превенцію наступних кримінальних правопорушень.

13. ІЛР інституціалізує розвідувально-аналітичну функцію як органічну складову загальної місії правоохоронної системи. Комплексне завдання – прогнозування ризиків і формування керівних дій – вимагає інтеграції аналітичного циклу з процедурами ухвалення рішень, що висуває підвищені вимоги до підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. За цих умов роль аналітиків трансформується: із суто допоміжної вона стає ключовою на етапах стратегічного планування та прийняття рішень, безпосередньо впливаючи на забезпечення публічної безпеки.

14. Організаційна архітектура ІЛР передбачає чіткі механізми постановки завдань і прийняття рішень на місцевому, регіональному й національному рівнях, а також сталі процеси співпраці та міжнародної координації; ІЛР доповнює реактивну складову, водночас потребує структурних змін, обміну даними та доказово обґрунтованого менеджменту.

15. ІЛР як зміна культури управління – це не окремий метод, а трансформація політики та практик, що має бути узгоджена з потребами стейкхолдерів і функціонувати в тандемі з релевантним законодавством і суміжними методологіями (ризик-менеджмент, community policing тощо).

16. Взаємодія та координація підрозділів кримінального аналізу – базова умова протидії організованим, латентній і цифровізованій злочинності, що реалізується на вертикальному, горизонтальному, міжвідомчому та міжнародному рівнях із чітким розмежуванням понять «взаємодія» та «координація».

17. Ключові механізми ефективності: уніфіковані стандарти та методики ризик-оцінювання, інтегровані платформи даних, спільні робочі групи і ситуаційні центри, системна підготовка кадрів і впровадження моделі ІЛР.

18. Стратегічні пріоритети розвитку: подолання фрагментарності даних і техніко-кадрових дефіцитів, усунення правових бар'єрів, розбудова регіональних ситуаційних центрів, інтегровані канали обміну, масштабування рішень на основі великих даних і ШІ та запровадження єдиного стандарту підготовки кадрів.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу

У Великій Британії наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр., на тлі стійкого зростання злочинності, сформувався суспільний запит на підвищення результативності та економності правоохоронної діяльності. Додатковий тиск створювали зовнішні чинники: традиційна реактивна модель правоохоронних органів виявилася неспроможною адекватно відповісти на швидкі процеси глобалізації, що розширили можливості транснаціональної організованої злочинності й суттєво знизили фізичні та технологічні бар'єри в правоохоронній сфері. В умовах «суспільства ризику» правоохоронні інституції почали розглядатися як провайдери даних для систем управління ризиками, якими користуються численні зовнішні організації[89, с. 124].

Для коректного окреслення проблем аналітичної діяльності та пошуку шляхів їх вирішення принциповим є звернення до зарубіжного досвіду організації та забезпечення роботи аналітичних підрозділів, а також з'ясування їхньої ролі у сучасних суспільних трансформаціях. Історично розвиток суспільства тривалий час мав ризиковий характер, однак відносно нещодавно на теоретичному рівні було концептуалізовано ризик-орієнтованість людської діяльності та атрибутивність ризику для сучасного соціального поступу.

Правоохоронні органи багатьох країн широко застосовують автоматизовані інформаційно-пошукові системи, що істотно оптимізують розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. З урахуванням іноземного досвіду національну систему ідентифікації доцільно будувати на основі єдиної технології оброблення різнорідних даних, інтегруючи ключові

«вузли» взаємодії з населенням: паспортно-візові служби, підрозділи поліції, медичні установи, квиткові оператори, системи соціального страхування тощо. Розвиваючи інституційну спроможність, Департамент кримінального аналізу визначає серед пріоритетів активну співпрацю з міжнародними партнерами – Консультативною місією ЄС (КМЄС), місією ICITAP в Україні та відділом з правоохоронних питань Посольства США (INL)[196, с. 24].

Світова практика інформаційно-аналітичного забезпечення демонструє зсув до цифрових слідчих підходів. Так, у 2001 р. британський журнал *Police* описав використання сучасних ІТ у роботі фінансових слідчих: кожна особа залишає електронний слід, який необхідно агрегувати з численних баз, відфільтрувати за параметрами справи, співвіднести з ширшим контекстом розслідування, після чого інтегрувати та аналітично опрацювати для визначення подальших дій[185, с. 24]. Паралельно автоматизовані системи спрощують міжнародний обмін даними та протидію транснаціональній (зокрема етнічній) злочинності: наприклад, розшукуваних осіб ідентифікують за фото- чи відеозображеннями, що вже практикується окремими зарубіжними державними й приватними інституціями[38, с. 45].

Помітною тенденцією, яка визначатиме ефективність превенції, є впровадження технологій *Big Data* для оброблення складних масивів даних. Дослідники О.І. Бугера та О.Е. Радутний звертають увагу на їх використання як ключового інструмента у США (Агентство нацбезпеки), Великій Британії (розділ *Using Data and Technology to Prevent Crime* у *Modern Crime Prevention Strategy*), Австралії (кримінологічне прогнозування злочинності в *Australian Crime Commission*) та Японії, де на державному рівні розглядають створення систем запобігання злочинності та протидії екстремізму із застосуванням *Big Data Technologies* та штучного інтелекту (AI)[20, с. 25-29].

Водночас зберігаються інституційні обмеження у міжнародному обміні: отримання облікових даних з інформаційних систем Інтерполу зазвичай відбувається шляхом надіслання електронного письмового запиту, причому строки відповідей є тривалими. За результатами опрацювання запитів

українських правоохоронних органів: 30% відповідей надходять упродовж десяти днів, 45% – протягом місяця, 25% – у двомісячний термін[116, с. 133-134].

Сьогодні Україною здійснюється взаємодія з Генеральним Секретаріатом Інтерполу в рамках таких проєктів: «Мілленіум» (тисячоліття) – проєкт, запроваджений для збору та аналізу інформації про транснаціональну євразійську організовану злочинність; «Бридж» (міст) – проєкт щодо протидії нелегальній міграції; «Сідраг» – цільовий проєкт, спрямований на систематизований збір та аналіз відомостей щодо мереж поширення синтетичних наркотиків. «Червоні шляхи» – комплексна ініціатива, орієнтована на ідентифікацію й блокування каналів торгівлі жінками з держав Східної Європи з метою їх подальшої сексуальної експлуатації у країнах Західної Європи. У межах Шенгенського простору функціонує Шенгенська інформаційна система (SIS) – одна з найбільших у світі публічно-безпекових інформаційних платформ і найбільша в Європі. SIS акумулює та інтегрує відомості про осіб, причетних до тяжких кримінальних правопорушень, осіб із заборною в'їзду/перебування в ЄС, розшукуваних осіб, а також дані про викрадені або втрачені документи, транспортні засоби, зброю та інші об'єкти. Система призначена для оперативного використання правоохоронними, прикордонними та митними органами держав-членів ЄС з метою підвищення ефективності превенції, виявлення та розслідування злочинів[68, с. 145; 136, с. 408].

Упродовж останнього десятиліття впровадження інформаційних технологій зумовило появу широкого спектра автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем (АДІС), серед яких MORFO (Франція), NEK (Японія), PRINTRAK (США) тощо[67, с. 50].

Окремий кластер становлять оперативно-пошукові системи, що забезпечують внесення відомостей до баз даних і їх подальший пошук. До таких належать, зокрема, у сфері судової балістики – «Druggfier» (США), «IBIS» (Канада); у сфері дактилоскопії – «Дакто-2000» та «DEX» (Україна), «AFIS» (США)[5, с. 20].

До комп'ютерних систем, які застосовуються у криміналістичних дослідженнях, відносять і вітчизняну балістичну систему «Рикошет», а також іноземні рішення «Балэкс» (експертиза вогнепальної зброї), «Кортік» (експертиза холодної зброї), «Автоэкс» (дослідження наїздів транспортних засобів на пішоходів) та ін.[47, с. 160].

Широкого використання набули й комплекси компанії Transfarm (Республіка Польща): «TrasoScan» (дослідження слідів взуття, пальців, документів та інших плоских поверхонь), «ToolScan» (сканування інструментів і слідів від них), «BalScan» (дослідження металевих елементів і гільз), причому останній активно експлуатується Експертною службою МВС України[5, с. 20].

Серед програм для автоматизації почеркознавчих експертиз виокремлюють: «Почерк» (автоматизоване дослідження почерку), «Oldman» (визначення віку виконавця підпису від імені особи літнього/похилого віку), «Lefth» (встановлення виконання рукопису нетиповою, зокрема лівою, рукою), «AGE. SEX» (ідентифікація статі та віку виконавця рукописного документа) тощо; для портретної експертизи – «БАРСПортрет», «Портрет-Поиск»; для експертизи відео- та звукозаписів – «PINGUIN – IP», «EXPAD», «Signal Viewer»; для КЕМРВ – «Проволока», «Спирт», «Farm»; для вибухотехнічних досліджень – програма «Руїна» для оцінювання потужності заряду за результатами ОМП[137, с. 16]. У фоноскопії застосовується, зокрема, програмний комплекс SIVE v.8.2. та інші технічні й програмні продукти[5, с. 20-21].

Отже, моніторинг і узагальнення стану злочинності мають здійснюватися через аналітичний пошук, сфокусований на виявленні, збиранні, аналізі та оцінюванні як стратегічної, так і тактичної інформації щодо подій та явищ із ознаками злочину. Такий механізм забезпечує отримання багатовимірних відомостей, придатних для вирішення не лише оперативно-тактичних, а й стратегічних завдань протидії злочинності. Відповідно, системний взаємообмін оперативною інформацією між відповідальними підрозділами Національної поліції України та іншими суб'єктами протидії злочинності є необхідною умовою ефективності[143, с. 104].

Підготовка фахівців для інформаційно-аналітичних підрозділів НПУ має здійснюватися з урахуванням кращих європейських практик, адаптованих до українських умов, із пріоритетним використанням вітчизняних ІТ-рішень. Доцільним є й коригування законодавства щодо порядку залучення ІТ-спеціалістів до роботи у відповідних підрозділах. Паралельно слід на нормативному рівні запровадити дієвий механізм обміну даними в режимі реального часу як між правоохоронними органами всередині країни, так і між правоохоронними інституціями та органами державної влади – адміністраторами електронних реєстрів прав власності та ідентифікаційних даних, що дозволить оперативніше виявляти злочини[143, с. 105].

Узагальнюючи, інформаційно-аналітичне забезпечення протидії злочинам – це система скоординованих організаційно-функціональних заходів зі збирання, накопичення, систематизації, аналізу, узагальнення, оцінки та використання інформації (включно з обмеженого доступу) і її обміну між підрозділами правоохоронних органів з метою протидії організованим групам та злочинним організаціям. Воно відображає сутність, цільову спрямованість і реальні практики діяльності правоохоронних органів у цій сфері, маючи істотне значення для досудового розслідування та безпеки громадян, суспільства і держави. Розвиток технологій підсилює потенціал правоохоронних інституцій: центри кримінального аналізу набули поширення по всій території США, забезпечуючи доступ правоохоронних і екстрених служб до Big Data протягом лічених хвилин[194, с. 1-4].

Рис. 3.1.1. Схема побудови центру

Центри кримінального аналізу інтегрують сучасні технології та координують людські ресурси з метою підвищення результативності правоохоронної діяльності й розслідувань. Їхнє функціонування забезпечує суттєве скорочення часу реагування екстрених служб і поліції – нерідко ще під час розвитку події – та орієнтоване на своєчасне виявлення й припинення нових злочинів. Такі центри поширені як у великих агломераціях, так і в міських та окружних підрозділах, де приріст швидкості аналітики та обміну даними дає відчутний превентивний ефект. Доступ до потоків даних у реальному часі переводить роботу команд із суто реактивної у проактивну площину; навіть незначне випередження у часі може мати вирішальне значення.

Ключове призначення центрів – безперервне ситуаційне інформування. Вони акумулюють та синхронізують інформаційні потоки з множинних джерел, надаючи операторам інструменти для її оперативного пошуку, аналізу, обміну та негайної дії. В умовах поліцейської практики критичними є секунди; центри забезпечують цей часовий резерв, передаючи релевантні відомості відразу після їх надходження.

Окрема функція – моніторинг критичних активів і інфраструктури. Постійний нагляд і система сповіщень полегшують контроль безпеки об'єктів, даних і персоналу та прискорюють реагування у надзвичайних ситуаціях завдяки ширшій інформаційній базі й додатковим операційним можливостям.

Ефективність роботи центрів підсилюється ергономічною організацією процесів і використанням інтуїтивних програмно-апаратних рішень, що забезпечують швидкий доступ до функціоналу. Продумане просторове планування операційних залів у поєднанні з сучасними технологіями підвищує продуктивність операторів.

Центри виступають платформою міжвідомчої взаємодії: аналітики, слідчі та інші фахівці з різних підрозділів і агентств отримують спрощені механізми спільної роботи. Сукупний результат вимірюється, зокрема, скороченням часу

відгуку – одного з ключових показників для правоохоронних і аварійно-рятувальних служб, де збережені секунди потенційно рятують життя.

Разом із тим модель впровадження центру не є уніфікованою: конфігурація визначається профілем злочинності, локальними запитами громади й держави та іншими контекстуальними чинниками, що зумовлюють вибір архітектури «ідеального» Центру для конкретної установи.

Наявні технології дають змогу правоохоронним органам і офіцерам реагувати на події злочину більш ефективно, більш обдумано, із покращеною оперативною розвідкою та з активним акцентом на безпеці офіцерів, громадян і громади у цілому. Однак керувати все більшим обсягом даних, розвідувальної інформації тощо стає важче. Підрозділам стає важко відфільтрувати те, що є негайно важливим, від того, що може бути корисним пізніше, і надати більш важливу та своєчасну інформацію відповідним групам (оперативним працівникам або детективам на місці події, командирам на місцях, керівникам правоохоронних органів, приватним громадянам тощо).

Як передбачено багатьма правоохоронними агенціями у США, місія Центрів кримінального аналізу полягає у тому, щоб централізувати широкий спектр поточних і нових технологій, координувати людські ресурси поліцейських та/або цивільних фахівців і спрямовувати їхню увагу на сфери злочинності високого рівня, триваючі активні злочини, масштабні публічні заходи, які можуть вимагати присутності або реагування правоохоронних органів. Центри кримінального аналізу максимізують ймовірність того, що правоохоронні органи зможуть реагувати на злочини, що відбуваються, у режимі реального часу і робити це ефективно.

Концептуальне визначення та фактична реалізація Центрів можуть сильно відрізнятись залежно від ресурсів, характеру злочинності в громаді, інтересів громадян, уряду та інших зацікавлених сторін і безлічі інших чинників. Бажано, щоб створення та впровадження Центрів було процесом, що розвиватиметься та

змінюватиметься з плином часу, у міру отримання нових практичних уроків та появи нових ресурсів і технологій.

Технологічний прогрес спрямований на постійне поліпшення часу реагування на надзвичайні ситуації у формі миттєвого відео в прямому ефірі, стикування камери в реальному часі, віртуального відображення місця події та повної інтеграції з автоматизованою диспетчерською системою. До департаментів поліції, які мають у своєму складі центри кримінального аналізу в режимі реального часу, належать департаменти поліції Нью-Йорка, Маямі-Дейд, Сіетла, Форт-Ворт, Сент-Луїса, Департамент поліції Альбукерке, Остіна, Тампи, Фресно, Міннеаполіса та Х'юстона[194].

Центр кримінального аналізу Департаменту поліції Нью-Йорка відкрився 18 липня 2005 року та надає підтримку 24/7. Будівництво центру обійшлося в 11 млн. доларів. Інформація у центрі доступна для 37 тис. поліцейських Департаменту поліції Нью-Йорка. Джерела даних Центру містять сховище даних, у якому мільярди записів стають доступними для детективів та інших працівників протягом декількох хвилин: понад 5 млн. кримінальних справ штату Нью-Йорк, досьє про умовно-дострокове звільнення; понад 20 млн. скарг на кримінальні злочини в Нью-Йорку, арештів, дзвінків 911 і повісток за п'ять років; понад 31 млн. національних досьє про злочини; понад 33 млрд. публічних записів. Центр кримінального аналізу використовує супутникові зображення та карти Нью-Йорка (із застосуванням програмного забезпечення географічної інформаційної системи) для кожної ділянки. Потужність аналізу може відстежувати підозрюваних за їхніми відомими адресами.

Правоохоронні органи США швидко зрозуміли, наскільки ефективними можуть бути технології, коли йдеться про нові способи боротьби зі злочинністю. Такі інструменти, як камери ALPR, пристрої виявлення пострілів, поліцейські дрони, камери дистанційного спостереження та ін., не є новими, але поєднання цих інструментів разом для боротьби зі злочинністю швидко стає стандартом у новій поліцейській парадигмі, яка називається технологічно керованою

поліцією. Зрозуміло, що кожне правоохоронний орган може мати власне уявлення про те, що є ефективним залежно від проблем у його сфері, але кілька речей є вірними для всіх: найуспішніші центри кримінального аналізу мають проактивний (випереджувальний) характер. Аналітики правоохоронних органів активно допомагають вирішити проблеми поліціантам на вулицях. Час простою невеликий, і керівники дають можливість своєму персоналу творчо брати участь у щоденних подіях відділу. Центри кримінального аналізу в режимі реального часу, які є реактивними за своєю природою, як правило, мають менший успіх, що викликає розчарування в адміністраторів і політичних лідерів. Це не означає, що реактивні Центри не є цінними, але місія Центрів полягає у технологічно орієнтованому поліцейському агентстві у тому, щоб брати участь у всьому, що відбувається в даний момент. Лише завдяки активному використанню технологій агентство може ефективно боротися зі злочинністю. Це досягається шляхом зосередження уваги на трьох основних стовпах аналізу: безпеці, ідентифікації та затриманні[198, с. 2-5].

Проведення аналізу інформації для поліпшення безпеки офіцерів і громадян є основним завданням Центрів кримінального аналізу. Найпростішим завданням, яке проактивний Центр може виконувати для підвищення безпеки офіцерів, є дослідження та надання інформації офіцерам до їх прибуття на виклик. Проактивний Центр може зробити низку речей, щоб поліпшити обізнаність офіцера про ситуацію та безпеку. Завдання полягає у тому, щоб дослідити осіб, зазначених у виклику, визначити, чи є у них якісь непогашені ордери або насильницька кримінальна історія. Якщо поблизу місця виклику розташовані камери дистанційного спостереження в реальному часі, надання відповідальним офіцерам інформації про ситуацію в режимі реального часу є ще одним завданням, яке підвищує не тільки безпеку, а й потенціал слідчих (розшукових) дій.

Центри кримінального аналізу США використовують програму DFR (drone as a first responder – безпілотник як засіб першого реагування), які дають

змогу Центру або подібним групам запускати безпілотники з метою ситуаційної обізнаності. Спостереження в США постійно зростає, головним чином завдяки терористичним нападам 11 вересня, але, на відміну від Великої Британії, спостереження в Сполучених Штатах далеко не настільки інвазійне. У Великій Британії поширена думка, що на одну людину припадає більше камер, ніж у будь-якому іншому місці на планеті[112, с. 130].

Забезпечення аналізу з метою сприяння ідентифікації підозрюваних у злочинах є ще одним важливим завданням для Центрив. Це не слід плутати з «реактивним», постфактум аналізом бюлетеня або допомогою в попередніх розслідуваннях. Аналіз з метою ідентифікації в Центрі кримінального аналізу є функцією, пов'язаною з активним зверненням до служби чи розслідування.

Мабуть, найцікавішою функцією ефективного Центру кримінального аналізу є активна участь у затриманні осіб, причетних до кримінальних правопорушень. Багато із цих інцидентів ініціюються самими Центрами кримінального аналізу без очікування викликів або звернень служб розслідування на місцях. Непрактично розміщати поліціантів у всіх місцях із високим рівнем злочинності. Більш практичним є розміщення камер дистанційного спостереження в кожному місці та надання єдиного оператора Центру для моніторингу цих місць. Ефективні та проактивні Центри невпинно відстежують місця високого рівня злочинності та викликають поліцейських, коли помічають кримінальне правопорушення. Якщо оператор Центру помітить людей, які збираються, поліціантів можна повідомити про те, щоб вони просто припаркувалися біля групи. Проста присутність може пом'якшити потенційні насильницькі злочини і не обов'язково вимагає примусу.

Зосередження на безпеці, ідентифікації та затриманні через технологічну поліцейську концепцію є масштабованим підходом, який може застосувати будь-який правоохоронний орган.

Перший Центр кримінального аналізу відкрився у Нью-Йорку спочатку задуманий був як центр аналізу даних щодо виявлення тенденцій злочинності, він

був Центром інноваційним дослідницьким інструментом для поліцейських аналітиків. Але в 2020 року центри кримінального аналізу нового покоління перетворилися з аналітичних інструментів на платформи для ситуаційної поінформованості в реальному часі. Абсолютну перевагу у цьому технологічному напрямі має центр кримінального аналізу в хмарі (RTC3)[178, с. 1-4].

Сучасна технологічна інфраструктура дає змогу правоохоронним органам реагувати на події швидше, усвідомленіше й безпечніше – із кращою оперативною обізнаністю та акцентом на захисті поліцейських, громадян і громади загалом. Водночас експоненційне зростання масивів даних і розвідувальної інформації ускладнює їхнє керування: підрозділам дедалі важче відокремлювати відомості невідкладної пріоритетності від тих, що матимуть відкладену цінність, і своєчасно доводити критично важливу інформацію до належних адресатів – оперативних працівників на місці події, командирів, керівництва, детективів чи представників громади.

Як визначають багато правоохоронних агенцій США, місія Центрів кримінального аналізу полягає у централізації спектра наявних і новітніх технологій, координації людських ресурсів (поліцейських і/або цивільних фахівців) та фокусуванні їхньої роботи на осередках високої злочинності, триваючих інцидентах і масштабних публічних подіях, що потребують присутності або реагування поліції. Такі центри підвищують імовірність ефективного реагування в режимі реального часу на злочини, що відбуваються, і роблять це більш результативно[194].

Концепт і практична архітектура Центрів суттєво різняться залежно від ресурсів, криміногенного профілю території, очікувань громадян, пріоритетів уряду та інших чинників. Оптимально, щоб створення й експлуатація Центрів мали еволюційний характер, із постійним врахуванням нових уроків практики й появи додаткових ресурсів і технологій.

Технологічний поступ спрямований на скорочення часу реагування через інтеграцію потокового відео, підключення камер у реальному часі, віртуальне моделювання місця події та повну зв'язку з автоматизованими диспетчерськими

системами. До переліку департаментів, які експлуатують центри в режимі реального часу, належать поліція Нью-Йорка, Маямі-Дейд, Сіетла, Форт-Ворт, Сент-Луїса, Альбукерке, Остіна, Тампи, Фресно, Міннеаполіса та Х'юстона[194].

Центр кримінального аналізу Департаменту поліції Нью-Йорка діє з 18.07.2005 р. у форматі 24/7; його створення коштувало 11 млн дол. США. Доступ до інформації мають близько 37 тис. співробітників. Дані агрегуються у сховищі з мільярдами записів, що стають доступними протягом хвилин: понад 5 млн кримінальних справ штату Нью-Йорк і досьє на умовно-достроково звільнених; понад 20 млн скарг, арештів, викликів 911 і повісток за п'ять років; понад 31 млн національних кримінальних досьє; понад 33 млрд публічних записів. Центр застосовує супутникові знімки та ГІС-карти по кожній ділянці, а аналітичні потужності дають змогу відстежувати підозрюваних за відомими адресами[194].

Правоохоронці США швидко усвідомили ефективність технологічно орієнтованої поліції: комбінації ALPR-камер, засобів детекції пострілів, поліцейських БпЛА, систем дистанційного відеоспостереження тощо. Водночас найуспішніші центри демонструють проактивну (випереджувальну) модель роботи: аналітики безперервно підтримують екіпажі «в полі», мінімізують простои та мають від керівництва мандат на ініціативність і креативність. Центри, що залишаються переважно реактивними, зазвичай показують нижчу результативність. Ключова місія Центрів у технологічно спрямованому агентстві – бути всередині подій «тут-і-тепер», фокусуючись на трьох опорах аналізу: безпека, ідентифікація, затримання[198, с. 2-5].

Базове завдання – підвищення безпеки поліцейських і громадян. Проактивний Центр заздалегідь надає екіпажам передвиїзну інформацію: перевіряє осіб з виклику на наявність невиконаних ордерів, насильницької історії тощо; за можливості транслює у штаб реальний відеопотік із камер поблизу місця події, що одночасно посилює потенціал слідчих (розшукових) дій.

Центри у США також застосовують DFR-підхід (drone as a first responder), коли безпілотник запускається для негайного підвищення ситуаційної обізнаності.

Загальний рівень спостереження після подій 11 вересня постійно зростає, хоча він суттєво менш інвазійний, ніж у Великій Британії, де вважається, що на одну особу припадає найбільша у світі кількість камер[112, с. 130].

Аналітична підтримка ідентифікації підозрюваних – ще один ключовий напрям, що тісно пов'язаний з активними подіями та розслідуваннями (а не лише з постфактум-аналізом бюлетенів). Не менш важлива функція – сприяння затриманню правопорушників: ефективні центри самостійно ініціюють моніторинг «гарячих точок», повідомляють патрулі про виявлені правопорушення і, за потреби, координують дії; інколи достатньо присутності екіпажу, щоб деескалювати потенційне насильство. Такий підхід є масштабованим і придатним для будь-якого відомства[198, с. 2-5].

Перший центр у Нью-Йорку від початку задумувався переважно як аналітичний інструмент для виявлення трендів злочинності, однак до 2020 р. центри нового покоління еволюціонували у платформи ситуаційної поінформованості в реальному часі, де домінує хмарна архітектура RTC3[178, с. 1–4].

Оновлена хмарна платформа кримінально-аналітичного центру (RTC3) – це технологічне рішення нового покоління; серед її реалізацій – Fusus, яку у США широко застосовують у сфері громадської безпеки. Порівняно з попередніми підходами RTC3 функціонує як централізований вузол консолідації відео потоків, даних і сигналів від сенсорних систем, що сприяє запобіганню правопорушенням, прискорює досудові розслідування та підвищує рівень безпеки поліцейських, громадян і бізнесу. Хмарне розгортання вже апробовано, зокрема у місті Міннеаполіс, забезпечуючи масштабоване підключення та використання дедалі ширшого спектра технологій для ефективної діяльності поліції.

Наступне покоління кримінально-аналітичного центру на базі хмари поєднує: (1) відкриту програмну шину/центр, що приймає відео- та дата-канали з фіксованих і мобільних джерел; (2) легко розгортане апаратне забезпечення для інтеграції в режимі реального часу; (3) прикладні сервіси, які надають нарядам

на місцях доступ до відео та інших даних. Функціонально це повноцінна платформа керування інцидентами в реальному часі, придатна як для рутинних поліцейських операцій, так і для дій спеціальних підрозділів та забезпечення безпеки масових заходів.

Ключовою відмінністю RTC3 є хмарна архітектура. Інсталяція відбувається швидко, без потреби повної заміни наявної інфраструктури; доступ можливий із будь-якого пристрою з підключенням до Інтернету. Платформа агрегує потоки з під'єднаних камер і детекторів (публічних і приватних відеосистем, мобільних пристроїв, датчиків пострілів, БПЛА, роботизованих систем тощо). Відкриті інтерфейси дають змогу інтегрувати наявні технології (камери та інше обладнання), що оптимізує витрати. Хмарна модель забезпечує постійну актуальність: оновлення програмного забезпечення та нові функції доставляються «по повітрю», утримуючи платформу на передовому рівні.

Ключові спроможності хмарного Центру кримінального аналізу (RTC3) для правоохоронних органів охоплюють:

1. Спрощений інтерфейс керування інцидентами. Єдине «оперативне табло» формує стандартизовані сценарії реагування, рольову модель доступу та журналювання дій, що знижує когнітивне навантаження операторів і скорочує цикл «виявлення–рішення–дія».

2. Реєстрація приватних камер відеоспостереження. Створюється геоприв'язаний кадастр камер із метаданими (кут огляду, роздільна здатність, часові політики зберігання) та контактами власників, що забезпечує швидке запитування записів і мінімізує витрати часу на пошук джерел відео.

3. Уніфіковані канали міських і приватних камер. Платформа агрегує потоки з різних систем (RTSP/ONVIF тощо) із синхронізацією часових міток і контролем затримок, надаючи уніфікований доступ відповідно до політик безпеки.

4. Легка інтеграція апаратного забезпечення. Проміжний шлюз типу *fususCORE* виконує ролі шифрованого конектора й протокольного

перетворювача, дозволяючи без заміни наявних пристроїв під'єднати їх до RTC3 за принципом «zero-touch».

5. Інтегровані детектори стрільби та зчитувачі номерних знаків. Події з акустичних сенсорів і ALPR корелюються з геозонами, автоматично активують відповідні камери та формують керовані тривоги за «білими/чорними» списками.

6. Відео з динамічних джерел (БПЛА, роботи, літаки). Забезпечується прийом телеметрії та потоків у реальному часі з накладанням траєкторій на карту, що підвищує ситуаційну обізнаність під час спецоперацій і масових заходів.

7. Доступ до планів поверхів. Імпорт CAD/BIM-схем із позначенням критичних точок (входи, сходи, вузли безпеки) та побудовою оптимальних маршрутів руху підрозділів у приміщеннях.

8. Інтеграція системи виклику 112 та автоматизованої диспетчеризації. Двосторонній обмін через API дозволяє автоматично створювати інциденти, прив'язувати камери/сенсори до місця події, розсилати сповіщення та відстежувати статуси до завершення.

9. Геолокація та комунікації офіцера. Мобільний застосунок із захищеним зв'язком надає позицію екіпажів, обмін текстом/зображеннями та доступ до відеопотоків; командири здійснюють адресне спрямування ресурсів з урахуванням ЕТА та «гарячих точок».

10. Мультимедійне інформування. Громадяни передають фото/відео/SMS на виділений номер; контент проходить тріаж і модерацію, фіксується ланцюжок збереження доказів та дотримуються вимоги щодо захисту персональних даних; повідомлення інтегруються у робочі процеси реагування.

Звичайно, потреби кожного підрозділу відрізняються, і фактична реалізація Центру може дуже відрізнитися залежно від наявних ресурсів, розміру громади, яка обслуговується, рівня злочинності у цій громаді, типів великомасштабних заходів, що зазвичай утримується у цьому місці, та безлічі інших чинників.

У сфері правоохоронної діяльності відбувається поступова трансформація засобів кримінального аналізу, що зумовлена використанням інноваційних технологій. Постійно небезпечні зони дедалі частіше контролюються за допомогою стаціонарних систем відеоспостереження, оснащених програмами ідентифікації осіб, внесених до баз даних небезпечних злочинців. Території, що характеризуються ситуативною небезпекою, патрулюються безпілотними літальними апаратами, інформація з яких надходить у режимі реального часу до центрів кримінального аналізу. Обробка зібраних відомостей здійснюється за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення під контролем кваліфікованих аналітиків, що значно підвищує ефективність роботи таких інституцій.

Традиційна модель функціонування аналітичних підрозділів передбачала надання інформаційно-аналітичних продуктів виключно після отримання запиту від органів досудового розслідування, здебільшого на основі слідів уже вчинених злочинів. Натомість сучасні центри, які працюють у режимі реального часу, змінюють принципову логіку діяльності: автоматизоване надходження масивів інформації з різних джерел дозволяє не лише оперативно ухвалювати рішення про спрямування поліцейських сил у визначені точки, а й мінімізувати часові проміжки між початком інциденту та реагуванням. У перспективі це створює умови для переходу поліції від «реактивного» до «проактивного» типу роботи, де акцент робиться на попередженні злочинних проявів.

Застосування аерокосмічних технологій для потреб правоохоронної діяльності та забезпечення національної безпеки висуває низку викликів. Глобальна доступність новітніх технологій і швидкість їх розвитку уможливають використання високотехнологічних продуктів як державними, так і недержавними акторами. В умовах, коли потенційні супротивники здатні придбавати сучасні технологічні рішення на відкритих ринках, це зменшує переваги держав у сфері оборони й безпеки. Для збереження стратегічної конкурентоспроможності країни змушені інвестувати у розвиток власних

дослідницьких структур, інноваційних проєктів та промислових потужностей у сфері безпеки. Показовим прикладом є Велика Британія, яка підтримує мінімальний рівень інвестицій у науково-технологічні розробки на рівні 1,2 % оборонного бюджету, що становить близько 18 млрд фунтів стерлінгів щорічно[182, с. 9].

Європейський Союз також визнав космос стратегічною сферою у Стратегічному компасі (2022), закликавши до розробки загальноєвропейської космічної стратегії безпеки. У представленій Європейською комісією концепції визначено напрями захисту космічних активів, розробки механізмів солідарності та створення сервісів подвійного використання, що забезпечують взаємозв'язок між космосом, обороною та безпекою[165].

Повномасштабна війна в Україні підтвердила значення безпілотних авіаційних систем у забезпеченні національної безпеки. Дрони стали ключовим інструментом для динамічної розвідки, збору оперативних даних і підтримки миротворчих та оборонних місій. Водночас безпілотні комплекси включають не лише літальні апарати, але й програмне забезпечення, системи передачі даних та інфраструктуру обслуговування, що робить їх універсальним інструментом у багатьох галузях – від аграрного сектору до інженерії та громадської безпеки.

Варто відзначити і зростання ролі співпраці державних і приватних акторів у сфері безпеки. Прикладом є розслідування кібернападу на Центральний банк Бангладеш, у якому було викрадено понад 90 млн дол. США. У цьому процесі приватна компанія BAE Systems надала критичну експертну підтримку, ідентифікувавши групу Lazarus як організаторів атаки[181]. Цей кейс демонструє необхідність поєднання державних ресурсів і потенціалу приватних структур для ефективної протидії сучасним загрозам.

У низці країн, зокрема в Австралії, інституціоналізовано практику залучення університетів та дослідницьких центрів до підтримки аналітичної діяльності у сфері правоохоронної діяльності. Прикладами є ARC Centre for Excellence in Policing and Security (CEPS), Університет Чарльза Стерта та

Національний коледж безпеки, які здійснюють дослідження й освітні проєкти на замовлення правоохоронних структур[191; 150; 156]. Це свідчить про глобальну тенденцію до інтеграції міждисциплінарних підходів і партнерств у сфері національної безпеки.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що досвід зарубіжних держав підтверджує ефективність поєднання високих технологій, інституційної співпраці та нормативного врегулювання у сфері протидії сучасним загрозам. Для України актуальним є:

1. створення нормативно-правових умов для формування підрозділів кримінального аналізу як посередників між поліцією та суспільством;
2. унормування партнерства між правоохоронними органами, технологічними компаніями та науковими установами;
3. розробка державних стандартів для використання інноваційних технологій у діяльності кримінального аналізу;
4. підтримка безпекових ініціатив, включно з кібербезпекою;
5. запровадження нових підходів до застосування космічних технологій, штучного інтелекту й систем відеоспостереження[213, с. 121-130].

Незважаючи на окремі досягнення, в Україні досі бракує цілісної системи використання інформаційних технологій у боротьбі з організованою злочинністю, особливо етнічними угрупованнями. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності потребує: впровадження сучасних телекомунікаційних технологій, формування спеціалізованих підрозділів на рівні департаментів та управлінь, інтеграції інформаційних систем у єдині мережі, посилення захисту даних та професійної підготовки аналітиків.

Таким чином, можна зробити наступні висновки щодо міжнародного досвіду забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу, який безумовно необхідно через призму національного досвіду, імплементувати в українську правоохоронну систему:

1. Загальною тенденцією провідних юрисдикцій демонструє стійкий перехід від реактивної моделі поліцейської діяльності до інтелектуально- та технологічно керованої проактивної моделі (ILP, data-driven policing). Її інфраструктурним ядром стали Центри кримінального аналізу (Real-Time Crime Centers, RTCC) з хмарною архітектурою, відкритими інтерфейсами та міжвідомчою інтеграцією (зокрема рішення класу RTC3). Такі центри консолідують великі масиви даних (Big Data) з публічних і приватних камер, детекторів, мобільних пристроїв, БПЛА, автоматизованих диспетчерських систем тощо та забезпечують скорочення часу реагування, підвищення безпеки персоналу і громадян, а також прискорення розслідувань;

2. Адміністративно-правові засади аналітичних міжнародних підрозділів забезпечується не лише технікою, а насамперед регуляторною екосистемою, що включає:

- стандарти інтероперабельності, кіберзахисту та управління даними (архітектура «відкритих API», вимоги до логування, резервування та безперервності діяльності);

- правові підстави доступу та обміну даними в режимі реального часу між правоохоронними органами, органами влади – адміністраторами реєстрів, операторами критичної інфраструктури та приватним сектором;

- гарантії прав людини: пропорційність і цільове призначення обробки, обмеження зберігання, незалежний нагляд, оцінки впливу на захист даних та алгоритмічну прозорість;

- процедури оперативної взаємодії з міжнародними мережами (Інтерпол, європейські інформаційні системи) і прискорені канали відповіді на запити.

3. Зарубіжні правоохоронні системи системно застосовують автоматизовані системи ідентифікації та криміналістики (AFIS/АДІС, IBIS тощо), геоінформаційну аналітику, відеоаналітику, ALPR, детектори пострілів, інструменти OSINT та UAS/DFR (дрони як засіб першого реагування). Також зростає роль аерокосмічних сервісів спостереження та сервісів подвійного

призначення (на кшталт програм Copernicus/Galileo в ЄС), що вимагає цільового фінансування та нормативної регламентації;

4. Поширення хмарних RTCC і алгоритмічних засобів супроводжується ризиками помилкових спрацьовувань, упередженості алгоритмів, витоків даних, «функціонального розповзання» (mission creep). Зарубіжні підходи розв'язують це через правові обмеження цілей, незалежний аудит, сертифікацію, DPIA, багаторівневий контроль доступу, шифрування, ретенцію «мінімально необхідних» даних і публічну підзвітність.

Для адаптація окресленого міжнародного досвіду до правової системи України передбачає поетапне формування інтероперабельної, права-центричної моделі аналітичної підтримки Національної поліції:

1. Нормативно:

- закріпити в законодавстві правові підстави та порядок обміну даними в реальному часі між НПУ, органами влади – адміністраторами реєстрів та приватними операторами;

- визначити стандарти інтероперабельності та кіберзахисту для систем відеоспостереження, сенсорних мереж, ALPR, детекторів, БПЛА, включно з вимогами до журналювання, криптозахисту, резервування та бізнес-континуїті;

- врегулювати використання UAS/DFR та аерокосмічних сервісів у правоохоронних цілях із чіткими запобіжниками прав людини;

- встановити обов'язковість DPIA, алгоритмічної прозорості й аудиту для аналітичних сервісів, включно з критеріями прийнятності точності/похибки;

- уніфікувати процедури міжнародної кооперації (прискорені канали обміну, типові формати запитів, часові SLA).

2. Організаційно:

- створити мережу регіональних RTCC з єдиною хмарною платформою (модель «federated cloud») та центральними сервісами даних;

- розгорнути програму професіоналізації аналітиків (профстандарти, сертифікація, міжвідомчі тренінги, науково-практичні хаби разом з університетами);

- запровадити KPI-рамку для оцінювання впливу (час реагування, превентивні інтервенції, аналітичний вклад у розкриття, економія ресурсів);

- інституалізувати публічно-приватні партнерства (реєстрація й уніфікація приватних камер, стандарти підключення, механізми спільного фінансування).

3. Технологічно:

- пріоритезувати відкриті стандарти та API, «zero-trust» архітектуру, наскрізне шифрування, контроль доступу за ролями/атрибутами;

- розвивати аналітику великих даних та геоаналітику (включно з edge-обробкою для скорочення затримок), поступово інтегрувати AI-модулі з верифікованими метриками якості;

- забезпечити єдиний каталог даних і метаданих (data governance), уніфіковані таксономії інцидентів, прозору політику ретенції та знеособлення.

3.2. Напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України

Як суб'єкти формування й реалізації державної політики у сфері національної безпеки, підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України мають діяти в чітко визначеному організаційно-правовому середовищі. Це зумовлює два взаємодоповнювальні напрями вдосконалення чинного адміністративно-правового регулювання їх діяльності, що разом актуалізують потребу перегляду наукового та нормативного дискурсів щодо місця й ролі цих підрозділів у механізмі забезпечення національної безпеки держави.

Спираючись на напрацювання зарубіжних дослідників[160], підтримуємо розмежування між «стратегічними» та «функціональними» векторами діяльності підрозділів кримінального аналізу у сфері безпеки. Водночас доцільно акцентувати не стільки на відмінностях, скільки на їх взаємозв'язку: приміром, робота з уразливими спільнотами водночас підсилює спроможність протидіяти насильницькому екстремізму, а протидія кіберзлочинності безпосередньо пов'язана зі запобіганням експлуатації окремих осіб.

Отже, критерій віднесення діяльності до «стратегічної» чи «функціональної» пропонуємо виводити з аналізу її цільового призначення. Стратегічна діяльність підрозділів кримінального аналізу має охоплювати просування й захист національних інтересів як усередині країни, так і за її межами. До неї належать: участь у міжнародних/транснаціональних правоохоронних операціях у межах міжвідомчих місій; міжнародне поліцейське співробітництво та нарощування потенціалу; запобігання і протидія тероризму та політично мотивованому насильству; боротьба з організованою злочинністю; забезпечення захисних заходів для високопосадовців і представників міжнародних інституцій; протидія торгівлі людьми; охорона громадського порядку та допомога під час заворушень і надзвичайних ситуацій; захист критичної інфраструктури. Відповідно, діяльність підрозділів кримінального

аналізу як учасників державної політики у сфері нацбезпеки є стратегічною і потребує адміністративно-правового закріплення через розроблення та впровадження стратегічних програм у визначеній сфері.

Наявність стратегічного плану для таких підрозділів є ключовою передумовою безпеки й добробуту громад: він консолідує колектив довкола спільної місії та бачення, задає чіткі цілі й показники підзвітності, а також визначає інструменти реагування на актуальні виклики[174].

Вважаємо, що розроблення й ухвалення стратегічних планів діяльності підрозділів кримінального аналізу в контексті нацбезпеки сприятиме формуванню стратегічного мислення щодо повного спектра безпекових питань і доступних інструментів просування національних інтересів України. З огляду на поточні економічні умови та тривалий збройний конфлікт, потрібна консолідація зусиль і ресурсів для досягнення максимальної результативності в стислі строки. У цьому зв'язку пропонуємо:

1. визначити місію та бачення підрозділів кримінального аналізу в системі забезпечення національної безпеки України;
2. здійснити діагностику поточного стану (нормативні повноваження, фактичне виконання завдань, напрями підвищення ефективності тощо);
3. сформулювати стратегічні цілі та пріоритети розвитку з подальшою деталізацією у вигляді конкретних завдань і заходів;
4. установити горизонти виконання, а також визначити відповідального суб'єкта за моніторинг прогресу та контроль етапів реалізації;
5. запровадити механізми оцінювання ефективності стратегічного плану та процедури його перегляду у випадку виявлених прорахунків чи об'єктивних перешкод у реалізації.

Під час підготовки такого плану слід окремо врахувати виміри міжнародної та міжюрисдикційної взаємодії, наголосивши на важливості тісної координації та консультативної підтримки між центральними й територіальними підрозділами кримінального аналізу.

Узагальнюючи, зазначимо: майбутня архітектура має передбачати чіткий розподіл ролей і зон відповідальності кожного елемента системи, водночас будучи пронизаною належними горизонтальними та вертикальними зв'язками для узгодженого досягнення спільної мети. Попри логічну відповідальність підрозділів кримінального аналізу за «свій» сектор правоохоронної функції, відсутність єдиного центру координації їх діяльності у сфері національної безпеки є неприйнятною. Саме це зумовлює низку нерозв'язаних організаційно-управлінських проблем (зокрема, неефективний розподіл ресурсів, у тому числі дефіцит ресурсного забезпечення безпекових ініціатив, недостатній облік соціальних чинників під час ухвалення рішень тощо), а також призводить до недооцінки внеску цих підрозділів на етапі формування політики, коли їхню експертну позицію часто не репрезентовано належним чином.

Досвід підрозділів кримінального аналізу Національної поліції, накопичений у процесі щоденної діяльності, є унікальним та більш інформативним у порівнянні з сухими показниками та статистичними даними, а їх професійна-експертна думка, сформована у ході розслідування кримінальних правопорушень, збирання інформації, а також у процесі взаємодії з громадою та іншими державними структурами, – є надзвичайно цінною для аналізу та планування державної політики у сфері національної безпеки.

Таким чином, ми обґрунтовуємо необхідність створення інституційного утворення (приклад США – Real-Time Crime Center (RTCC)), що представлятиме інститут кримінального аналізу в Україні як централізовану єдність різномірних суб'єктів, що виконують правоохоронні функції у закріпленій за ними сфері відповідальності, однак разом репрезентують керівну ланку правоохоронної системи країни, яка покликана забезпечити взаємодію та координацію діяльності усіх підрозділів кримінального аналізу правоохоронних органів в процесі забезпечення національної безпеки України.

З-поміж іншого це забезпечить уникнення системних помилок під час вирішення проблем у сфері протидії злочинності, а також наділить таких

суб'єктів повноцінним правом голосу у механізмі прийняття державних рішень. Оскільки підрозділи кримінального аналізу у досліджуваній сфері загалом розподіляються на таких, що є самостійними (підрозділи кримінального аналізу Служба безпеки України, підрозділи кримінального аналізу Національного антикорупційного бюро України, підрозділи кримінального аналізу Бюро економічної безпеки, підрозділи кримінального аналізу Державного бюро розслідувань тощо) або структурними у межах представницького органу – Міністерства внутрішніх справ України (підрозділи кримінального аналізу Національної поліції, підрозділи кримінального аналізу Державної прикордонної служби тощо), Міністерства оборони України (аналітичні підрозділи Головного управління розвідки), вважаємо, що формування окремо самостійного органу влади у запропонованому контексті є недоцільним загалом як, власне, і наділення такими повноваженнями вже існуючих. Більш виправданим буде створення при Раді національної безпеки і оборони України робочого органу, наділеного такими функціями. Щодо можливості реалізації зазначеного уточнимо, що для вирішення проблем міжгалузевого характеру, забезпечення науково-аналітичного та прогностичного супроводження діяльності Ради національної безпеки і оборони України за її рішенням, можуть утворюватися міжвідомчі комісії, робочі та консультативні органи[107].

Тому для прогностичного супроводження діяльності Ради національної безпеки і оборони України щодо забезпечення розвитку правоохоронної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки, а також надання можливості підрозділам кримінального аналізу як централізованій єдності мати політичну суб'єктність доцільним є створення Центру кримінального аналізу в режимі реального часу, як її робочого органу, що відповідатиме за демократично керовану, підзвітну, компетентну, дієву та результативну систему запобігання злочинності в реальному часі 24/7.

У своїй діяльності Центр кримінального аналізу в режимі реального часу має діяти на підставі Конституції та законів України, актів Президента України

й Кабінету Міністрів України, розпоряджень Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, інших нормативно-правових актів, а також спеціального Положення, яке визначатиме правові й організаційні засади його функціонування. На нашу думку, ключові завдання Центру мають охоплювати:

1. аналітико-прогностичний супровід діяльності Ради національної безпеки і оборони України у частині координації та взаємодії правоохоронних органів із питань національної безпеки;

2. системне вивчення, аналіз, комплексне оцінювання та прогноз результативності правоохоронної діяльності в усіх секторах безпеки із підготовленням інформаційно-аналітичних матеріалів, експертних висновків і рекомендацій (зокрема «білих книг»);

3. підготовку на розгляд РНБО України пропозицій щодо:

– комплексного стратегічного плану діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки;

– комплексного стратегічного плану їх реформування у цій сфері;

– інформаційного супроводу правоохоронної діяльності з питань національної безпеки;

– розгляду проєктів рішень/планів стратегічного планування правоохоронних органів;

– моніторингу виконання завдань з нацбезпеки, визначених Президентом України та РНБО.

Для реалізації зазначених функцій Центр повинен бути уповноважений у встановленому порядку: отримувати від правоохоронних органів, підприємств, установ та організацій необхідну інформацію; залучати до опрацювання питань у межах своєї компетенції дотичних суб'єктів, у тому числі представників державних ЗМІ, незалежних експертів і науковців; утворювати постійні чи тимчасові експертні та робочі групи; організовувати круглі столи, семінари та наради за своїм профілем.

До складу Центру доцільно включити по одному представнику від: Міністра внутрішніх справ України, Міністра оборони України, Служби безпеки України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Генеральної прокуратури, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Управління державної охорони України, органів охорони державного кордону, Національного інституту стратегічних досліджень, закладів освіти, що готують фахівців у сфері нацбезпеки, суб'єктів господарювання, які забезпечують технічну й технологічну підтримку нацбезпеки, а також інших заінтересованих суб'єктів. Персональний склад Центру має затверджуватися Секретарем РНБО України за поданням керівника Центру.

Узагальнено, правоохоронним органам слід забезпечити спроможність комплексно впливати на різні виміри безпеки держави в межах функціональної єдності, що дасть змогу стратегічно й операційно вирішувати завдання національної безпеки.

Другий напрям оптимізації адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України полягає у «точковому» усуненні ключових перешкод ефективного нормативного регулювання їх повсякденної роботи. Потрібно адаптувати позитивні міжнародні та іноземні практики залучення підрозділів кримінального аналізу до забезпечення нацбезпеки, окреслені вище, а також вирішити загально-функціональні вади чинного законодавства у сфері національної безпеки (техніко-юридичні недоліки, колізії та прогалини), що прямо впливають на їх діяльність. Нечіткість базових юридичних дефініцій породжує подальші проблеми – від розмитості сфер компетенції підрозділів кримінального аналізу до ускладнень практичної організації роботи; відсутність програмних актів щодо

впровадження ризик-орієнтованого підходу до запобігання злочинності та інші прогалини державної політики зумовили тривале ухвалення рішень без належного урахування актуальних загроз, експертних оцінок і регулярного моніторингу.

Окремої уваги потребують питання компетенції та повноважень підрозділів кримінального аналізу Національної поліції щодо участі у запобіганні та розслідуванні кримінальних правопорушень. Незважаючи на точкові зміни до кримінального й кримінального процесуального законодавства та ухвалення профільного безпекового закону («Про національну безпеку»), низка проблем і надалі потребує невідкладного вирішення, що підтверджується фаховими позиціями вітчизняних науковців і практиків[28, с. 282]. Погоджуючись із Р. Мамочкою, зауважимо: одна з ключових причин полягає в тому, що акти, які регламентують діяльність окремих правоохоронних органів, нерідко не містять чітко визначених повноважень у площині захисту національних інтересів безпеки, а також не встановлюють зрозумілих механізмів взаємодії з Радою національної безпеки і оборони України у цій сфері[71, с. 10-11].

На сучасному етапі європейська правова доктрина передбачає чітке розмежування компетенцій і повноважень поліцейських органів та спецслужб. У межах таких підходів до поліцейських інституцій сектору безпеки відносять:

1. Національну поліцію та її відомчі й спеціалізовані підрозділи (з протидії наркотикам, незаконному обігу зброї, нелегальній міграції, фінансовим злочинам тощо);
2. Жандармерійні формування – воєнізовану поліцію внутрішньої організації (в окремих державах – карабінерія або національна гвардія);
3. Органи охорони державного кордону;
4. Митні органи[30].

Своєю чергою, спецслужбами у європейських державах та міжнародних організаціях вважаються державні структури, яким надані повноваження на

проведення спеціальної або, як її ще називають, таємної, оперативної чи розвідувальної діяльності. Зміст цієї діяльності зводиться до отримання інформації без відома її власника або об'єкта, якого вона стосується, а також у проведенні інших таємних заходів. Тобто, визначальною ознакою спецслужб є специфіка методів і засобів виконання покладених на них завдань, а не загальне спрямування цієї діяльності. Тому спецслужби можуть бути не тільки зовнішньо-розвідувальними, але й правоохоронними[30].

Спеціальні служби можуть функціонувати як самостійні органи або як структурні підрозділи в межах органів державної влади, котрі загалом не належать до системи спецслужб. Їх інституційне відокремлення від поліцейних органів відображає один із базових європейських підходів до організації сил правопорядку – «розмежувальний принцип». Відповідно до нього спецслужби не наділяються поліцейними повноваженнями; їхня прихована діяльність має суто інформаційно-аналітичний характер і полягає у збиранні, перевірці та документуванні відомостей про криміногенне середовище, ознаки підготовки чи вчинення злочинів. Затримання осіб, провадження досудового розслідування та інші процесуальні дії належать до компетенції поліції (а в окремих випадках – прокуратури чи суду), які отримують від спецслужб відповідні матеріали та реалізують їх у правовому порядку. Така інституційна модель підвищує якість оперативної роботи спецслужб і сприяє об'єктивності кримінального провадження, оскільки зібрана ними інформація оцінюється незалежними від них слідчими, прокурорами та суддями[30].

Для мінімізування рівня зазначених прогалин ми пропонуємо:

1) необхідно запровадити підготовку офіцерського складу з питань геоінформаційних, OSINT, AI та технологій 3D моделювання усіх військових формувань і правоохоронних органів на базі Одеського державного університету внутрішніх справ у співпраці з European Union Advisory Mission Ukraine;

2) необхідність створення інституційного утворення (приклад США – Real-Time Crime Center (RTCC)), що представлятиме інститут кримінального аналізу

в Україні як централізовану єдність різнорідних суб'єктів, що виконують правоохоронні функції у закріпленій за ними сфері відповідальності;

3) прийняття Закону України «Про підвищення престижності праці працівників правоохоронних органів».

Отже, нами запропоновано авторський підхід до вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ, який акцентує: (1) підвищення професійної кваліфікації персоналу та їх сучасне техніко-технологічне забезпечення; (2) модернізацію процедурних механізмів, що вимагає як перегляду положень чинних актів, так і розроблення нової нормативної бази.

Очікуваний результат від упровадження запропонованої моделі – трансформація кримінально-аналітичної діяльності НПУ у проактивний, дано-керований формат, зменшення часу реагування й системних помилок, підвищення безпеки населення та персоналу, зростання довіри через підзвітність і права-орієнтовані запобіжники, а також зближення з європейськими стандартами управління безпекою. Сукупність інституційних, правових, організаційних і технологічних змін формує реалістичну дорожню карту модернізації, у межах якої RTCC як міжвідомчий інструмент координації й аналітики стає центральною ланкою державної політики у сфері національної безпеки.

Висновки до розділу 3.

Дослідження сучасного інструментарію та адміністративно-правового забезпечення аналітичної складової підрозділів кримінального аналізу Національної поліції дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Встановлено, що основна увага органів Національної поліції України приділялася захисту населення від наслідків кризових ситуацій, цілі яких варіювалися від протидії злочинності до захисту критичної інфраструктури. Але за останні роки органи Національної поліції України загалом та підрозділи кримінального аналізу зокрема, концентрують основну увагу концепціям комплексного управління ризиками, що пов'язані із загрозою терористичних атак та відсічі у війні з росією.

2. Виявлено що збройна агресія росії проти України, розпочата в 2014 році та ескальована до повномасштабної війни у 2022 році, стала однією з детермінант перегляду національних програм щодо забезпечення безпеки країн Європейського Союзу. При цьому забезпечення безпеки наразі акцентується на посиленні аналітичних спроможностей підрозділів кримінального аналізу Національної поліції виконувати як свої загальні завдання, так і специфічні з активним використанням сучасних технологій спостереження (відеонагляд) із забезпеченням належного балансу між потребами охорони й захисту національних інтересів та правами, свободами й законними інтересами людини і громадянина.

3. Зафіксовано глобальний перехід від реактивної до інтелектуально- та технологічно керованої проактивної парадигми (ILP, data-driven policing), ядром якої виступають центри кримінального аналізу в режимі реального часу (RTCC) з хмарною архітектурою та відкритими інтерфейсами.

4. RTCC забезпечують консолідацію Big Data з відеосистем, сенсорних мереж, ALPR, детекторів пострілів, мобільних пристроїв та БПЛА, що зменшує час реагування, підвищує безпеку особового складу й громадян та прискорює розслідування.

5. Ефективність зарубіжних аналітичних підрозділів визначається повною регуляторною екосистемою: стандартами інтероперабельності та кіберстійкості, правовими підставами обміну даними в реальному часі, гарантіями прав людини, прискореними процедурами міжнародної взаємодії.

6. Технологічний контур включає AFIS/АДІС, IBIS, гео- та відеоаналітику, OSINT, концепцію DFR (дрон як засіб першого реагування) і аерокосмічні сервіси подвійного призначення (Galileo/Copernicus тощо).

7. Масштабування хмарних RTCC і алгоритмічних засобів супроводжується ризиками (хибні спрацьовування, алгоритмічна упередженість, витоки даних, mission creep), що потребують правових обмежень цілей, DPIA, сертифікації, незалежних аудитів, багаторівневого доступу, шифрування та публічної підзвітності.

8. Для України пріоритетом є перехід підрозділів кримінального аналізу від переважно реалізаційної ролі до повноцінної участі у формуванні державної політики у сфері запобігання злочинності з розмежуванням «стратегічних» і «функціональних» напрямів та запровадженням інституту стратегічного планування.

9. Інституційне рішення: створення мережі регіональних RTCC на єдиній хмарній платформі (federated cloud) з центральним координаційним ядром як робочим органом при РНБО України (24/7 ситуаційна обізнаність, підготовка «білих книг», моніторинг виконання рішень, пропозиції зі стратегічного планування); водночас збереження європейського «розмежувального принципу» між поліцією та спецслужбами.

10. Нормативно:

а) закріпити в законодавстві правові підстави та порядок обміну даними в реальному часі між НПУ, органами влади – адміністраторами реєстрів та приватними операторами;

б) визначити стандарти інтероперабельності та кіберзахисту для систем відеоспостереження, сенсорних мереж, ALPR, детекторів, БПЛА, включно з вимогами до журналювання, криптозахисту, резервування та бізнес-континуїті;

в) врегулювати використання UAS/DFR та аерокосмічних сервісів у правоохоронних цілях із чіткими запобіжниками прав людини;

г) встановити обов'язковість DPIA, алгоритмічної прозорості й аудиту для аналітичних сервісів, включно з критеріями прийнятності точності/похибки;

д) уніфікувати процедури міжнародної кооперації (прискорені канали обміну, типові формати запитів, часові SLA).

11. Організаційно:

а) створити мережу регіональних RTCC з єдиною хмарною платформою (модель «federated cloud») та центральними сервісами даних;

б) розгорнути програму професіоналізації аналітиків (профстандарти, сертифікація, міжвідомчі тренінги, науково-практичні хаби разом з університетами);

в) запровадити KPI-рамку для оцінювання впливу (час реагування, превентивні інтервенції, аналітичний вклад у розкриття, економія ресурсів);

г) інституалізувати публічно-приватні партнерства (реєстрація й уніфікація приватних камер, стандарти підключення, механізми спільного фінансування).

12. Технологічно:

а) пріоритезувати відкриті стандарти та API, «zero-trust» архітектуру, наскрізне шифрування, контроль доступу за ролями/атрибутами;

б) розвивати аналітику великих даних та геоаналітику (включно з edge-обробкою для скорочення затримок), поступово інтегрувати AI-модулі з верифікованими метриками якості;

в) забезпечити єдиний каталог даних і метаданих (data governance), уніфіковані таксономії інцидентів, прозору політику ретенції та знеособлення.

13. Узагальнено авторські підходи до оптимізації чинного адміністративно-правового процесу забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції як системи норм, організаційних механізмів, процедур, інформаційно-технічних рішень і гарантій контролю, що визначають правосуб'єктність, повноваження, межі та відповідальність цих підрозділів у структурі НПУ.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення наукової проблеми, яке полягає в отриманні нових результатів у вигляді розроблення теоретичних засад та визначенні практичних основ адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. За результатами проведеного дослідження сформульовано відповідні висновки.

1. Доведено, що кримінально-аналітична система спирається на уніфікований набір процедур, принципів і стандартизовану візуальну нотацію. Завдяки цій методологічній єдності вона фактично виконує роль міжнародної «мови» для інтерпретації кримінальних подій аналітиками правоохоронних органів у різних країнах.

2. Сформовано авторське розуміння адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу як системи норм, організаційних механізмів, процедур, інформаційно-технічних рішень і гарантій контролю, що визначають правосуб'єктність, повноваження, межі та відповідальність цих підрозділів у структурі НПУ. Виокремлено його елементи: нормативний, організаційний, процедурний, інформаційний, гарантійно-контрольний і ресурсний.

3. Узагальнено систему принципів поліцейської діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України: законність; необхідність і пропорційність; цільове використання даних; достовірність і верифікованість інформації; підзвітність і простежуваність; захист прав людини та приватності; безпека даних; інтероперабельність і стандартизація. Під принципами слід розуміти сукупність об'єктивно обумовлених, стрижневих, відносно стабільних, науково обґрунтованих керівних засад, визначених нормами вітчизняного законодавства і міжнародно-правових актів, що слугують підґрунтям діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, а також уповноважених осіб її органів і структурних підрозділів, здійснюваної у процесі попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень за

допомогою використання дозволених національним законодавством поліцейських заходів і комплексу процесуальних дій.

4. Доведено необхідність впровадження для підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України найбільш оптимальної лінійно-функціональної структури управління для забезпечення чіткості та простоти взаємодії як у всередині підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України, так і зовні з іншими структурними підрозділами поліції чи органами державної влади. Також даний тип організаційної структури управління сприяє оперативності у прийнятті рішень та виникненні відчуття особистої відповідальності кожного виконавця за реалізацію завдань, а також у керівника за кінцеві результати діяльності свого підрозділу.

5. Удосконалено форми діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції – це сукупність однорідних, конкретних дій поліцейських, які пов'язані з виявленням, припиненням і розслідуванням кримінальних правопорушень, притягненням, шляхом забезпечення застосування передбачених законом заходів відповідальності до осіб, винних у їх вчиненні, компенсації шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями, і поновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

6. Визначені методи діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції – це визначені нормами права способи, засоби та прийоми безпосереднього та цілеспрямованого впливу органів та посадових осіб Національної поліції на свідомість і поведінку фізичних осіб, а також на діяльність підприємств, установ та організацій та їхніх посадових осіб з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій, що направлені на виконання юридичних обов'язків щодо запобігання загроз правам, свободам і законним інтересам людини та громадянина.

7. Розкрито систему нормативно-правових актів, що регулює діяльність підрозділів кримінального аналізу Національної поліції, яка є достатньо розгалуженою.

8. Удосконалено механізми правового регулювання інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу має характер комплексної регуляторної екосистеми, що поєднує конституційні засади, закони та акти стратегічного рівня, узгоджені з міжнародним правом. Вона повинна забезпечувати правомірність дій, належні гарантії прав і свобод людини, прозорі підстави обміну даними (у т.ч. онлайн) та вимоги до інформаційної безпеки. В умовах експоненційного зростання масивів даних ключовим є нормативне уніфікування процесів збирання, оброблення, структурування, індексації та обміну інформацією, включно з механізмами аудиту, протоколювання і відповідальності.

9. З'ясовано, що підрозділи кримінального аналізу Національної поліції функціонують на засадах поліканального (мультиджерельного) отримання даних і застосовують комплекс полівекторних превентивних підходів. Номенклатура залучених відомостей змінюється залежно від аналітичного завдання та охоплює, зокрема, матеріали затримань, дані про телекомунікаційні з'єднання, повідомлення конфідентів, кримінальну звітність і реєстрові записи. Перетворення цієї гетерогенної інформації на прикладне знання – шляхом інтеграції, нормалізації, інтерпретації та семантичного збагачення – становить предмет професійної діяльності аналітиків. Їхня робота спрямована на виявлення стійких кримінальних патернів і тенденцій, а також на ідентифікацію мережових зв'язків між окремими правопорушниками та організованими угрупованнями.

10. З'ясовано, що імплементація практик Європейського Союзу в інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України відбувається через ухвалення комплексу нормативно-правових актів. Їхній змістовий (контекстний) аналіз дає підстави виокремити два базові вектори цієї діяльності – кримінальний аналіз і управління ризиками. У сукупності зазначені компоненти формують ядро сучасної

поліцейської методології та виступають дієвими інструментами попередження злочинності.

11. Визначено, що правоохоронна діяльність, керована розвідувальною аналітикою (ILP) є сучасною парадигмою, у межах якої аналітична розвідувальна функція інтегрується в загальну місію та операційний контур правоохоронної системи. Комплексна мета – прогнозування ризиків і проактивний вплив на поведінку правопорушників – вимагає нерозривного поєднання аналітичних процедур із процесами ухвалення рішень, що породжує додаткові організаційні та методологічні виклики для підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. За таких умов роль аналітиків суттєво зростає: з допоміжного сервісу вони трансформуються в ключовий елемент стратегічного планування й підтримки управлінських рішень, безпосередньо впливаючи на рівень суспільної безпеки.

12. Доведено, що парадигма ILP спирається на інституційно оформлену управлінську архітектуру: чітко визначені контури прийняття рішень і постановки завдань на локальному, регіональному та загальнодержавному рівнях, а також регламентовані процедури співпраці й комунікації між підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України – як у межах територіальної вертикалі, так і в рамках міжнародної кооперації.

13. Стратегічно НПУ переходить від реактивної моделі до проактивної, даними керованої парадигми (ILP, risk-based policing). Ядром такої трансформації є мережа регіональних центрів кримінального аналізу в режимі реального часу (RTCC) на єдиній національній хмарній платформі з центральним координаційним ядром. RTCC консолідують великий масив даних (відео, сенсори, ALPR, акустичні детектори, мобільні пристрої, БПЛА, відкриті джерела, криміналістичні бази), забезпечуючи ситуаційну обізнаність, скорочення часу реагування, підвищення безпеки особового складу й громадян, а також підтримку доказово обґрунтованого менеджменту.

14. Виявлено що збройна агресія росії проти України, розпочата в 2014 році та ескалована до повномасштабної війни у 2022 році, стала однією з детермінант перегляду національних програм щодо забезпечення безпеки країн Європейського Союзу. При цьому забезпечення безпеки наразі акцентується на посиленні аналітичних спроможностей підрозділів кримінального аналізу Національної поліції виконувати як свої загальні завдання, так і специфічні з активним використанням сучасних технологій спостереження (відеонагляд) із забезпеченням належного балансу між потребами охорони й захисту національних інтересів та правами, свободами й законними інтересами людини і громадянина.

15. Уточнюється, що критичною є ідентифікація та розрізнення стратегічних напрямів діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції у сфері запобігання злочинності. Визначено, що діяльність підрозділів кримінального аналізу Національної поліції як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері запобігання злочинності з позиції стратегічного дискурсу вимагає формування програм, що визначають місію/візію, стратегічні цілі з їх операціоналізацією, строки та відповідальних виконавців, а також інструменти оцінки ефективності й процедуру своєчасного перегляду плану.

16. Акцентується увага, що технологічний контур модернізації включає уніфіковані стандарти інтероперабельності, «zero-trust» архітектуру, наскрізне шифрування та керування доступом за ролями/атрибутами; аналітику великих даних, гео- та відеоаналітику, AFIS/АДІС, IBIS, OSINT, моделі ШІ з верифікованими метриками якості. Ураховуючи ризики (хибні спрацьовування, алгоритмічна упередженість, витоки, «mission creep»), необхідні правові обмеження цілей, обов'язкові оцінки впливу на захист даних (DPIA), сертифікація, незалежні аудити, прозорі таксономії інцидентів і політики ретенції/знеособлення.

17. З огляду на те, що підрозділи кримінального аналізу загалом розподіляються на таких, що є самостійними (СБУ, НАБУ, ДБР, БЕБ) або структурними у межах представницького органу – Міністерства внутрішніх справ України (НПУ, ДСНС, ДПС), Міністерство оборони України (ГУР), стверджується, що формування окремо самостійного органу влади у запропонованому контексті є недоцільним загалом як, власне, і наділення такими повноваженнями вже існуючих. Більш виправданим є створення при РНБО України робочого органу, наділеного такими функціями – Центру кримінального аналізу.

18. З метою забезпечення прогнозно-аналітичного супроводу діяльності Ради національної безпеки і оборони України у сфері розвитку правоохоронної аналітики для запобігання злочинності, а також для надання правоохоронним органам консолідованої політичної суб'єктності, обґрунтовано доцільність створення Центру кримінального аналізу при РНБО України. Окреслено нормативно-правові засади його функціонування, визначено коло завдань, компетенції (права), організаційну структуру та персональний/інституційний склад новостворюваного суб'єкта.

19. Узагальнено авторські пропозиції щодо модернізації адміністративно-правового супроводу діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції як суб'єктів формування й реалізації державної політики у сфері запобігання та розслідування кримінальних правопорушень. Зміст цих пропозицій охоплює два взаємопов'язані напрями: -Інституційне посилення механізму реалізації шляхом створення спеціалізованого державного суб'єкта, покликаного репрезентувати інститут кримінального аналізу в Україні як централізовану єдність різнотипних органів, що виконують правоохоронні функції у межах визначених зон відповідальності, але спільно формують керівну ланку системи та забезпечують узгоджену взаємодію і координацію підрозділів кримінального аналізу під час запобігання й розслідування злочинів; - Стратегічне вдосконалення діяльності виконавців правоохоронної функції через інституціалізацію стратегічного планування в сфері протидії злочинності,

включно з визначенням цілей, пріоритетів, індикаторів ефективності та процедурою періодичної ревізії планових рішень.

20. Стверджується, що людський капітал є вирішальним чинником: знання з аналітики правоохоронних органів мають бути поширені серед аналітиків, керівників, оперативних працівників, дізнавачів і слідчих. Потрібно розроблення професійних стандартів, сертифікації, міжвідомчих навчальних програм, науково-практичних хабів з університетами, а також єдиного стандарту підготовки аналітиків правоохоронних органів для забезпечення якості розвідувальних продуктів і їх інтеграції у цикл прийняття рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України: підручник для юрид. вузів і фак. за ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2000. 520 с.
2. Адміністративне право України: підручник. Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін. За ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2001. 528 с.
3. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина: навч. посіб. І.О. Іерусалімова, І.О. Іерусалімов, П.М. Павлик та ін. Київ: Знання, 2007. 223 с.
4. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
5. Арешонков В.В. Діджиталізація техніко-криміналістичних досліджень як напрям підвищення їх ефективності. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матер. Міжнар. круглого столу, Харків, 12 груд. 2019 р. Редкол.: В.Ю. Шепітько (голов. ред.), В.А. Журавель, В.М. Шевчук, Г.К. Авдєєва. Харків : Право, 2019. С. 19-22.
6. Артеменко Н.Ф. Професіоналізація державних службовців як пріоритет здійснення державної кадрової політики. Державне управління та місцеве самоврядування : збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2010. Вип.2(5). С.205-212.
7. Бааджи Н.А. Адміністративний розсуд в діяльності органів публічної адміністрації : дис... канд. наук : 12.00.07. Одес. держ. ун-т. внутр. справ. Одеса, 2020. 246 с.
8. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Х. : Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2002. ч. 1. 336 с
9. Басай В.Д. Судові та правоохоронні органи України: підручник. Київ: ВПТ «Вік», 2001. 634 с.

10. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Сумський державн. ун-т. Суми, 2017. 218 с.

11. Батраченко О.В. Форми правоохоронної діяльності Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в державі. *Форум права*. 2016. № 2. С. 5-10.

12. Бевз С.І. Поняття та система принципів адміністративно-правового регулювання державного управління у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С.108-111.

13. Безпалова О.І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9 (259). С.111-115.

14. Богатирьов І.Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією): дис. д-ра. юрид. наук 12.00.08. Київ. Нац. у-нт. внутр. справ. Київ. 2006. 434 с.

15. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Психологічна сутність професіоналізму керівників підрозділів Національної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. № 4. 2015. С.144-148.

16. Бондар В.С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 4. С. 226-240.

17. Бондар В.С. Передумови формування окремого вчення про інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. Вип. 3. С. 194-204.

18. Боршуляк І.І. Організаційно-правові засади проходження служби в органах прокуратури: дис... канд. юрид. наук: 12.00.10. Академія прокуратури, Київ. 2016. 260 с.

19. Бугайчук К.Л. Організаційна структура державного органу: поняття, типологія та напрями застосування до системи Національної поліції України.

Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2018. № 3 (82). С. 40-54.

20. Бугера О.І. Використання Інтернет-технологій для запобігання злочинності. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 4 (2). С. 25-29.

21. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1051 с.

22. Васюк С.В. Організаційна структура підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина». 2022. С. 53-57.

23. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.

24. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

25. Вітвицька С.С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні наук*. 2011. Випуск 57. С. 52-58.

26. Віленчук О. Принципи страхування як методологічне підґрунтя для функціонування та розвитку страхових відносин в аграрній сфері. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 4. С. 38-49.

27. Галуцько В.В., Курило В.І., Короєд С.О. та ін. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. За ред. проф. В.В. Галуцько. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.

28. Гаруст Ю.В., Мельник В.І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект. Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.

29. Гіда Є.О. Загальнолюдські стандарти прав людини і основних свобод і забезпечення їх реалізації в діяльності міліції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук:

12.00.01. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2000. 16 с.

30. Гірич В.М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів: *Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень*, 2013. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-ukonteksti-reformuvannya>

31. Голуб В.О. Становлення та розвиток інституту адміністративно-правового режиму воєнного стану : дис... канд.. юрид. наук. : 12.00.07. Ін-т законодавства Верховної Ради України, Київ. 2017. 248 с.

32. Горбатюк Я.В. Адміністративно-правові засади інформаційно-аналітичної діяльності Державної авіаційної служби України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 200 с.

33. Горінецький Й.І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01. Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2005. 203 с.

34. Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А.А. Адміністративне право України : підручник. Під ред. І.С. Гриценка. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

35. Грохольський В.Л. Актуальні питання профілактики правопорушень на місцевому рівні в сучасних умовах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 1. С. 3-6.

36. Гудима Н.В. Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів державного управління України : автореферат дис... канд. юрид. наук : 25.00.01. К., 2008. 22 с.

37. Гурковський М.П., Єсімов С.С. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. № 4. С. 212-133.

38. Гуславський В.С., Задорожний Ю.А., Розовський Б.Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення розкриття та розслідування злочинів : монографія. Луганськ : Елтон-2, 2008. 287 с.
39. Демків Р.Я. Конституційне право України : курс лекцій. Львів : ЛьВДУВС, 2012. 331 с.
40. Денисюк Д.С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації. *Митна справа*. 2015. № 5. С. 63-68.
41. Джафарова О.В. Щодо розуміння категорії «публічно-сервісна діяльність» Національної поліції. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти: матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф.* (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.). Донецьк: юрид. ін-т МВС України. Кривий Ріг. 2016. С. 55-58.
42. Єфіменко Д. Правові основи контрольно-наглядової діяльності за дотриманням законодавства про працю України. *Публічне право*. 2012. № 3 (7). С. 275-280.
43. Єфремов А.Ф. Принципи і гарантії законності : автореферат дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 1999. 22 с.
44. Живко З.Б. Т.В. Рудий О.І. Руда. Безпека спеціалізованих інформаційних систем підрозділів Національної поліції України. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції 21 грудня 2018 року*. Львів: ЛьВДУВС. 2018. 281 с.
45. Загальне адміністративне право : навч. посіб. Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.
46. Земляков Ю. Реалізація принципу професіоналізму в діяльності посадових осіб органів внутрішніх справ: правовий аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 4. С. 230-236.

47. Іванов В.Г., Іванов С.М., Карасюк В.В. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: навч. посіб. Харків : Право. 2010. 240 с.

48. Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні : у 2-х т. : навч. посіб. М.О. Багмет, Г.В. Коваль; Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв. 2012. Т. 1. 143 с.

49. Канцідайло О.О., Нагорський Ф.М. Деякі актуальні проблеми в діяльності підрозділів оперативно-технічних заходів щодо виявлення та припинення злочинів. *Актуальні проблеми виявлення та припинення злочинів : матеріали круглого столу* (Київ, 27 листоп. 2014 р.). Ред. кол.: С.С. Чернявський, М.М. Алексійчук, О.В. Хуторянський та ін. К. : ФОП Кандиба Т. П., 2014. 83 с.

50. Каркач П.М. Координаційна функція прокуратури України : навч. метод. посібник. Х : Право. 2005. 96 с.

51. Кіреєва О. Використання альтернативних аналітичних інструментів у кримінальному аналізі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2016. № 4. С. 64-76.

52. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право : навч. посіб.[3-те вид.]. Київ : Алерта ; ЦУЛ, 2011. 696 с.

53. Кобзар О.Ф. Правоохоронна діяльність: теоретико-правовий аналіз. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 3. С. 162-165.

54. Ковалів М.В., Курочка М.І., Плашовецький О.А. Державна служба у правоохоронній сфері та її основні ознаки. Львів : Наук. записки ЛУБП, 2020. № 27. С. 161-166.

55. Когут Я.М. Щодо поняття адміністративно-поліцейської діяльності. *Митна справа*. 2013. № 5. С. 321-326.

56. Колпаков В.К. Адміністративне право України. Київ: ЮрінкомІнтер, 2004. 458 с.

57. Конституція України: Закон України 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

58. Корж В.П. Теоретичні основи методики розслідування злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами в сфері економічної діяльності : монографія. Харків : вид. Нац. ун-та внутр. справ. 2002. 412 с.

59. Косиця О.О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1 (251). С. 133-137.

60. Костенюк Н.І. Теоретичний підхід до визначення поняття організаційно-функціональної структури управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 98-104.

61. Крикун В.В. Форми та методи захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. С. 99-103.

62. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Офіційний вісник України. 2012. № 37. Ст. 1307.

63. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: навчальний посібник. К.: Кондор, 2003. 296 с.

64. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права. К., 2006. 442 с.

65. Лисюченко В.П., Ольховик П.В. Теорія управління органами внутрішніх справ. Київ : Паливода А. В., 2004. 127 с.

66. Літовченко Б.В., Єдинак В.Ю. Зміни організаційної структури у процесі стратегічного планування діяльності митної служби. *Вісник Академії митної служби України*. 2012. № 2. С. 22-33.

67. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д., Петряєв С.Ю. Криміналістика : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.: в 2-х ч. ч. I: Вступ до курсу криміналістики. Криміналістична техніка. Київ : Нац. тех. ун-т України «Київ. політех. ін-т імені Ігоря Сікорського». 2017. 374 с.

68. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ : НІСД. 2018. 472 с.

69. Малиновський В.Я. Державне управління: навчальний посібник. Луцьк: Вежа. 2000. 558 с.

70. Малюга В.М. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами в системі методики розслідування злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів. 2016. 289 с.

71. Мамочка Р.В. Адміністративно-правові основи забезпечення економічної безпеки держави органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 22 с.

72. Мандзюк О.А. Правова природа аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №7. С. 123-128.

73. Мандзюк О. Поняття та зміст аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 171-176.

74. Марченков Ю.В., Калмиков С.Г. Взаємодія апаратів кримінального розшуку та 7-х відділів у розкритті крадіжок з квартир. *Актуальні проблеми взаємодії оперативних апаратів органів внутрішніх справ*. Київ. 1988. С. 71-79.

75. Мельниченко В.І. Прозорість і відкритість публічного управління як об'єкт законодавчого регулювання. *Державне управління : теорія і практика*. 2007. № 1. С. 48-55.

76. Мнушко З.Н. Менеджмент и маркетинг в фармацевті. ч. I. Менеджмент в фармацевті : підр. для студентів вузів. Харків : ізд-во НФаУ : Золоті сторінки, 2007. 360 с.

77. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України з питань діяльності Національної поліції України. Наказ Міністерства внутрішніх справ від 02 липня 2020 року № 504.

78. Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України: Наказ Національної поліції від 14 квітня 2016 року № 296.

79. Наказ Національної поліції від 10 червня 2020 року № 424.

80. Наказ Національної поліції від 12 березня 2020 року № 202.

81. Наказ Національної поліції від 20 липня 2017 року № 735.

82. Наказ Національної поліції від 29 грудня 2019 року № 1354.

83. Наказ Національної поліції від 31 жовтня 2019 року № 1110.
84. Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Націон. універ. внутр. справ. Харків. 2004. 39 с.
85. Некрасов В.А., Мельник В.І. Організація поліцейської діяльності на основі кримінального аналізу (ILP). Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії: зб. наук. праць. 23 черв. 2017 р. С. 74-78.
86. Ніколенко Л.М. Принципи діяльності поліції: сутність та особливості. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 19-26.
87. Озерський І.В. Взаємодія органів слідства та дізнання у боротьбі з організованою злочинністю (психолого-правовий аспект). *Міжвідомчий науковий збірник*. 2001. Т. 25. С. 538-544.
88. Олійник А.Ю. Механізми, форми, методи та особливості забезпечення органами внутрішніх справ реалізації прав людини і громадянина: Лекція. Київ: Націон. академ. внутрішн. справ України, 1997. С. 8-22.
89. Організаційно-правове забезпечення аналітичної роботи в системі МВС України (правоохоронний та безпековий аспекти): монографія. О.Є. Користін, І.В. Парубочий, Л.М. Доля, Н.П. Свиридюк та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.Г. Вербенського. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 328 с.
90. Основи законодавства України: ч. 1. Ж.О. Дзейко, О.Ю. Нечипоренко, Ю.А. Пониматченко та ін. Вінниця: Нова книга, 2001. 608 с.
91. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту : навчальний посібник. К. : Кондор, 2006. 664 с.
92. Пивненко В.П. Проблеми підвищення ефективності роботи правоохоронних органів в Україні у боротьбі з організованою злочинністю. *Вісник Академії правових наук*. 1997. Вип. 1. С. 157-159.
93. Платон. Держава. Пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ : Основи. 2000. 355 с.

94. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник. За ред. Ю.Ф. Кравченка. Київ : Нац. акад. внутр. справ. України. 1999. 702 с.
95. Політологічний енциклопедичний словник. В.П. Горбатенко. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ. Генеза. 2004. 386 с.
96. Поліцейський менеджмент: історія та сучасність. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. Х., 2006. Т. 3.
97. Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України, затвердженого наказом НПУ України від 27 грудня 2019 року № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-kriminalnogo-analizu.html>
98. Польський О.Ю. Організаційна структура державних органів виконавчої влади (на прикладі Національної поліції України). *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С. 257-266.
99. Про Бюро економічної безпеки: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
100. Про державну службу: Закон України №889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
101. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5.
102. Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departamentkriminalnogo-analizu.html>.

103. Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних: конвенція Ради Європи. Страсбург, 28 січ. 1981 р. Ратифікація від 06 лип. 2010 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326

104. Про Кабінет Міністрів України: Закон України №794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

105. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

106. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

107. Про Раду національної безпеки і оборони України. Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 35, ст. 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>

108. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>

109. Проневич О.С. Поліцейська діяльність як вид державно-управлінської діяльності. *Форум права*. 2009. № 2. С. 350-356.

110. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів: постанова КМУ від 14.11.2018 № 1024 // офіц. вісн. України. 2018. № 98. Ст. 270.

111. Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України: затв. Наказом НПУ від 27.11.2015 № 126.

112. Пядишев В.Г., Форос А.В. Створення центрів кримінального аналізу в режимі реального часу – важливий важіль у переведенні поліції з реактивного режиму до проєктивного: зарубіжний досвід. *Морська безпека та оборона*. 2023. № 2. С. 127-136.

113. Рабінович С.П. Природно-правові підходи в юридичному регулюванні: монографія. Львів: Львівс. держ. ун-т внутрішніх справ, 2010. 576 с.

114. Рачинський А.П. Жиденко Н.А. Забезпечення професійного розвитку державних службовців: досвід Литовської республіки. *Вісник НАДУ*. 2014. № 1. С. 10-17.

115. Реалізація філософії ІЛР в системі кримінального аналізу національної поліції України: посібник. Користін О., Свиридчук Н., Афонін Д., Некрасов В. та ін. Київ; Одеса, 2023. 143 с.

116. Рудницький І.Л. Особливості виявлення та розслідування контрабанди наркотичних засобів, що вчиняються організованими злочинними групами : дис. ... доктора філософії : 081 Право. Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2019. 250 с.

117. Рум'янцева-Козовник А. Форми та методи адміністративної діяльності ОВС з охорони прав дитини. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 116-122.

118. Сафронов О.С. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями. URL: http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua_readme.php?subaction

119. Семерей Б.В. Адміністративно-правові засади реалізації принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 19 с.

120. Сидор М.Я. Договірні-правова форма в системі взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2015. Випуск 30. Том 2. С. 75-81.

121. Словник юридичних термінів. В.Д. Гапотій, М.В. Васильєва, М.О. Семко. Х. : Видавництво «Лідер», 2018. 218 с.

122. Старчук О.В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 40-43.

123. Про затвердження Положення про Національну поліцію: КМУ від 28.10.2015 № 877 // Офіц. вісн. України. 2015. № 89. Ст. 2971.

124. Суспільство та влада: механізми взаємодії : навч.-метод. матеріали для слухачів дисципліни «Механізми взаємодії суспільства і влади». А.М. Михненко, С.О. Кравченко, І.В. Пантелейчук та ін. К. : НАДУ, 2013. 80 с.

125. Суходубов Д.В. Координаційна діяльність прокуратури щодо боротьби зі злочинністю : дис... канд. юрид. наук : 12.00.10. Х., 2012. 215 с.

126. Теорія держави та права: навч. посіб. Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін. За заг. ред. С.Д. Гусарева, О.Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

127. Тимчишин Т.М. Адміністративно-правові форми та методи протидії правопорушенням на залізничному транспорті. *Митна справа*. 2015. № 1 (22). С. 164-170.

128. Тихоміров О.Д., Ведерніков Ю.А. Діалектика змісту та форми правоохоронної діяльності. *Філософські проблеми права та правоохоронної діяльності співробітників ОВС: збірник наукових праць*. Київ: Націон. академ. внутріш. справ, 1995. С. 168-173.

129. Топчій В.В. Форми взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами МВС України. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 111-121.

130. Топчій Ю.М. Адміністративно-правові аспекти діяльності комунальних охоронних підприємств (муніципальної варти) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одес. держ. ун-т. внутр. справ. Одеса, 2019. 244 с.

131. Троян В.А. Поняття та види публічно-сервісної діяльності Національної поліції України. *Право і Безпека*. 2016. № 4. С. 90-94.

132. Фаринник В.І. Особливості процесуальної взаємодії органу досудового розслідування з іншими підрозділами МВС та громадськістю у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник України*. 2012. № 44 (905). С. 99-106.

133. Фаріон О.Б. Інформаційна модель оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України. *Збірник*

наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. *Інформатизація та управління проектами інформатизації Збройних Сил*. 2020. № 1 (68). С. 81-85.

134. Федіна Н. Професіоналізм як чинник регулювання ефективної діяльності поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №4. С.145-149.

135. Фелик В.І. Класифікація принципів профілактичної діяльності Національної поліції України: теорія та практика реалізації. *Митна справа*. 2015. № 5. С. 63-68.

136. Філіппов С.О. Протидія транскордонній злочинності: глобальний контекст і реалії України: монографія. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. Одеса : Фенікс, 2019. 450 с.

137. Хахановський В.Г. Теорія і практика криміналістичної інформатики : автореф. дис. ... доктора юрид. наук. Київ, 2011. 28 с.

138. Хомишин І.Ю. Методи правоохоронної діяльності громадських формувань органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Львів, 2008. Вип. 3. С. 200 -209.

139. Шатрава С.О. Парханов Г.Р. Принципи превентивної поліцейської діяльності: поняття, зміст та їх класифікація. *Право і безпека*. 2019. № 74 (3). С. 41-47.

140. Швець Д.В. Юридична складова професійної підготовки поліцейських як необхідна умова їх професіогенезу. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2017. №2 (16). С. 55-65.

141. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 120-124.

142. Шемшученко Ю.С. Великий енциклопедичний юридичний словник. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2007. 992 с.

143. Шепетько С.А. Міжвідомче інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 43 (2). С. 102-105.

144. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів: довідк. вид. Київ: Либідь, 2005. 568 с.

145. Шушулкова В.Д. Організаційно-правове регулювання діяльності адміністративних комісій при виконавчих органах місцевого самоврядування: дис... канд.. юрид. наук. : 12.00.07. Одес. держ. ун-т. внутр. справ, Одеса. 2016. 228 с.

146. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с. URL: https://leksika.com.ua/19650107/legal/kriminogenna_situatsiya

147. Ярмакі Х.П., Коропатов О.М. Організаційно-правові питання взаємодії дільничного інспектора міліції з іншими службами міліції та громадськістю. Одеса: Одеськ. державн. універс. внутріш. справ, 2008. 214 с.

148. Ярмакі Х.П. Взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Вісник Запорізького національного університету.* 2012. № 1 (II). С. 71-76.

149. Ярмиш О.Н., Серьогін В.О. Державне будівництво та самоврядування: підручник. Харків: Національн. універс. внутр. справ, 2002. 656 с.

150. Australian National University, 2023. URL: <https://nsc.crawford.anu.edu.au/>

151. Australian Research Council, 2022. URL: <https://www.arc.gov.au/>

152. Bevel T., Gardner M.R. Bloodstain Pattern Analysis (With Introduction to Crime Scene Reconstruction. 3rd ed. Boca Raton: CRC Press, 2008.

153. Boca Raton: CRC Press; Chisum W.J. The History of Crime Scene Reconstruction". In: ASCR The Scene, № 2., 1998. P. 45-59.

154. Buck G.A. Police Crime Analysis Unit Handbook. Washington, DC: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice (LEAA), 1973.

155. Gottlieb S., Arenberg S., Singh R. Crime Analysis: from First Report to Final Arrest. South Gate, CA: Alpha Publishing, 1994.

156. Charles Sturt University, 2023. URL: <https://www.csu.edu.au/>

157. Chisum J.W., Turvey E.B. *Crime Reconstruction*. Amsterdam : Academic Press, 2007. 496 p.
158. Chisum W.J., Rynearson J.M. *Evidence and Crime Scene Reconstruction*. 5th ed. Burlington : Elsevier, 1997. 432 p.
159. Code de procédure pénale (Code of criminal procedure of France). Act 2005-1550 of 12 December 2005. URL: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1958/13719/version/3/file/Code_de_34.pdf
160. Connery D. *Essential and Underappreciated: The Contribution of Law Enforcement to National Security*. Special Report. The Australian Strategic Policy Institute Limited, 2014. 40 p.
161. Hicks J.S., Sales D.B. *Criminal Investigation*. London : Sweet & Maxwell, 2006. 512 p.
162. Kind S. *Criminal Profiling – Developing an Effective Science and Practice*. Washington : American Psychological Association, 1986. 276 p.
163. Descartes R. *The Philosophical Writings of Descartes: Volume 2* / ed. by J. Cottingham, R. Stoothoff, D. Murdoch. Cambridge : Cambridge University Press, 1984. 432 p.
164. Asmis E. Cicero on Natural Law and the Laws of the State. *Classical Philology*. 2008. Vol. 27, №. 1. P. 1-33.
165. European Commission. *EU Space Strategy for Security and Defence for a Stronger and More Resilient European Union*. Brussels : European Commission, 2022. 28 p.
166. Gallagher K., Wartell J., Gwinn S., Jones G., Stewart G. *Exploring Crime Analysis: Readings on Essential Skills*. 3rd ed. – Overland Park, KS : International Association of Crime Analysts, 2017. 410 p.
167. Grassie R.P., Hollister J.A. *A Preliminary Guide for Patrol Operations Analysis*. ICAP, 1977. 112 p.
168. Grassie, Richard P. and John A. Hollister. *A Preliminary Guide for Patrol Operations Analysis*. (ICAP, 1977.)

169. Harries K. *Mapping Crime: Principle and Practice*. CMRC, 1999. 209 p.
170. International Association of Chiefs of Police. IACP Timeline. January 2002. URL: <http://www.theiacp.org/about/history/timeline.htm>
171. Barnes J. *Complete Works of Aristotle*. Volume 1: The Revised Oxford Translation. *Princeton: Princeton University Press, 1984. 1256 p.*
172. Kamenskii Z.A. The Philosophical Encyclopedia Is Twenty-Five. *Russian Studies in Philosophy*. 35 (4). 1997. P. 60-91.
173. Kraut R. Socrates. *Encyclopedia Britannica*, 2 Dec. 2022. URL: <https://www.britannica.com/biography/Socrates>
174. Geneva Centre for Security Sector Governance. *Law Enforcement and Building Integrity*. Geneva, 2023. URL: <https://securitysectorintegrity.com/institutionsand-organisations/law-enforcement/>
175. Law Enforcement Assistance Administration. *Crime Analysis in Support of Patrol*, 1977, P. 8
176. Luiz Carlos Bresser-Pereira. *Practical principles for public Administration*. URL: <http://bresserpereira.org.br/Works/SmallPapers/9.PrinciplesPublicAdministration-UN.pdf>
177. *Mapping Crime: Principle and Practice*. US Department of Justice; Sampson, R. and Scott, M.S. 2000.
178. Merchant S. *Real-Time Crime Center In The Cloud*. Fusus.Com. April 16, 2020. Site. URL: <https://www.fusus.com/blog/real-time-crime-center-in-the-cloud-the-next-generation-of-police-technology>
179. Robert von Mohl: *Die Polizei-Wissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates*. 1 München, Bayerische Staatsbibliothek Pol.civ. 101 ga-1 Tübingen : Laupp. 1844. XX, 619 p.
180. National Institute of Justice. «Crime Mapping Research Center». January 2002. URL: <http://www.ojp.usdoj.gov/cmrc>
181. National Security and Law Enforcement. BAE Systems, 2023.

182. National Security Through Technology: Technology, Equipment, and Support for UK Defence and Security. Presented to Parliament by the Secretary of State for Defence By Command of Her Majesty February, 2012. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a75b74840f0b67f59fcf0ed/cm8278.pdf>

183. Neff S. Hugo Grotius on the Law of War and Peace: Student Edition. Cambridge: Cambridge University Press. 2012.

184. Oliver, Willard M. August Vollmer: the father of American policing / Willard M. Oliver. Description: Durham : Carolina Academic Press, LLC. 2017. URL: <https://cap-press.com/pdf/9781611635591.pdf>

185. Police. 2001. September. P. 24-27.

186. Wartell J., McEwen J.T. *Privacy in the Information Age: A Guide for Sharing Crime Maps and Spatial Data*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, 2001. 62 p.

187. Scott M. S. *Problem-Oriented Policing: Reflections on the First 20 Years*. Washington, DC: U.S. Dept. of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, 2000. 210 p.

188. Redding CA: National Crime Scene Investigation and Training.

189. R Reinier G.H., Sweeney T.J., Waymire R.V., Newton F.A., Grassie, R.P., White S.M., Wallace W.D. *Integrated Criminal Apprehension Program: Crime Analysis Operations Manual*. Washington, DC: Law Enforcement Assistance Administration (LEAA), 1977. 152 p.

190. Deely J. *Four Ages of Understanding: The First Postmodern Survey of Philosophy from Ancient Times to the Turn of the Twenty-First Century*. Toronto: University of Toronto Press, 2001. C. 837–1014

191. Research Data Australia. ARC Center for Excellence in Policing and Security. URL: <https://researchdata.edu.au/page/about>

192. Rosenthal, M. A. The Collected Works of Spinoza by Benedictus de Spinoza // *Journal of the History of Philosophy*. 2017. Vol. 55, № 3. P. 545-546.

193. Про захист персональних даних: закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

194. Surveillance Impact Report Real-Time Crime Center Seattle Police Department, 2024.

195. Susan G. Jacobs. Plutarch's Pragmatic Biographies Lessons for Statesmen and Generals in the Parallel Lives Columbia Studies in the Classical Tradition, Volume: 43. 2017

196. Бутко Р.Ю. Розвиток системи кримінального аналізу в діяльності Національної поліції України в сучасних умовах. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fcdae8fd-ff84-4986-bd1b-d153c3342f08/content>

197. Бутко Р.Ю. Розвиток підрозділів кримінального аналізу та особливості роботи в умовах воєнного стану. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f39cd266-815d-4d6e-9b0d-db64208ddb19/content>

198. Webb D. The 3 fundamentals of an effective real-time crime center. Police 1. Jan 31, 2023.

199. Weisburd D., McEwen T. Criminal Justice Press; Monsey, NY. Harries, K. 1999. P. 1-26.

200. Weisburd D., McEwen T. Crime Mapping and Crime Prevention. In Crime Mapping and Crime Prevention: Crime Prevention Studies, Volume 8. 1998.

201. Zacher Florian. «Verzeichnisse». Marius Victorinus als christlicher Philosoph: Die trinitätstheologischen Schriften des Gaius Marius Victorinus und ihre philosophie-, kirchen- und theologiegeschichtlichen Kontexte, Berlin, Boston: De Gruyter, 2023, p.p. 537-573.

202. Zaiets O.M. Application software IBM I2 ANALYST'S NOTEBOOK in law enforcement Ukraine for pretrial investigation of criminal offenses. *European Reforms Bulletin*. 2016. № 1. P. 69-72.

203. Заєць О.М. Інститут аналітичного супроводження досудового розслідування кримінального провадження в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 17-25.

204. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. 3 нім. пер. П. Тарашук; Наук ред. пер. Ю. Кушаков. К: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 548 с.

205. Основи кримінального аналізу: теорія та практика застосування в оперативних підрозділах Державної прикордонної служби України : навчальний посібник / О.С. Кіреєва, Ю.В. Крутік, О.М. Махлай, А.С. Треус. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2022. 360 с.

206. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. № 2 (83). 2023. С. 3-9.

207. Гончарук О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 130-137.

208. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Деякі питання забезпечення прав і свобод людини при моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою. *Права людини під час дії правового режиму воєнного стану: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 р.)*, 2024. С. 242-247.

209. Бурангулов В.А. Сутність кримінального аналізу. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2023. Одеса. С. 14-17.

210. Council of Europe. Crime analysis. Organized crime – Best Practice (2002). №4 PC-S-CO. 2E Strasbourg, 22 July 2002.

211. Користін О.Є., Бурангулов В.А. Термінологія кримінального аналізу. *Наука і правоохорона*. № 4 (62). 2023. С. 120-127.

212. Гончарук О.М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363.

213. Гончарук О.М. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130.

214. Гончарук О.М. До питання впровадження та розбудова системи поліцейської діяльності, керованої аналітикою в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 557-560.

215. Гончарук О.М. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. № 2, 2025. С. 145-155.

216. Гончарук О.М. Особливості принципів, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 213-216.

217. Гончарук О.М., Желновач Є.Г. До питання властивості інформації під час калабарцінізму. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 85-87.

218. Kornienko M.V., Horoshko V.V., Gorbanov I.M., & Ismailov K.Y. (2021). Función del análisis criminal en modelos modernos de actividad policial. *Cuestiones Políticas*, 39 (68), 415-426.

219. Rengert, G., Henderson, K., & Mattson, M. (2001). *Campus security: Situational crime preventijn in high-density environments*. Monsey, NY: Criminal Justice Press.

220. Wakefield, A., & Fleming, J. (2009). *The SAGE dictionary of policing*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

221. Про затвердження Положення про Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України: затв. наказом НП України від 11.10.2017 № 1060.

222. Про затвердження Положення про Управління кримінального аналізу НП України: затв. наказом НП України від 07.11.2017 № 1150.

223. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР: навч. посіб. / Користін О. Є., Пефтієв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А.; за заг. ред Вербенського М. Г. Київ: Видавництво «Людмила», 2019. 120 с.

224. Наказ Національної поліції України від 22 червня 2022 року № 439.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гончарук О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 130-137.

2. Гончарук О.М., Ісмаїлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9.

3. Гончарук О.М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363.

4. Гончарук О.М. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. №2, 2025. С. 145-155.

5. Гончарук О.М. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130.

Наукові праці які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Гончарук О.М., Желновач Є.Г. До питання властивості інформації під час калабарцінізму. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 85-87.

2. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Деякі питання забезпечення прав і свобод людини при моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою. *Права людини під час дії правового режиму воєнного стану: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 р.), 2024. С. 242-247.

3. Гончарук О.М. До питання впровадження та розбудова системи поліцейської діяльності, керованої аналітикою в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 557-560.

4. Гончарук О.М. Особливості принципів, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції* (23 травня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 213-216.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Директор ТОВ
 «ФС ГРУП ДЕВЕЛОПМЕНТ»

Сергій ЄВЧУК
2025 року

Акт

**про впровадження наукових розробок
 аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ
 Гончарука Олексія Миколайовича
 на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів
 кримінального аналізу Національної поліції України»,
 викладених у наукових статтях, в діяльність
 ТОВ "ФС ГРУП-ДЕВЕЛОПМЕНТ"**

Комісія у складі:

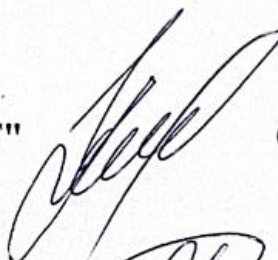
- офіс менеджера О. УЗЮМ-ТІНАТІЄВА;
- системного адміністратора С. КОРНІЄНКО;
- розробника Python В. ПРАЧИК

склала цей акт з приводу того, що наукові розробки, рекомендації та пропозиції викладені у наукових статтях Гончарука О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 130-137; Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9; Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363; Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. №2, 2025. С. 145-155; Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130, а також 4 тезах

доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях, оприлюднених у межах підготовки дисертаційного дослідження на тему «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України» впроваджено в практичну діяльність ТОВ "ФС ГРУП-ДЕВЕЛОПМЕНТ" з метою використання під час підготовки проведення занять з підвищення кваліфікації працівників, а також у безпосередній практичній діяльності.

Результати впровадження запропонованих автором наукових розробок та рекомендацій засвідчили їхню дієвість у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України.

Офіс менеджер
ТОВ "ФС ГРУП-ДЕВЕЛОПМЕНТ"

О. УЗЮМ-ТІНАТІЄВА

Системний адміністратор
ТОВ "ФС ГРУП-ДЕВЕЛОПМЕНТ"

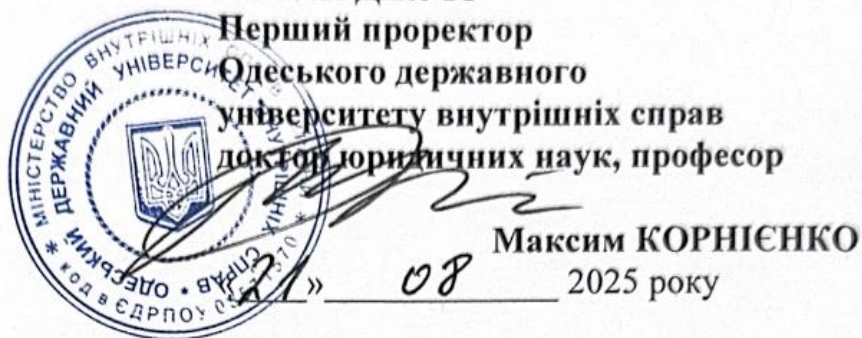
С. КОРНІЄНКО

Розробник Python
ТОВ "ФС ГРУП-ДЕВЕЛОПМЕНТ"

В. ПРАЧИК

ЗАТВЕРДЖУЮ

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження

ГОНЧАРУКА Олексія Миколайовича

на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України»

в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ

Комісія у складі: завідувача кафедри кримінального аналізу та інформаційних технологій, кандидата юридичних наук, доцента Форос Г.В., завідувача науково-дослідної лабораторії з актуальних питань кримінального аналізу, кандидата юридичних наук, доцента Афоніна Д.С., начальника відділу організації освітнього процесу, кандидата технічних наук, доцента Сіфорова О.І. склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження Гончарука Олексія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України» використовуються в освітньому процесі Одеського державного університету внутрішніх справ, зокрема під час проведення семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти при вивченні наступних навчальних дисциплін: «Актуальні питання інформаційного права», «Адміністративна діяльність поліції», «Інформаційні та комунікаційні технології», «Кримінальний аналіз».

Зокрема, використовуються основні положення та висновки, які викладені у наступних публікаціях О.М. Гончарука:

1. Гончарук О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 130-137.

2. Гончарук О.М., Ісмаїлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9.

3. Гончарук О.М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363.

4. Гончарук О.М. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. №2, 2025. С. 145-155.

5. Гончарук О.М. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130.

6. Гончарук О.М., Желновач Є.Г. До питання властивості інформації під час калабарцінізму. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 85-87.

7. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Деякі питання забезпечення прав і свобод людини при моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою. *Права людини під час дії правового режиму воєнного стану*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 р.), 2024. с. 242-247.

8. Гончарук О.М. До питання впровадження та розбудова системи поліцейської діяльності, керованої аналітикою в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024.

9. Гончарук О.М. Особливості принципів, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 213-216.

Члени комісії:

Завідувач кафедри
кримінального аналізу та інформаційних технологій
кандидат юридичних наук, доцент

Ганна ФОРОС

Завідувач науково-дослідної лабораторії
з актуальних питань кримінального аналізу
кандидат юридичних наук, доцент

Дмитро АФОНІН

Начальник відділу
організації освітнього процесу
кандидат технічних наук, доцент

Олександр СІФОРОВ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО
 08 2025 року

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ГОНЧАРУКА Олексія Миколайовича
«АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ»
у науково-дослідну діяльність Одеського державного університету
внутрішніх справ

Комісія у складі: начальника відділу організації наукової роботи, кандидата юридичних наук, доцента Домброван Н.В., завідувача докторантури та аспірантури, кандидата юридичних наук, доцента Теслюк І.О. та ученого секретаря секретаріату Вченої ради, кандидата педагогічних наук, доцента Ісаєнка М.М., склала цей акт про те, що комісією вивчені наукові положення, пропозиції і рекомендації Гончарука Олексія Миколайовича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень за темою НДР ОДУВС, а саме: загальноуніверситетською темою «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538).

Комісія дійшла висновку, що дисертаційне дослідження Гончарука Олексія Миколайовича щодо впровадження результатів дисертаційного

дослідження на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу національної поліції України» становить цінність для наукової діяльності, а надані матеріали мають високий теоретичний рівень, зокрема, наступні публікації:

1. Гончарук О.М. Зародження та еволюція формування кримінального аналізу в світовій парадигмі правоохоронної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №1. С. 130-137.

2. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9.

3. Гончарук О.М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Том 2 № 88 (2025). С. 355-363.

4. Гончарук О.М. Взаємодія та координація в діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. *Європейські перспективи*. №2, 2025. С. 145-155.

5. Гончарук О.М. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу. *European Reforms Bulletin*. 2021. № 4. Р. 121-130.

6. Гончарук О.М., Желновач Є.Г. До питання властивості інформації під час калабарцінізму. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 85-87.

7. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Деякі питання забезпечення прав і свобод людини при моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою. *Права людини під час дії правового режиму воєнного стану*: матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 10 грудня 2024 р.), 2024. с. 242-247.

8. Гончарук О.М. До питання впровадження та розбудова системи поліцейської діяльності, керованої аналітикою в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5-7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024.

9. Гончарук О.М. Особливості принципів, на яких ґрунтується поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *Кримінальний аналіз і кібербезпека: об'єднання зусиль для нових викликів*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 213-216.

Результати дисертаційного дослідження Гончарука Олексія Миколайовича щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України» впровадженні у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ.

**Начальник відділу
організації наукової роботи
кандидат юридичних наук, доцент**

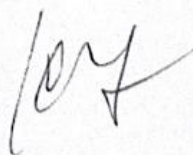
Наталія ДОМБРОВАН

**Завідувач
докторантури та аспірантури,
кандидата юридичних наук, , доцент**

Ірина ТЕСЛЮК

**Учений секретар секретаріату
Вченої ради ОДУВС
кандидат педагогічних наук, доцент**

Максим ІСАЄНКО